

Yfirlitsskýrsla

sendiráðs Íslands í Brussel

1. júlí – 31. desember 2009

EFNISYFIRLIT

INNGANGUR	- 9 -
Heimsóknir frá Íslandi.....	- 9 -
Yfirlit.....	- 10 -
<i>Sænska formennskan, seinni hluta árs 2009</i>	- 10 -
<i>Lissabon sáttmálinn</i>	- 10 -
<i>Stækkun ESB</i>	- 11 -
<i>Utánríkis- og öryggismál</i>	- 11 -
<i>EES Samningurinn</i>	- 12 -
DÓMS- OG INNANRÍKISMÁL	- 13 -
Almennt.....	- 13 -
Samsetta nefndin	- 14 -
Mál til meðferðar í samsettu nefndinni	- 14 -
Schengen-úttektir	- 15 -
Schengen-upplýsingakerfið.....	- 15 -
Upplýsingakerfi um vegabréfsáritanir (VIS).....	- 15 -
Ný stofnun um rekstur stórra upplýsingakerfa	- 16 -
Framtíð stjórnunar ytri landamæra	- 16 -
Vinna á vegum framkvæmdastjórnarinnar - Þróun SIS II og VIS.....	- 17 -
Samningar tengdir Schengen-samstarfinu	- 17 -
<i>Samningar um endurviðtöku og framkvæmd við útgáfu vegabréfsáritana</i>	- 17 -
<i>Samningur um þátttöku Íslands í Landamærasjóði (EBF)</i>	- 17 -
<i>Samningur um þátttöku Íslands í framkvæmdanefndum framkvæmdastjórnarinnar (Comitology Committees)</i>	- 18 -
<i>Dublin-samstarfið</i>	- 18 -
Lögreglusamvinna.....	- 19 -
<i>Endurútgáfa lögregluhandbókar</i>	- 19 -
<i>Landamærastofnun Evrópu (FRONTEX)</i>	- 19 -
<i>Prüm-samningurinn</i>	- 19 -

Samvinna á sviði sakamála.....	- 20 -
FÉLAGS- OG VINNUMÁL	- 21 -
FÉLAGSMÁL.....	- 21 -
<i>Almannatryggingar.....</i>	<i>- 21 -</i>
<i>Evrópuár baráttu gegn fátækt og félagslegri einangrun .....</i>	<i>- 21 -</i>
VINNUMÁL	- 22 -
<i>Atvinnuástand í Evrópu árið 2009.....</i>	<i>- 22 -</i>
<i>Lán til smárra fyrirtækja .....</i>	<i>- 23 -</i>
<i>Vinnuverndarmál.....</i>	<i>- 24 -</i>
<i>Heilbrigði og öryggi á vinnustöðum.....</i>	<i>- 24 -</i>
<i>Vernd gegn skaðlegum áhrifum af asbesti.....</i>	<i>- 24 -</i>
<i>Mengunarmörk efna í atvinnulífinu.....</i>	<i>- 24 -</i>
<i>Vinnutímatilskipunin.....</i>	<i>- 24 -</i>
<i>Að eldast með reisn .....</i>	<i>- 25 -</i>
MÁLEFNI FATLAÐRA	- 25 -
<i>Stefna í málefnum fatlaðs fólks.....</i>	<i>- 25 -</i>
<i>ESB aðild að samningi Sameinuðu þjóðanna um réttindi fatlaðs fólks.....</i>	<i>- 25 -</i>
JAFNRÉTTISMÁL.....	- 25 -
<i>Jafnrétti kynjanna þarf til að komast út úr efnahagslægðinni.....</i>	<i>- 25 -</i>
<i>Vegvísir til jafnréttis kvenna og karla .....</i>	<i>- 26 -</i>
<i>Jafnræði fólks óháð trú, fötlun, aldri og kynhneigð.....</i>	<i>- 26 -</i>
<i>Foreldraorlof.....</i>	<i>- 27 -</i>
<i>PROGRESS áætlunin.....</i>	<i>- 27 -</i>
<i>Daphne III áætlunin .....</i>	<i>- 27 -</i>
FJÁRMÁL	- 29 -
Rafræn stjórnarsýsla.....	- 29 -
Ríkisstyrkir.....	- 29 -
HEILBRIGÐISMÁL.....	- 31 -
Lissabon sáttmálinn og heilbrigðismál.....	- 31 -

Heilbrigðisáætlun ESB 2008-2013.....	- 31 -
Heilbrigðisþjónusta yfir landamæri.....	- 31 -
Öryggi sjúklinga og gæði í heilbrigðisþjónustu	- 32 -
Samstaða og jöfnuður í heilbrigði í Evrópu	- 32 -
Lyfjapakki ESB.....	- 32 -
Gagnsæi í lyfjamálum	- 33 -
Sameiginlegt átak Evrópu í baráttunni gegn krabbameini.....	- 33 -
Áfengismál	- 34 -
Aðgerðir vegna influensufaraldurs	- 34 -
Sýkingavarnir	- 34 -
Áætlun um aðgerðir gegn alnæmi	- 35 -
Sjaldgæfir sjúkdómar	- 35 -
Aðgerðaáætlun um líffæraflutninga	- 35 -
Rafræn heilbrigðisþjónusta.....	- 35 -
LANDBÚNAÐAR- OG SJÁVARÚTVEGSMÁL	- 37 -
LANDBÚNAÐARMÁL	- 37 -
<i>Hin almenna landbúnaðarstefna ESB .....</i>	<i>- 37 -</i>
<i>Einnar-greiðslu kerfi (SPS) – stoð I .....</i>	<i>- 37 -</i>
<i>Niðurstöður af „Health Check“ .....</i>	<i>- 37 -</i>
MATVÆLAMÁL	- 41 -
<i>Breytingar á Viðauka I og II við EES samninginn .....</i>	<i>- 41 -</i>
HELSTU STEFNUMÁL ESB Á SVIÐI SJÁVARÚTVEGS ÁRIÐ 2009.....	- 42 -
<i>Almennt um sjávarútvegsstefnu ESB .....</i>	<i>- 42 -</i>
<i>Endurskoðun sameiginlegu sjávarútvegsstefnu ESB 2012 .....</i>	<i>- 43 -</i>
<i>Fundir Ráðsins (Agriculture and Fisheries Council).....</i>	<i>- 45 -</i>
MENNTA-, MENNINGAR- OG ÆSKULÝÐSMÁL	- 47 -
HELSTU ATRIÐI Í SKÝRSLU FYRRI HLUTA ÁRS 2009:.....	- 47 -
<i>Nýjar áherslur í menntamálum og endurnýjuð stefna .....</i>	<i>- 47 -</i>
<i>Ný æskulýðsstefna ESB 2009.....</i>	<i>- 47 -</i>

<i>Gildandi reglur um ríkisstyrki til kvikmyndagerðar framlengdar til 2012</i>	- 47 -
<i>Ný Æskulýðsskýrsla – sú fyrsta í sögu ESB</i>	- 47 -
UPPFÆRT EFNI (SKÁLETRÆÐ) FRÁ SKÝRSLU FYRRI HLUTA ÁRS 2009:.....	- 48 -
<i>AVMS tilskipunin</i>	- 48 -
<i>Drög að orðsendingu / leiðbeinandi reglum framkvæmdastjórnar ESB um ríkisstyrki til fjölmiðla</i>	- 48 -
<i>Erasmus Mundus II</i>	- 48 -
NÝ MÁL SÍÐARI HLUTA ÁRS 2009:.....	- 48 -
<i>Fjölmiðlar</i>	- 48 -
<i>Menntamál</i>	- 49 -
<i>Æskulýðsmál, íþróttir og áherslur á „hreyfanleika“ ungs fólks</i>	- 50 -
RANNSÓKNIR OG ÞRÓUN	- 51 -
<i>Sjöunda rammaáætlun ESB um rannsóknir og tækniþróun 2007-2013</i>	- 51 -
<i>Vísindanefnd ráðherraráðsins og framkvæmdastjórnarinnar (CREST)</i>	- 51 -
<i>Óformlegur fundur rannsóknaráðherra ESB og EFTA</i>	- 51 -
<i>Ljubljana ferlið</i>	- 51 -
UMHVERFISMÁL	- 53 -
LOFTSLAGSMÁL	- 53 -
<i>Stefna ESB og framhald Kaupmannahafnarfundarins (COP 15) des. 2009</i>	- 53 -
<i>Það helsta frá fundi umhverfisráðherra ESB 21. okt. 2009</i>	- 54 -
<i>Samningur milli ESB og Íslands um fulla þátttöku Íslands í „orku- og loftslagspakka“ ESB</i>	- 55 -
<i>Vinna ESB við undirbúning gildistöku breytts viðskiptakerfis með losunarheimildir frá 1. jan. 2012 (flugíð) og 1. jan. 2013 (ný starfsemi og nýjar gastegundir)</i>	- 55 -
<i>Breytingar á framkvæmdastjórn ESB - stofnuð verði sérstök loftslagsskrifstofa (DG Climate Action)</i> ..	- 56 -
VATNAMÁL OG MÁLEFNI HAFSINS	- 57 -
<i>Stjórn vatnsverndarmála</i>	- 57 -
<i>Staða haftilskipunarinnar og afstaða EES/EFTA ríkjanna til gildissviðs hennar</i>	- 57 -
JARÐVEGSMÁLIN	- 57 -
<i>Staða málsins innan ESB</i>	- 58 -
<i>Vinna við málið á Íslandi</i>	- 59 -

ÁHERSLUR SPÁNAR Á FORMENNSKUMISSERI Á SVIÐI UMHVERFISMÁLA	- 59 -
<i>Loftslagsbreytingar (Climate Change)</i>	- 59 -
<i>Líffræðilegur fjölbreytileiki (Biodiversity)</i>	- 59 -
<i>Umhverfisgæði (environmental quality)</i>	- 59 -
<i>Stjórnun vatnsbúskapar og loftslagsmál</i>	- 60 -
<i>Ráðsfundir</i>	- 60 -
NÝ REGLUGERÐ UM FLÚORGAS OG ÓSÓNEYÐANDI EFNI	- 60 -
ERFÐABREYTTAR LÍFVERUR (GMO)	- 61 -
LÍFRÆNN ÚRGANGUR	- 62 -
NÝ SNYRTIVÖRUREGLUGERÐ	- 62 -
ÖNNUR MÁL.....	- 63 -
<i>Samþættar mengunarvarnir í iðnaði (IPPC)</i>	- 63 -
<i>Líffræðilegur fjölbreytileiki</i>	- 63 -
<i>Staða fráveitumála innan ESB</i>	- 63 -
<i>Efnaframleiðsla og gróðurhúsaáhrif</i>	- 64 -
<i>Söfnun og endurvinnsla á rafhlöðum</i>	- 64 -
<i>Refsiviðurlög umhverfislaga - ný tilskipun um refsiviðurlög frá skipum</i>	- 64 -
<i>Virðisaukaskattur og losunarheimildir</i>	Error! Bookmark not defined.
<i>Sendiferðabifreiðar og léttar flutningabifreiðar settar undir CO2 kröfur</i>	- 65 -
<i>Ráðstefna í Stokkhólmi 2010 til að marka upphaf viðræðna um alþjóðlegan samning um framkvæmd banns við notkun kvikasilfurs</i>	- 65 -
IÐNAÐAR- OG ORKUMÁL	- 66 -
ORKUMÁL.....	- 66 -
<i>Þriðji orkupakkinn</i>	- 66 -
<i>Tilskipun um aukna notkun orku frá endurnýjanlegum orkulindum</i>	- 66 -
<i>Visthönnun vöru sem notar orku (Ecodesign)</i>	- 67 -
<i>Orkunýtni (energy efficiency)</i>	- 69 -
<i>Aðgerðaáætlun um orkumál 2010-2014</i>	- 69 -
VIÐSKIPTAMÁL	- 70 -

FJÁRMÁLAPJÓNUSTA.....	- 70 -
<i>Tillögur um nýtt eftirlitskerfi með fjármálamörkuðum í Evrópu .....</i>	- 70 -
<i>Hugmyndir varðandi lagaramma um krísustjórnun í bankageiranum .....</i>	- 71 -
<i>Innstæðutryggingar .....</i>	- 72 -
<i>Breytingar á tilskipunum um eiginfjárkröfu lánastofnana og fjárfestingafélaga .....</i>	- 72 -
<i>Tilmæli um starfskjör í fjármálageiranum.....</i>	- 73 -
<i>Verðbréfasjóðir (UCITS).....</i>	- 74 -
<i>Endanlegt uppgjör í greiðslukerfum og fjárhagslegar tryggingaráðstafanir.....</i>	- 74 -
<i>Reglugerð um matsfyrirtæki .....</i>	- 74 -
<i>Stofnun og rekstur rafeyrisfyrirtækja og eftirlit með þeim .....</i>	- 75 -
<i>Greiðslur yfir landamæri.....</i>	- 75 -
<i>Áætlun til að styðja við aðgerðir á sviði fjármálapjónustu, reikningsskila og endurskoðunar .....</i>	- 75 -
<i>Útbóðs- og skráningarlýsingar verðbréfa (prospectus) .....</i>	- 76 -
<i>Reglur og eftirlit með vogunarsjóðum og öðrum verðbréfasjóðum sem ekki falla undir núgildandi tilskipun um verðbréfasjóði.....</i>	- 76 -
<i>Átak gegn greiðsludrætti í verslunarviðskiptum.....</i>	- 76 -
<i>Afleiður (derivatives).....</i>	- 76 -
<i>Breytingar á tilskipun um bótakerfi fyrir fjárfesta.....</i>	- 77 -
<i>Lánasaga neytenda, ábyrgar lánveitingar og lántökur .....</i>	- 77 -
<i>Breytingar á tilskipun um markaðsmisnotkun .....</i>	- 77 -
<i>Varsla og greiðslumiðlun verðbréfa.....</i>	- 77 -
<i>Fjármálasamsteypur.....</i>	- 77 -
<i>Fyrirhuguð lagasetning um fjárfestingarafurðir .....</i>	- 78 -
VÁTRYGGINGAR.....	- 78 -
<i>Gjaldþol vátryggingafélaga.....</i>	- 78 -
<i>Ökutækjategyggingar.....</i>	- 78 -
<i>Tryggingasjóður fyrir vátryggingartaka.....</i>	- 79 -
<i>Skadabætur vegna umferðarslysa utan heimalands .....</i>	- 79 -
<i>Miðlun vátrygginga .....</i>	- 79 -
FÉLAGARÉTTUR OG REIKNINGSSKILASTAÐLAR	- 79 -

<i>Tilmæli um starfskjör stjórnenda.....</i>	<i>- 79 -</i>
<i>Breytingar á tilskipunum um samruna og skiptingu fyrirtækja .....</i>	<i>- 80 -</i>
<i>Upplýsingagjöf fyrir meðalstór fyrirtæki og samstæðureikningskil.....</i>	<i>- 80 -</i>
<i>Ársreikningar smáfyrirtækja.....</i>	<i>- 80 -</i>
<i>Tilskipanir um birtingu og þýðingarskyldu tiltekinna félaga.....</i>	<i>- 80 -</i>
<i>Samþykktir fyrir Evrópsk einkahlutafélag .....</i>	<i>- 81 -</i>
<i>Samvinna fyrirtækjaskráa.....</i>	<i>- 81 -</i>
<i>Breytingar á reikningsskilastöðlum.....</i>	<i>- 81 -</i>
<i>Reikningsskilastaðall fyrir lítil og meðalstór fyrirtæki.....</i>	<i>- 82 -</i>

INNGANGUR

Sendiráð Íslands í Brussel hefur í rúmlega áratug gegnt leiðandi hlutverki í rekstri EES- og Schengen samninganna í náinni samvinnu við ráðuneyti og stofnanir á Íslandi. Undanfarin ár hefur sendiráðið jafnframt mánaðarlega skilað skýrslu til utanríkismálanefndar Alþingis um helstu málefni á dagskrá ESB á hverjum tíma með það að markmiði að upplýsa Alþingi um undirbúning á reglum ESB sem eiga leið inn í EES samninginn.

Hinn formlegi rekstur EES samningsins fer fyrst og fremst fram á vettvangi fastanefndar EFTA, sameiginlegrar nefndar EES, eftirlitsstofnunar EFTA (ESA) og EFTA dómstólsins í Lúxemborg. Jafnframt taka fulltrúar Íslands þátt í mörgum vinnunefndum framkvæmdastjórnar ESB þar sem atriði sem varða framkvæmd og þróun reglna innan ESB og þar að leiðandi á EES svæðinu eru rædd. T.a.m. hefur Ísland aðgang að stjórnunarfundum á vettvangi rannsóknar og þróunar, um matvælaöryggi og fl. Hins vegar hefur Ísland ekki atkvæðisrétt á þessum vettvöngum. Hvað varðar rekstur Schengen samstarfsins fer sú vinna fyrst og fremst fram á vettvangi samsettu nefndarinnar og sérfræðinganevndar hennar.

Ekki síður mikilvæg en hinir formlegu samstarfsvettvangar eru óformleg samskipti við Evrópusambandið (ESB) og aðildarlönd þess með það fyrir augum að afla upplýsinga og reka erindi landsins eftir óformlegum leiðum þegar þörf er á. Rekstur EES samningsins ásamt Schengen samstarfinu spannar í raun í meira eða minna mæli öll svið stjórnsýslu og stjórn mála á Íslandi. Í samræmi við það hefur reynst nauðsynlegt að hin ýmsu ráðuneyti á Íslandi séu með fulltrúa í sendiráði Íslands gagnvart ESB.

Umsókn Íslands um aðild að ESB hefur útvíkkað hlutverk sendiráðsins enn frekar. Stefán Haukur Jóhannesson, sendiherra Íslands gagnvart ESB er jafnframt aðalsamningamaður Íslands og gegnir báðum hlutverkum eins og er. Sendiráðið starfar í náinni samvinnu við samningahópa á Íslandi að undirbúningi aðildarferlisins og að því að tryggja upplýsingaflæði. Mikilvægt er að halda uppi reglulegum samskiptum við hin 27 aðildarríki Evrópusambandsins á öllum stigum, en þó sérstaklega við fastafulltrúa þessara landa gagnvart ESB og við fulltrúa í vinnuhópi ráðherraráðsins um stækkunarmál. Jafnframt er unnið náið með þeirri deild framkvæmdastjórnarinnar sem hefur umsjón með aðildarviðræðum við Ísland.

Heimsóknir frá Íslandi

Ásta Ragnheiður Jóhannesdóttir, forseti Alþingis sótti Evrópuþingið heim 4.-5. nóvember ásamt þingmönnum Árna Þór Sigurðssyni, formanni utanríkismálanefndar og Ragnheiði Elínu Árnadóttur. Forseti Alþingis átti fund með Jerzy Buzek forseta Evrópuþings og sendinevnd Alþingis átti jafnframt fund með formanni utanríkismálanefndar Evrópuþingsins.

Steingrímur J. Sigfússon fjármálaráðherra sótti fund fjármálaráðherra EFTA ríkjanna með fjármálaráðherrum ESB (ECOFIN) 10. nóvember.

Kristján L. Möller, samgönguráðherra undirritaði í Brussel flugumferðarsamning við ESB og Bandaríkin 17. desember.

Sigurgeir Þorgeirsson, formaður samningahóps um landbúnaðarmál sótti ásamt sérfræðingum í landbúnaðarmálum málstofu um landbúnaðarstefnu ESB á vegum framkvæmdastjórnarinnar sem fór fram 9.-10. desember. Jafnframt sótti Kolbeinn Árnason formaður samningahóps um

sjávarútvegsmál fund í framkvæmdastjórninni til að skýra ýmis atriði varðandi sjávarútvegsstefnu Íslands.

Að vanda hafa hópar sótt sendiráðið heim en slíkar heimsóknir eru hluti af reglubundinni starfsemi sendiráðsins. Í kjölfar umsóknar um aðild hefur heimsóknnum fjölgað. Á síðari árhelmingi 2009 má hér helst nefna hóp nemenda í Evrópurétti við Háskólann í Reykjavík og hóp fólks frá Huggarði. Sendiráðið hefur gert sitt ítrasta til að undirbúa komu slíkra gesta með sem bestum hætti og sníða dagskrá að þörfum hvers hóps m.a. með erindum fulltrúa ráðuneytanna um þá málaflokka sem þeir sinna og í hverju starf þeirra er fólgið.

Önnur starfsemi sendiráðsins varðar hefðbundið hlutverk sendiráða gagnvart umdæmisríkjum sínum sem á síðari hluta 2009 voru Belgía, Lúxemborg og Sviss.

Loks er þess að geta að þær breytingar urðu á starfsmannahópi sendiráðsins að Nikulás Hannigan tók við af Ragnheiði Elfu Þorsteinsdóttur sem staðgengill sendiherra, Sigurbergur Björnsson, fulltrúi samgönguráðuneytis og Þorgeir Ólafsson, fulltrúi menntamálaráðuneytis fluttust til starfa heim í sín ráðuneyti og Guðrún Sigurjónsdóttir tók við af Ingimari Einarssyni sem fulltrúi heilbrigðisráðuneytisins og félagsmálaráðuneytisins. Þá barst sendiráðinu liðsstyrkur þegar tveir starfsmenn komu til starfa til hálfsvor. Það voru þau Eggert Ólafsson sem hóf störf í byrjun júlí og Laufey Helga Guðmundsdóttir sem kom til starfa í lok þess mánaðar.

Yfirlit

Sænska formennskan, seinni hluta árs 2009

Svíar tóku við formennsku í ráði ESB 1. júlí sl. Þeir settu í forgang í formennsku sinni efnahagsmál, atvinnumál og loftslagsmál. Sem mikilvægt skref í að tryggja virkara eftirlit með fjármálafyrirtækjum voru settar á fót þrjár nýjar eftirlitsstofnanir. Svíum tókst að semja innbyrðis um skýr markmið ESB varðandi minnkun útblásturs gróðurhúsalofttegunda auk framlags til að aðstoða þróunarríki við að aðlaga sig að loftslagsbreytingum og minnka jafnframt útblástur. Til viðbótar við þessa erfiðu málaflokka bættist það verkefni að þurfa að greiða úr erfiðri stöðu sem skapaðist þegar forseti Tékklands setti fram nýjar kröfur sem skilyrði fyrir undirritun Lissabon sáttmálans. Svíum tókst að tryggja gildistöku nýja sáttmálans 1. desember auk þess að semja við öll aðildarríki um helstu embættisstöður í nýja fyrirkomulaginu. Þá var Belginn Herman Van Rompuy kosinn forseta leiðtoga ráðsins og Bretinn Catherine Ashton háttsettur fulltrúi um utanríkismál. Aðildarríkin höfðu ákveðið í júní að ráða José Barroso aftur sem forseta framkvæmdastjórnarinnar.

Lissabon sáttmálinn

Lissabon sáttmálinn felur í stórum dráttum í sér einfaldara ákvörðunartökuferli fyrir ESB svo að sambandið geti starfað greiðlega með 27 aðildarríki innanborðs. Sáttmálinn felur í sér eftirfarandi:

- Breyttar reglur um atkvæðagreiðslur (tvöfaldan meirihluta þarf fyrir samþykki ákvarðana ráðherraráðsins og aukinn meirihluta þarf til að samþykkja ákvarðanir í stefnumálum en áður þurfti einróma samþykki).
- Varanlegan forseta leiðtoga ráðsins (sem situr í tvö og hálf ár).

- Embætti háttsetts utanríkisfulltrúa ESB er komið á fót (High Representative of the EU for Foreign Affairs).
- Hámarksfjöldi Evrópuþingmanna er bundinn við 751.
- Hlutverk þjóðþinga hefur verið aukið (eftirlitskerfi fyrir nálægðarregluna sem og réttur til að „gefa gult ljós“ á ESB lagafrumvörp).
- Evrópusambandið hefur verið gert að einni lögpersónu.
- Útgönguákvæði fyrir aðildarríki sem vilja ganga úr ESB.
- Sáttmálinn tók gildi 1. desember 2009 en mikil vinna er talin vera eftir í að hrinda sáttmálanum í framkvæmd. Ennþá er ekki ljóst hvar EES samningurinn verður vistaður í stofnanakerfi ESB.

Stækkun ESB

Stækkun ESB snýst fyrst og fremst um tvo ríkjahópa, annars vegar þau ríki sem nú hafa stöðu umsóknarríkis en það eru Makedónía, Tyrkland og Króatía og hins vegar þau ríki á Balkanskaganum sem falla undir þá skilgreiningu að vera hugsanleg umsóknarríki. Þess er að geta að Albanía sótti um aðild að Evrópusambandinu í lok apríl 2009.

ESB gefur út skýrslu í nóvember á hverju ári um stækkunarstefnu ESB. Samningaviðræður við Tyrkland hafa staðið yfir um alllangt skeið. Aftur á móti er Króatía komin mjög langt í samningaviðræðum við ESB en vegna deilna við Slóveníu höfðu þær siglt í strand. Sænsku formennskunni tókst að miðla málum milli aðilanna þannig að samningaviðræður hófust aftur. Samningarviðræðurnar við Makedóníu hafa ekki hafist enn jafnvel þótt Makedónía hafi stöðu umsóknarríkis og helgast það af svonefndri nafnadeilu sem Makedónía á í við Grikkland. Hinn 22. desember afhenti Serbía formenskúríki ESB formlega umsókn sína um aðild að Evrópusambandinu.

Hvað Ísland varðar skiluðu íslensk stjórnvöld svörum við u.þ.b. 2500 spurningum sem framkvæmdastjórnin hafði lagt fyrir sem marka grundvöll fyrir álit sem hún vinnur um hvort Ísland sé í stakk búið til að hefja samningaviðræður. Svörunum var skilað mánuði á undan áætlun. Vinna framkvæmdastjórnarinnar við gerð síns álits var vel á veg komin í lok ársins, en ákveðið var að bíða þyrfti með formlega afgreiðslu þess þar sem framkvæmdastjórnin var í raun orðin starfsstjórn þangað til nýja framkvæmdastjórnin tæki til starfa.

Utanríkis- og öryggismál

Hlutverk Evrópusambandsins á sviði friðargæslu, eða hættuástandsstjórnun eins og það heitir innan ESB, hefur farið verulega vaxandi undanfarin ár. Þessi þróun er í samræmi við þau markmið sem aðildarríki sambandsins hafa sett sér um að efla og styrkja ásýnd ESB á alþjóðavettvangi. Einn þáttur þessa er sívaxandi hlutverk ESB í friðargæsluverkefnum vítt og breitt um heiminn, oft fyrir tilstuðlan eða í samstarfi við Sameinuðu þjóðirnar eða eftir atvikum NATO. Ísland hefur tekið þátt í þremur verkefnum á Balkanskaga.

EES Samningurinn

Sameiginlega EES-nefndin hittist 4 sinnum seinni hluta árs 2009 og tók 29 ákvarðanir um að taka alls 51 gerð upp í EES-samninginn.

Þrítugasti og annar fundur EES ráðsins var haldinn 16. nóvember í Brussel. Fundinum var stýrt af Carl Bildt, utanríkisráðherra Svíþjóðar. Össur Skarphéðinsson utanríkisráðherra sótti fundinn fyrir Íslands hönd.

Að venju var rætt um rekstur og framkvæmd EES-samningsins og mál sem þar eru efst á baugi. Meðal þeirra var undirbúningur undir loftslagsráðstefnuna í Kaupmannahöfn. Undir liðnum pólitískt samráð var fjallað um Íran og ástandið í Mið-Austurlöndum og Afganistan.

Jafnframt var haldinn 16. nóvember sameiginlegur fundur utanríkisráðherra EFTA ríkjanna með þingmannanefnd EFTA og ráðgjafarnefnd EFTA. Össur Skarphéðinsson, utanríkisráðherra sat fundinn fyrir hönd Íslands.

Að því er þróunarsjóð EFTA varðar, lauk samningaviðræðum um nýjan sjóð 2009-2014 og var samþykkt fundargerð þar að lútandi undirrituð í desember. Ásamt samkomulagi um sjóðinn var samþykktur nýr samningur um tollfrjálsan aðgang fyrir tiltekna fisktegundir að markaði ESB.

Varðandi önnur einstök mál vísast til umfjöllunar fulltrúa einstakra ráðuneyta hér á eftir. Þess ber að geta að ekki var fulltrúi frá samgönguráðuneytinu starfandi í sendiráðinu síðari hluta árs 2009 og ber skýrslan þess merki.

DÓMS- OG INNANRÍKISMÁL

Almennt

Sem fyrr felst starf fulltrúa dómsmála- og mannréttindaráðuneytisins í Brussel fyrst og fremst í að sinna samsettu nefndinni í ráðherraráðinu, sem fjallar um þróun og beitingu Schengen-regluverksins. Meðal þeirra markmiða sem íslensk stjórnvöld hafa sett sér vegna þátttöku í Schengen-samstarfinu að sinna vel fundarsókn í samsettu nefndinni í ráðherraráðinu á öllum stigum og gæta hagsmuna Íslands þar með því að fara faglega og gagnrýnið yfir öll mál sem þar eru til meðferðar og bregðast við þegar á þarf að halda. Þá sinnir fulltrúinn einnig öðrum störfum s.s. vegna EES-samningsins og jukust þau umtalsvert með þeim breytingum sem gerðar voru á verkaskiptingu í stjórnarráðinu þann 1. október þegar neytendavernd fluttist frá iðnaðar- og viðskiptaráðuneyti til dómsmála og mannréttindaráðuneytis.

Frá því að Ísland hóf þátttöku í Schengen-samstarfinu hefur umfang verkefna á sviði dóms- og innanríkismála aukist ár frá ári. Ástæður þessarar þróunar má m.a. rekja til aukinnar áherslu Evrópusambandsins á dóms- og innanríkismál sem endurspegladist í Haag áætluninni um frelsi, öryggi og réttlæti í Evrópu og nú síðast í Stokkhólmsáætluninni sem tók við af hinni fyrrnefndu 11. desember sl. Með hinni nýju Stokkhólmsáætlun og svo einnig samþykkt Lissabon-samningsins 1. desember sl. má búast við því að enn aukist umfang dóms- og innanríkismála hjá Evrópusambandinu. Stokkhólmsáætlunin setur fram metnaðarfulla áætlun í dóms- og innanríkismálum, sem verður nánar útfærð í fjölda aðgerðaáætlana á næstu fjórum árum. Mörg þeirra mála varða þróun á Schengen-gerðunum og koma því til umræðu í samsettu nefndinni. Með samþykki Lissabon-samningsins færist aukið vald til framkvæmdarstjórnar ESB á sviði dóms- og innanríkismála og er viðbúið að hún taki fleiri mál til meðferðar en áður. Fundum í samsettu nefndinni í ráðinu hefur því fjölgað til muna hin síðari ár sem og fundum í framkvæmdanefndum framkvæmdastjórnarinnar (comitology committees) sem fjalla um þróun á Schengen-gerðunum. Eru nefndir ráðsins og framkvæmdastjórnarinnar, sem fjalla um Schengen-gerðir, nú samtals u.þ.b. 25 talsins og er fundað að jafnaði einu sinni í mánuði í hálfan eða heilan dag í senn.

Vegna síaukins álags frá árinu 2002 hafa starfsnemar verið ráðnir tímabundið til aðstoðar á álagstímum en í júlí 2007 var starfsnemi ráðinn til eins árs. Þá hafa sérfræðingar í auknum mæli sótt fundi að heiman í hinum ýmsu sérfræðinganefndum en við upphaf samstarfsins sinnti fulltrúi ráðuneytisins nánast allri fundasókn. Sökum fjárhagsþrenginga á Íslandi í lok 2008 fékkst ekki heimild til ráðningar annars starfsnema og því til viðbótar hættu sérfræðingar að heiman, einn af öðrum, að sækja fundi í Schengen-samstarfinu. Frá janúar til júlí 2009 sinnti fulltrúi dómsmála- og mannréttindaráðuneytisins nánast einn allri fundasókn í samsettu nefndinni og nefndum framkvæmdarstjórnarinnar með aðstoð fulltrúa frá utanríkisráðuneytinu þegar nauðsyn bar til. Í júlí fékkst liðstyrkur frá utanríkisráðuneytinu en þá var ráðinn starfsnemi sem sinnti fundasókn í samsettu nefndinni og nefndum framkvæmdastjórnarinnar í Schengen-málefnum.

Í dag er landsvæði Schengen-ríkjanna 4,3 milljónir ferkílómetra með 400 milljónum íbúa, sem ferðast um svæðið án persónueftirlits. Aðildarríki Schengen-samstarfsins eru nú 25 talsins, þ.e. öll ríki ESB að undanskildu Bretlandi, Írlandi, Kýpur, Rúmeníu og Búlgaríu en þau þrjú síðastnefndu hafa fullan hug á aðild, og öll EFTA-ríkin að Liechtenstein undanskildu, sem hyggur á fulla aðild árið 2010.

Samsetta nefndin

Tillögur að gerðum á sviði dóms- og innanríkismála eru oft þróun á Schengen-gerðunum og er því fjallað um þau mál í samsettu nefndinni, en hún var mynduð til að vera vettvangur þróunar og framkvæmdar Schengen reglna eftir að Schengen samstarfið var fært undir hatt Evrópusambandsins árið 1999. Í samsettu nefndinni eiga nú sæti, auk aðildarríkja ESB, Ísland, Noregur, Sviss og Liechtenstein (hér eftir nefnd samstarfsríkin) og kemur nefndin saman á öllum stigum meðferðar mála, frá vettvangi sérfræðinga og embættismanna að vettvangi ráðherra. Á tímabilinu voru fundir í samsettu nefndinni að jafnaði um 20 í hverjum mánuði. Gera má ráð fyrir að fjöldi þessara funda breytist eitthvað með samþykkt Lissabon-samningsins en hann gerir ráð fyrir stofnsetningu nokkurra nýrra nefnda og stendur til að sameina aðrar í kjölfarið. Ný nefnd sem fjalla á um innra öryggi í Evrópu (COSI) verður m.a. sett á laggirnar en ólíklegt er að samsetta nefndin komi saman undir hennar hatti.

Fundir ráðherra í samsettu nefndinni á tímabilinu voru þrjár, í september, október og í lok nóvember. Það er dómsmála- og mannréttindaráðherra sem situr í nefndinni af hálfu Íslands. Hann mætti á fundinn í nóvember en átti ekki heimangengt á hina, en sendiherra Íslands í Brussel sótti þá í hans stað. Ráðherrum samstarfsríkjanna var ekki að þessu sinni boðið til óformlegs ráðherrafundar sem haldinn var í Stokkhólmi í júlí, en óformlegir ráðherrafundir eru ávallt haldnir þegar nýtt aðildarríki tekur við formennsku í ESB.

Mál til meðferðar í samsettu nefndinni

Fjöldi mála er á hverjum tíma til umræðu í því kerfi undirnefnda ráðherraráðsins sem funda undir hatti samsettu nefndarinnar. Eru það ýmist nýmæli eða uppfærslur og breytingar á þeim reglum sem mynda Schengen regluverkið. Á árinu 2009 voru alls lagðar fram 18 nýjar gerðir í samsettu nefndinni, misjafnar að umfangi. Margar þeirra stöfuðu af sameiginlegri áritunarstefnu Schengen-ríkjanna og stækkun Schengen-svæðisins og Schengen-upplýsingakerfisins. Nokkrar þeirra voru útræddar og samþykktar á tímabilinu en aðrar verða ræddar áfram í nefndinni.

Meðal þeirra gerða og reglna sem nú eru í mótun í samsettu nefndinni eru:

- Handbók um reglur Schengen-ríkjanna um lögreglusamvinnu.
- Reglugerð um nýja stofnun sem sinnir rekstri stórra upplýsingakerfa.
- Ákvörðun um hvaða verkefnum hin nýja stofnun um rekstur upplýsingakerfa sinnir.
- Reglugerð um skiptifulltrúa í innflytjendamálum.

Á tímabilinu lauk m.a. eftirfarandi málum í samsettu nefndinni:

- Reglugerð og ráðsákvörðun um nýtt Schengen-úttektakerfi –Felld niður.
- Breytingar á reglugerð um ríkisborgara sem þurfa áritun inn á Schengen-svæðið

Schengen-úttektir

Eftirlit með framkvæmd Schengen-samningsins í aðildarríkjunum er hjá ríkjunum sjálfum á vettvangi samsettu nefndarinnar um Schengen-úttektir. Helstu verkefni Schengen-úttektanefndarinnar á þessu misseri hafa verið úttektir vegna ríkja sem hafa óskað eftir aðild að Schengen-samstarfinu, reglubundnar úttektir vegna ríkja sem þegar eru aðilar að samstarfinu, og framkvæmd þemaúttekta, sem eru nýmæli á þessum vettvangi. Þá var umræðum um tvær nýjar gerðir um framtíðarfyrirkomulag Schengen-úttekta hætt bæði vegna mikillar óánægju aðildarríkjanna með þær og vegna samþykktar Lissabon-samningsins sem mun breyta talsvert landslaginu á þessum vettvangi. Gert er ráð fyrir að framkvæmdastjórnin leggi fyrir nýjar tillögur á næsta misseri.

Úttektir í Búlgaríu og Rúmeníu hófust á tímabilinu og munu halda áfram á næsta ári. Venjubundnum úttektum var haldið áfram í Benelúxlöndunum, Frakklandi og Þýskalandi og eru þær enn yfirstandandi í Benelúxlöndunum. Þá voru svokallaðar þemaúttektir, sem eru nýmæli í Schengen-samstarfinu, framkvæmdar í Belgíu og Frakklandi. Þemað var mansal og gengu úttektirnar vel. Ekki hefur verið ákveðið hvort eða hvenær fleiri slíkar úttektir verði framkvæmdar.

Schengen-upplýsingakerfið

Stækkun Schengen-upplýsingakerfisins hefur verið fyrirhuguð um nokkra hríð og hefur nauðsynleg ESB-löggjöf vegna þess þegar verið samþykkt. Tæknivinna og þróun kerfisins hefur hins vegar ekki gengið sem skyldi og hefur ítrekað þurft að seinka gangsetningu þess. Í upphafi tímabilsins þótti nokkrum aðildarríkjum keyra um þverbak í seinaganginum og óskuðu eftir að kannaður yrði fýsileiki þess að skipta um verktaka og hefja nýja þróunarvinnu á fyrirliggjandi upplýsingakerfi. Sú könnun leiddi í ljós að lítill munur var fjárhagslega á því hvort haldið yrði áfram með SIS II eða hvort hin nýja lausn yrði valin. Að lokum þótti örllítið hagkvæmara að halda áfram með SIS II og var ákvörðun tekin um það á fundi ráðherranna í júnímánuði sl. Hins vegar var sett fram ströng tímaáætlun, sem er fylgiskjal við ráðsniðurstöðurnar. Samkvæmt áætluninni á kerfið að vera komið í gang í lok árs 2011. Tímaáætlunin skiptist í tvo áfanga. Ef markmiðum er ekki náð þegar kemur að fyrri áfanganum um mitt ár 2010 þá verður ákveðið að velja hina nýju lausn, nema tilskilinn meirihluti aðildarríkja kjósi að halda áfram með SIS II í kosningu sem fer fram innan tveggja mánaða frá niðurstöðu prófana. Í desember var prófunum sem áttu að fara fram í þeim mánuði frestað fram í janúar 2010. Því kemur í ljós á næsta tímabili hvort haldið verður áfram með SIS II eða skipt yfir í varalausnina.

Stækkun Schengen-upplýsingakerfisins felst í því að unnt verður að skrá fleiri atriði í kerfið, s.s. ljósmyndir og fingraför. Þannig verður unnt að bera kennsl á fólk með öruggari hætti en nú er þannig að eftirlit á landamærum getur gengið hraðar fyrir sig og sparað óþörf óþægindi og tafir fyrir fólk sem ferðast í löglegum tilgangi. Stækkunin kallar á breytingar á lögum um Schengen-upplýsingakerfið á Íslandi og mun dómsmálaráðherra mæla fyrir slíkum breytingum á Alþingi.

Upplýsingakerfi um vegabréfsáritanir (VIS)

Reglugerð um upplýsingakerfi um vegabréfsáritanir (Visa Information System) var samþykkt árið 2004. Í VIS reglugerðinni felst að lífkenni, nánar tiltekið fingraför áritunarhafa, skuli

færð í kerfið og lagt var til að þau skuli athuga við persónueftirlit á landamærum. Frá árinu 2004 hefur verið unnið að uppsetningu kerfisins og var gangsetning þess fyrst fyrirhuguð í lok 2008 en var svo seinkað þar til í desember 2009. Á árinu kom svo í ljós að sú dagsetning myndi ekki standast, einkum vegna þess að prófanir leiddu í ljós fjölda villna í kerfinu sem þyrfti að laga áður en gangsetning væri möguleg og einnig að nokkur aðildarríki voru svo skammt á veg komin í uppsetningu og undirbúningi kerfisins að ólíklegt var að þau yrðu tilbúin til að tengjast kerfinu á áætluðu tímamarki. Gangsetningu kerfisins var því seinkað til desember 2010. Ísland hefur verið á áætlun með undirbúninginn.

Ný stofnun um rekstur stórra upplýsingakerfa

Framkvæmdastjórn ESB lagði í byrjun árs fram tvær nýjar tillögur að gerðum, annars vegar reglugerð sem setur á fót stofnun til að halda utan um rekstur stórra upplýsingakerfa á sviði dóms- og innanríkismála og hins vegar ákvörðun sem felur stofnuninni verkefni. Stofnunin mun verða ábyrg fyrir Schengen-upplýsingakerfinu eftir stækkun þess (SIS II), upplýsingakerfi í áritanamálum (VIS) og upplýsingakerfi í hælismálum (EURODAC). Þá mótar tillagan jafnframt ramma um þróun annarra upplýsingakerfa en veitir ekki sértæka lagaheimild til að setja slík kerfi á fót. Tillögurnar voru ræddar í samsettu nefndinni á tímabilinu og samþykkt var á fundi ráðherranna 30. nóvember að setja stofnunina á fót. Frakkland og Eistland hafa lýst yfir áhuga á að hýsa stofnunina. Upphaflega gerðu tillögurnar ráð fyrir að samstarfsríkin ættu aðild að stofnuninni, ættu í fulltrúa í framkvæmdastjórninni en hefðu ekki kosningarétt. Þá var í tillögunum ákvæði um að sérstaklega skyldi útfæra réttindi og skyldur, þ.á m. kostnaðarhlutdeild, samstarfsríkjanna í sérstökum samningi sem yrði gerður við þau. Helsta keppikefli samstarfsríkjanna við mótun tillagnanna í samsettu nefndinni hefur verið að fá kosningarétt að hluta, líkt og er hjá landamærastofnuninni og að kveðið verði á um í gerðinni sjálfri að grundvöllur kostnaðarþátttöku sé sú reikniregla sem aðildarsamningar ríkjanna að Schengen-samstarfinu kveði á um. Aðildarríkin hafa tekið vel í þessar óskir samstarfsríkjanna og nýjasta útgáfa tillagnanna tekur fyllilega mið af þeim. Tillögurnar verða ræddar áfram á næstu misserum en gert er ráð fyrir að stofnunin taki til starfa á árinu 2012.

Framtíð stjórnunar ytri landamæra

Í byrjun árs 2008 sendi framkvæmdastjórnin frá sér orðsendingar um framtíð stjórnunar á ytri landamærunum m.a. varðandi evrópskt eftirlitskerfi með landamærum. Með orðsendingunum lagði framkvæmdastjórnin til breytingar á framkvæmd landamæraeftirlits Schengen-ríkjanna sem telja verður stærstu breytingar frá upphafi samstarfsins og leggur línurnar að næstu kynslóð í landamæravörslu þar sem reynt er að ná jafnvægi milli öryggis og að halda Evrópu opinni fyrir hinum heimsálfunum. Ráðherrar aðildarríkjanna fjölluðu um þessi mál og í ráðsniðurstöðum í júní 2008 koma fram fyrirætlanir þeirra. Þar bjóða þeir framkvæmdastjórninni að útfæra hugmyndirnar nánar í formi tillagna fyrir ársbyrjun 2010. Hugmyndir framkvæmdastjórnarinnar ganga m.a. út á að setja á fót svo kallað „entry/exit kerfi“ sem gerir aðildarríkjum Schengen-samstarfsins bæði kleift að fylgjast betur með því að þeir útlendingar sem koma inn á Schengen-svæðið yfirgefi það aftur á réttum tíma um leið og kerfið flýtir fyrir landamæraeftirliti. Ríkisborgarar landa utan ESB geta sótt um að verða skrásettir ferðamenn (Registered Travelers). Sé þeim veitt slíkt leyfi geta þeir farið í gegnum landamæraeftirlit sem er sjálfvirkt eða að hluta sjálfvirkt. Þá stendur jafnframt til að bjóða íbúum Schengen-svæðisins upp á sjálfvirkt landamæraeftirlit þegar þeir koma inn á Schengen-

svæðið. Verði þetta kerfi að veruleika er ríkjum frjálst að ákveða hvort þau taka það upp á sínu landsvæði. Framkvæmdastjórnin hefur enn sem komið er ekki lagt fram tillögur sínar.

Frá og með 29. júní sl. var öllum ríkjum Schengen-svæðisins skylt að gefa út vegabréf og vegabréfsáritanir með fingraförum þeirra sem eru 12 ára og eldri. Enn sem komið er hafa fæst ríki komið sér upp búnaði á landamærum til að lesa flögurnar með lífkennunum. Framkvæmdastjórnin hefur lýst yfir að skylda til að lesa flögurnar verði lögð á ríkin innan skamms og má búast við að hún leggi fram tillögur að gerðum þess efnis á næstu misserum.

Vinna á vegum framkvæmdastjórnarinnar - Þróun SIS II og VIS

Stærstu verkefnið sem Ísland tekur nú þátt í undir hatti framkvæmdastjórnarinnar er vinna tæknimanna við áframhaldandi þróun kerfanna SIS II (önnur kynslóð Schengen-upplýsingakerfisins) og VIS (áritana-upplýsingakerfið) ásamt vinnu við nýja handbók sem sett verður á grundvelli nýju áritunarreglugerðarinnar.

Samningar tengdir Schengen-samstarfinu

Samningar um endurviðtöku og framkvæmd við útgáfu vegabréfsáritana

Vegna þátttöku Íslands í Schengen-samstarfinu er nauðsynlegt að gera af Íslands hálfu sambærilega samninga og ESB gerir við þriðju ríki á sviðum endurviðtöku og áritana. Samningur Íslands við Rússland hefur verið fullgiltur af Íslands hálfu og gert er ráð fyrir að fullgildingarferli vegna samninga við Albaníu ljúki á næstu vikum. Samningur við Macao var undirritaður fyrri hluta þessa árs og er unnið að fullgildingun hans. Samningaviðræður við Úkraínu standa enn yfir sem og við eyríkin sex: Míritíus, Barbadoseyjar, Sankti Kitts og Nevis, Antígva og Barbúda, Bahamaeyjar og Seychelles-eyjar.

Þann 19. desember var svo áritunarskylda felld niður fyrir ríkisborgara Serbíu, Svartfjallalands og Makedóníu hjá öllum Schengen-ríkjum. Samningar um endurviðtöku milli þessara ríkja og Íslands eru í farvatninu.

Samningur um þátttöku Íslands í Landamærasjóði (EBF)

Samningaviðræðum ESB við íslensk stjórnvöld vegna þátttöku Íslands og samstarfsríkjanna í sjóði fyrir ytri landamæri Schengen (External Borders Fund) lauk hinn 30. júní sl. með áritun samningsins. Samningurinn fór fyrir ráðið til samþykkis aðildarríkjanna fyrir 1. desember sl. og því hefur samþykki Lissabon-samningsins ekki áhrif á hann. Undirritun samningsins af hálfu samstarfsríkjanna fer væntanlega fram í byrjun mars 2010 en fyrstu greiðslur Íslands til sjóðsins fara fram í febrúar 2010. Að undirritun genginni getur Ísland sótt um styrki úr sjóðnum. Fullgildingarferli fer af stað á Íslandi að lokinni undirritun.

Þrátt fyrir að samningur hafi ekki verið áritaður fyrr en nýverið hefur fulltrúi Íslands tekið þátt í vinnu framkvæmdanefndar framkvæmdastjórnarinnar sem ætlað er að sinna málefnum Landamærasjóðsins. Þátttöku í vinnu framkvæmdanefndarinnar er ætlað að tryggja aðild Íslands að ákvörðunum um hvernig fé sjóðsins verði best varið til þessa mikilvæga verkefnis.

Samningur um þáttöku Íslands í framkvæmdanefndum framkvæmdastjórnarinnar (Comitology Committees)

Samningaviðræðum ESB og EFTA-ríkjanna um þáttöku í svo kölluðum framkvæmdanefndum framkvæmdastjórnarinnar lauk hinn 30. júní sl. með áritun samningsins. Samningaviðræðurnar höfðu dregist vegna tímaskorts þeirra sem fjalla um dóms- og innanríkismál í framkvæmdastjórninni, enda hvorki forgangsmál hjá ESB né EFTA ríkjunum í ljósi þess að þátttaka í starfi nefndanna er í raun tryggð með bréfaskiptum sem fylgdu samningnum um Schengen samstarfið frá 1999 og útfærð í málsmeðferðarreglum fyrir hverja nefnd fyrir sig.

Með samningnum er þátttaka Íslands í starfi nefndanna tryggð og hefur Ísland sama rétt til undirbúnings og þáttöku í mótun gerðanna eins og í samsettu nefndinni. Þá var með samningnum tekið upp samskonar málsmeðferðarkerfi við tilkynningar og innleiðingu gerða eins og kveðið er á um í Schengen-samningnum að því frábrugðnu að það er framkvæmdastjórnin en ekki ráðið sem sendir og tekur við tilkynningum. Samþykki aðildarríkjanna fyrir samningnum náðist ekki í ráðinu fyrir gildistöku Lissabon-samningsins 1. des. sl. og því þarf að yfirfara hann með tilliti til Lissabon-samningsins áður en aðildarríkin geta gefið samþykki sitt og áður en undirritun getur farið fram af hálfu samstarfsríkjanna. Gert er ráð fyrir að frá þessu verði gengið á fyrsta fjórðungi 2010 og að því loknu getur fullgildingarferli hafist á Íslandi.

Dublin-samstarfið

Samstarf Íslands og Evrópusambandsins á grundvelli svokallaðs Dyflinar-samnings, sem tekur til þess hvaða ríki beri að fjalla um beiðni um pólitískt hæli, hefur gengið vel sem fyrr. Nýjar tillögur framkvæmdastjórnar ESB um endurskipulagningu hælismála í Evrópusambandinu voru lagðar fram í lok 2008 og hafa verið ræddar í sérfræðinganefndum í ráðinu á tímabilinu sem og á Evrópuþinginu. Fyrstu yfirferð þingsins og ráðsins yfir tillögurnar lauk á fyrri hluta þessa árs og voru nokkuð mörg atriði sem þing og ráð voru ekki sammála um. Tillögurnar verða áfram til umræðu í nefndum þings og ráðs og reynt verður að ná málamiðlunartillögum.

Hinar nýju reglur hafa ekki áhrif á íslenska löggjöf um hælismál, en kalla hugsanlega á breytingar á Dublin-reglum sem samstarfssamningurinn við Ísland byggir á. Á grundvelli samstarfssamnings samstarfsríkjanna og ESB um þáttöku í Dublin var sett á fót sérstök nefnd, sameiginlega nefndin, þar sem allar breytingar sem gerðar eru á Dublin-reglum eru ræddar. Samstarfsríkin og framkvæmdastjórn ESB eiga sæti í nefndinni. Framkvæmdastjórnin sem fór með formennsku í nefndinni fyrri hluta árs kallaði nefndina saman þegar fyrstu umræðu um tillögurnar lauk í ráðinu og upplýsti samstarfsríkin um hver helstu ágreiningsefnin væru og samstarfsríkin komu jafnframt sínum sjónarmiðum á framfæri.

Einn fundur var haldinn á tímabilinu, í nóvember, undir formennsku Sviss. Þar fengu samstarfsríkin upplýsingar um stöðu viðræðna í ráðinu og þinginu og gátu sett fram athugasemdir sínar. Þing og ráð voru ekki einhuga um nokkur atriði í tillögunum en þar ber einkum að nefna mismunandi sjónarmið um frávik frá meginreglunni um hvar beri að afgreiða hælisleiðni. Tillögur framkvæmdastjórnarinnar gera ráð fyrir að hægt sé að heimila ákveðin frávik frá meginreglunni, annars vegar ef stjórnsýsla í því ríki sem á að afgreiða hælisleiðnina er að sligast undan fjölda beiðna og hins vegar ef aðbúnaður fyrir hælisleitendur er ekki

fullnægjandi í viðkomandi ríki. Þingið hefur verið hlynt þessum undanþágum en aðildarríkin hafa verið mjög á móti þeim, þá sérstaklega síðara skilyrðinu.

Á fundinum settu samstarfsríkin fram athugasemdir sínar en þau hafa einkum gagnrýnt að fá ekki nægar upplýsingar um stöðu mála eftir fundi um tillögurnar í ráðinu og hafa óskað eftir að framkvæmdastjórnin hafi milligöngu um að þau fái fundargerðir ráðsins sendar. Ekki er ljóst hvenær næsti fundur verður haldinn en líklegt er að hann fari fram í byrjun næsta árs undir stjórn framkvæmdastjórnarinnar.

Lögreglusamvinna

Endurútgáfa lögregluhandbókar

Á fyrri hluta árs 2008 var ákveðið að ráðast í endurútgáfu lögregluhandbókar sem innihalda á í einni heildstæðri útgáfu allar reglur ESB um lögreglusamvinnu. Endurskoðunin var löngu tímabær þar sem þau verkfæri, bæði lög og reglur, sem í gildi eru um lögreglusamvinnu hafa verið sundurleit og sum jafnvel lítt þekkt. Handbókin er tilbúin en ljúka þarf formlegu samþykktarferli áður en hún öðlast gildi.

Landamærastofnun Evrópu (FRONTEX)

Ísland tekur sem fyrr þátt í starfsemi Landamærastofnunar Evrópu á grundvelli reglugerðar ESB um stofnunina (reglugerð (EC) nr. 2007/2004 frá 26. október 2004), sem telst þróun á Schengen-reglum og sérstaks samkomulags við ESB sem var undirritað 2006. Stofnunin er staðsett í Varsjá og hóf starfsemi í maí 2005.

Lögreglustjórinn á Suðurnesjum, eða fulltrúi hans, sækir stjórnarfundum í stofnuninni og var einn slíkur sóttur á tímabilinu. Þá tók íslenskur lögreglumaður þátt í einu af sameiginlegum verkefnum stofnunarinnar í október, þ.e. öðrum áfanga „Hammer-verkefnisins“ sem fram fór á Ferihegy flugvælinum í Búdapest í Ungverjalandi. Aðaláherslan var lögð á ferðir fólks frá Nígeríu, Albaníu, Moldavíu, Tyrklandi og Kína. Var þetta fimmti og síðasti áfangi verkefnisins sem fram fór í fjölda aðildarríkja á sama tíma. Markmið aðgerðarinnar var að sporna við ólöglegri för fólks yfir landamæri.

Prüm-samningurinn

Í nóvember undirritaði dómsmála- og mannréttindaráðherra samning við ESB um eflingu lögreglusamstarfs yfir landamæri einkum í baráttunni gegn hryðjuverkum og glæpastarfsemi yfir landmæri. Með samningnum eru ákvæði tveggja gerða ESB tekin upp á Íslandi. Samningurinn sem er jafnan kallaður Prüm-samningurinn felur m.a. í sér gagnkvæman aðgang aðildarríkja að fingrafara- og erfðaefniskrám lögreglu sem og að ökutækjaskrá. Gert er ráð fyrir að öll aðildarríki ESB verði tæknilega tilbúin til að skiptast á upplýsingum úr gagnaböndum á síðari hluta árs 2011 en íslensk stjórnvöld taka ákvörðun um hvenær þau eru tilbúin til að skiptast á upplýsingunum.

Samvinna á sviði sakamála

Ísland hefur gert tvo samninga við ESB á sviði sakamálasamvinnu, þ.e. samninginn um gagnkvæma réttaraðstoð og samninginn um Evrópsku handtökuskipunina. Báðir samningarnir hafa verið fullgiltir af Íslands hálfu en þeir koma þó ekki til framkvæmda fyrir en öll aðildarríki ESB hafa samþykkt þá. Slíkt samþykktarferli er misjafnlega langt á veg komið í aðildarríkjunum.

Samvinna á sviði sakamála innan ESB hefur færst mikið í vöxt og hefur stefna ESB verið að samræma eins og hægt er refsiréttarkerfi aðildarríkjanna. Ákveðnar línur voru lagðar í þeim efnum með ákvörðun ráðsins um sérstaka áætlun á réttarvörslusviðinu frá 2007-2013 (ákvörðun nr. 2007/126/JHA, 12. feb. 2007). Þá var rammaákvörðun um gagnkvæma viðurkenningu á refsidómum samþykkt í lok 2008 (rammaákvörðun nr. 2008/909/JHA, 27. nóv. 2008) og nú síðast samþykkt rammaákvörðunar sem samræmir reglur aðildarríkjanna sem gilda um viðurkenningu dóma yfir sakborningum sem eru dæmdir að þeim fjarstöddum (rammaákvörðun 2009/299/JHA, 26. feb. 2009). Þessi mál hafa ekki verið á dagskrá fyrir Ísland og eru rædd utan samsettu nefndarinnar. Eins og áður hefur komið fram má búast við því að enn frekari þróun verði á samræmingu á þessu sviði eftir gildistöku Lissabon-samningsins 1. des. sl.

FÉLAGS- OG VINNUMÁL

FÉLAGSMÁL

Almannatryggingar

Um almannatryggingar er fjallað í 29. gr. EES-samningsins og viðauka VI.29. gr. Undir viðaukann falla tvær reglugerðir, rg. ESB nr. 1408/71 og framkvæmdareglugerð með henni, ásamt fjölda ákvarðana og tilmæla um túlkun þeirra. Þessar gerðir taka til löggjafar um bætur vegna veikinda og meðgöngu og fæðingar; örorkubóta að meðtöldum bótum sem ætlaðar eru til að viðhalda eða auka möguleika á tekjuöflun, bóta vegna elli, bóta til eftirlifenda, bóta vegna vinnuslysa og atvinnusjúkdóma, styrkja vegna andláts, atvinnuleysisbóta og fjölskyldubóta. Sjúkra- og slysatryggingar heyra undir heilbrigðisráðuneytið, lífeyrissjóðir, barnabætur og tryggingagjöld undir fjármálaráðuneytið en aðrir málaflokkar heyra undir félags- og tryggingamálaráðuneytið. Hafa ráðuneytin með sér samráð varðandi mál er falla undir viðaukann.

Nú er á dagskrá í EFTA-vinnuhópnum um almannatryggingar undirbúningur innleiðingar þriggja reglugerða (ESB rg. nr. 883/2004, breytingareglugerð með henni og reglugerð um framkvæmdina), ásamt fjölmörgum ákvörðunum framkvæmdaráðsins um almannatryggingar (Administrative Commission for the Coordination of Social Security Systems) um túlkun og framkvæmd reglugerðanna. Þær koma til framkvæmda innan ESB í maí 2010. Þessar gerðir koma í stað allra gerða í núgildandi viðauka VI og kallar innleiðing þessara þriggja reglugerða því á heildarendurskoðun á viðauka VI við EES-samninginn.

Fyrirnefnd ráðuneyti hafa öll samþykkt staðalskjal vegna reglugerðar ESB nr. 883/2004, en staðalskjöl vegna annarra gerða eru enn í athugun. Unnin hafa verið drög að nýjum viðauka VI á vettvangi EFTA-vinnuhópsins um almannatryggingar og voru drögin kynnt framkvæmdaráði ESB um almannatryggingar í desember 2009, en áður höfðu verið haldnir fundir með fulltrúum framkvæmdastjórnarinnar um drögin. Markmið vinnuhópsins er að tímabilið frá því að nýju reglugerðirnar koma til framkvæmdar innan ESB og þar til breytingin á viðauka VI og nýju reglugerðirnar taka gildi innan EES verði sem styst. EFTA skrifstofan áætlar nú að það geti orðið um mitt ár 2011.

Evrópuár baráttu gegn fátækt og félagslegri einangrun

Árið 2010 verður helgað baráttu gegn fátækt í Evrópu. Evrópusambandið er meðal ríkustu svæða í heimi en þrátt fyrir það lifa 17% Evrópubúa undir fátækramörkum. Samkvæmt niðurstöðu könnunar sem gerð var meðal Evrópubúa um viðhorf þeirra til fátæktar og félagslegrar einangrunar sem birt var í nóvember s.l. telja 73% Evrópubúa að fátækt sé útbreitt vandamál í þeirra heimalandi og 89% vilja að stjórnvöld grípi strax til aðgerða svo draga megji úr fátækt. Á árinu 2000 voru sett fram markmið í Evrópusambandinu um að draga úr fátækt innan sambandsins en fátækt hefur þvert á móti aukist á þeim tíma sem liðinn er.

Evrópuár baráttu gegn fátækt og félagslegri einangrun byggir á grundvallarhugsjón Evrópusambandsins um samstöðu allra íbúa sambandsins. Öll aðildarríki Evrópusambandsins, auk Noregs og Íslands, taka þátt í verkefninu. Sérhvert ríki hefur sett fram landsáætlun þar sem fram kemur hvernig vekja má athygli á málinu og yfirlit um helstu verkefni. Í þessu sambandi hefur verið búin til vefsíða innan Evrópusambandsins og einnig hefur hvert land

fyrir sig sett á fót slíka síðu þar sem fá má frekari upplýsingar.¹ Verkefninu verður formlega hleypt af stokkunum þann 21. janúar 2010 í Madrid. Á árinu mun Evrópusambandið leggja áherslu á eftirfarandi:

- Hvetja til þátttöku og pólitískrar skuldbindingar þjóða til að berjast gegn fátækt og félagslegri einangrun á öllum stigum, allra ríkja Evrópusambandsins, hvort sem um er að ræða ríki, sveitarfélög, opinber- eða einkasamtök.
- Örva alla ríkisborga Evrópusambandsins til að taka þátt í baráttunni gegn fátækt og félagslegri einangrun.
- Hlusta á og vinna með fólki sem upplifir fátækt og félagslega einangrun.
- Samstarf við borgaraleg samtök sem vinna gegn fátækt og félagslegri einangrun.
- Vinna að því að afnema staðalímyndir og fordóma sem tengjast fátækt og félagslegri einangrun.
- Efla samfélag sem þróar og viðheldur lífsgæðum borgaranna, félagslegri vellíðan og tryggir jöfn tækifæri fyrir alla.
- Efla samstöðu kynslóðanna og tryggja sjálfbæra þróun.

Á Íslandi hefur verið stofnuð landsnefnd verkefnisins og ráðgjafahópur sem fjölmörg samtök eiga aðild að. Ísland hefur lagt fram sína landsáætlun. Aðgerðum ársins má skipta í þrjá meginflokkka:

- Að auka vitund meðal þjóðarinnar um mikilvægi þess að vinna gegn fordómum sem beinast að þeim sem búa við fátækt og félagslega einangrun.
- Að fjölga tækifærum fólks sem upplifir fátækt og félagslega einangrun til að sækja sér menntun.
- Í hverjum mánuði mun ráðgjafahópur verkefnisins beina kastljósi að einu tilteknu atriði sem varðar fátækt og félagslega einangrun.

VINNUMÁL

Atvinnuástand í Evrópu árið 2009

Það sem hefur eðlilega borið hæst á síðari hluta ársins 2009 á vettvangi vinnumála er atvinnuástandið í Evrópu sem hefur farið versnandi eftir því sem liðið hefur á árið. Í nóvember mældist atvinnuleysi innan Evrópusambandsins 10 %, þegar tekið hafði verið tillit til árstíðasveiflu, en spáð er að það verði allt að 10,3% á árinu 2010. Síðari hluta ársins hægði á aukningu atvinnuleysisins frá því sem verið hafði fyrri hluta ársins.

---

¹ Sjá nánar: <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=637>

Efnahagsástandið hefur valdið því að sá vöxtur sem varð á vinnumarkaðnum í Evrópu frá árinu 2000 er nánast horfinn. Störfum hefur fækkað um 4,6 milljónir síðan samdrátturinn hófst á árinu 2008. Ungt fólk, ófaglært fólk og fólk með tímabundna samninga hafa orðið verst úti. Karlar hafa orðið verr úti en konur. Til að komast hjá atvinnuleysi og dreifa byrðum atvinnuleysis hefur starfshlutfall víða verið minnkað.

Í orðsendingu framkvæmdastjórnar Evrópusambandsins (Com(2009) 649) er að finna yfirlit yfir þróun á vinnumarkaði á árinu 2009, helstu viðbrögð í löndum Evrópusambandsins og tillögur um hvernig halda megi á málum á árinu 2010. Aðgerðir sem gripið hefur verið til hafa verið af þrennum toga. Í fyrsta lagi að viðhalda atvinnuþátttöku með því að fjölga eða viðhalda atvinnutækifærum. Í öðru lagi framboð á námi eða námskeiðum til að auka færni fólks. Í þriðja lagi að auðvelda aðgang að atvinnu og styðja heimili. Bæði styrkjum og skattafrávilnunum hefur verið beitt. Einnig hefur hið opinbera greitt hluta launakostnaðar og starfshlutföllum hefur verið breitt. Með þessum aðgerðum er talið að atvinnuleysi hafi orðið minna en ella hefði verið.

Þar sem gert er ráð fyrir áframhaldandi atvinnuleysi á ESB svæðinu er lagt til að haldið verði áfram á sömu braut. Lögð verði áhersla á að koma í veg fyrir langtímaatvinnuleysi, atvinnulífið verði stutt til að skapa ný störf, sveigjanlegt vinnuskipulag verði notað til að viðhalda atvinnu og þeir sem verst verða fyrir barðinu á atvinnuleysi verði studdir tilhlýðilega, þ.m.t. ungt fólk.²

Þá samþykkti ráðherraráð vinnumálaráðherra á fundi 30. nóv. - 1. des. ályktun 16214/09, þar sem m.a. er lögð áhersla á að áfram verði unnið að því að fjölga störfum, auka atvinnuþátttöku og viðhalda og auka vinnufærni íbúa.³

Spánverjar, sem fara með formennsku á næsta misseri, hafa lýst því yfir að eitt helsta forgangsmál þeirra sé að auka atvinnu innan Evrópusambandsins.

Lán til smárra fyrirtækja

Framkvæmdastjórn Evrópusambandsins lagði fram tillögu s.l. sumar um að sett yrði á stofn sjóður í þeim tilgangi að veita lán til smárra fyrirtækja. Markmið sjóðsins yrði að aðstoða fólk, sem misst hefur vinnu vegna efnahagssamdráttarins, við að skapa sér atvinnutækifæri á eigin vegum með því að auðvelda aðgengi að lánnum. Í tillögunni er gert ráð fyrir að verkefnið standi í fjögur ár, frá 2010-2013, og að um 45.000 lán verði veitt. Framkvæmdastjórnin gerði tillögu um að sjóðurinn yrði fjármagnaður með hluta af því fé sem fer til s.k. Progress verkefnis sem EES löndin eru aðilar að. Evrópuþingið var alfarið á móti því að skerða framlög til Progress verkefnisins en vill að sjóðurinn verði fjármagnaður með sérstökum fjárveitingum og að upphæðin verði 150 milljónir evra. Sérstök fjárveiting sem nemur 25 milljónum evra á árinu 2010 verður notuð til að koma lánaþjóðnum á fót. Ekki er búið að ganga frá fjármögnun verkefnisins árin 2011-2013 en vonast er til að fleiri aðilar en sambandið sjálft komi að fjármögnun þess. Eins og mál standa er ekki gert ráð fyrir þátttöku EFTA landanna.

---

² Sjá nánar: <http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/09/st15/st15995.en09.pdf>

³ Sjá nánar: <http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/09/st16/st16214.en09.pdf>

Vinnuverndarmál

Ráðherraráðið náði samstöðu um það á fundi sínum 30. nóv. - 1. des. að aðildarríki skuli fullgilda sáttmála Alþjóðavinnuálagasambandsins um vinnu fólks á fiskiskipum. Sáttmálinn sem samþykktur var á árinu 2007 setur lágmarks viðmið fyrir þessa atvinnugrein og tekur m.a. til aðbúnaðar, vinnuaðstæðna, vinnuverndar, heilbrigðisþjónustu og trygginga. Evrópuþingið hafði komist að sömu niðurstöðu í janúar 2009.

Heilbrigði og öryggi á vinnustöðum

Á árinu 2007 var samþykkt áætlun fyrir árin 2007-2012 um að efla heilbrigði og öryggi á vinnustöðum. Markmiðið er að fækka vinnuslysum um 25% á tímabilinu. Í niðurstöðu könnunar sem vinnuverndarstofnun Evrópu gerði meðal launþega á árinu og birt var í október 2009, kemur í ljós að meirihluti þeirra telur að vinnuaðstæður og öryggi á vinnustöðum hafi batnað á undanförunum árum. Um 60% þeirra telja hættu á því að efnahagskreppan muni hafa slæm áhrif á vinnuaðstæður, sérstaklega þá þætti er lúta að heilsufari og öryggi.⁴

Vernd gegn skaðlegum áhrifum af asbesti

Þann 26. nóvember var birt ný tilskipun ráðherraráðs ESB og Evrópuþingsins um vernd gegn skaðlegum áhrifum af asbesti. Með reglugerðinni eru felldar saman í eina reglugerð þær tilskipanir og reglugerðir sem varða vernd gegn skaðlegum áhrifum af asbesti í vinnuumhverfi. Reglugerðin mun einnig snerta Evrópska efnahagssvæðið.⁵

Mengunarmörk efna í atvinnulífinu

Þann 17. desember var birt tilskipun framkvæmdanefndar ESB 2009/161/EU þar sem settur er fram þriðji listi með mengunarmörkum efna í atvinnulífinu. Tilskipunin mun taka til Evrópska Efnahagssvæðisins.⁶

Vinnutímatilskipunin

Á árinu 2008 náðist samstaða á fundi ráðherraráðs ESB um tillögu að breytingu á tilskipun 2003/88/ESB um vinnutíma. Í tillögunni fólst að hámarksvinnutími á viku gæti orðið mest 65 stundir en inni í þeim tíma væri falinn óvirkur vinnutími s.s. bakvaktir. Evrópuþingið hefur hins vegar ekki fallist á að hækka þakið í 65 stundir en telur að hámarksvinnutími eigi áfram að vera 48 stundir á viku. Ekki hefur tekist að ná samkomulagi um málið. Framkvæmdastjórn ESB mun hafa hafið viðræður við samtök aðila vinnumarkaðarins í desember til að leita lausna í málinu.

---

⁴ Sjá nánar: <http://osha.europa.eu/en/statistics/eu-poll>.

⁵ Sjá nánar: <http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/09/st03/st03680.en09.pdf>.

⁶ Sjá nánar: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:338:0087:0089:EN:PDF>.

Að eldast með reisu

Á fundi ráðherraráðs ESB 30. nóv. - 1. des. var gerð samþykkt þar sem sjónum er beint að öldruðum og mikilvægi þess að fólki sé gert kleift að eldast með reisu og halda heilsunni eins lengi og mögulegt er. Þar er löndum sambandsins uppálagt að gefa málefnið forgang á næstu árum og leggja áherslu á forvarnir til að draga úr þróun vandamála sem tengjast langvinnum sjúkdómum og fötlun. Bent er á að með slíkum aðgerðum megi einnig draga úr þörf fyrir umönnun og koma að hluta til í veg fyrir þann kostnaðarauka sem mun fylgja hækkandi aldri Evrópubúa á komandi árum. Árið 2011 mun verða Evrópuár aldraðra.⁷

MÁLEFNI FATLAÐRA

Stefna í málefnum fatlaðs fólks

Á vegum Evrópusambandsins er nú verið að vinna að nýrri stefnu í málefnum fatlaðs fólks fyrir árin 2010-2020. Fyrri stefna tók til árána 2000-2010. Sem liður í þeim undirbúningi var settur upp samráðsvettvangur á vef sambandsins þar sem almenningi hefur gefist kostur á að koma sjónarmiðum sínum á framfæri.

ESB aðild að samningi Sameinuðu þjóðanna um réttindi fatlaðs fólks

Á fundi ráðherraráðs Evrópusambandsins (EPSCO Council) 30. nóvember var samþykkt að sambandið gerðist aðili að samningi Sameinuðu þjóðanna um réttindi fatlaðs fólks. Nú hafa 12 Evrópusambandsríki fullgilt samninginn og ráðherraráðið hvetur aðrar þjóðir sambandsins til að flýta fullgildingu hans. Að því loknu mun Evrópusambandið gerast formlegur aðili samningsins.⁸

JAFNRÉTTISMÁL

Jafnrétti kynjanna þarf til að komast út úr efnahagslæðinni

Framkvæmdastjórn ESB birti þann 18. desember orðsendingu til ráðherraráðsins, Evrópuþingsins, Svæðanefndar ESB og Efnahags- og félagsmálanefndar ESB um jafnrétti kynjanna. Þar kemur meðal annars fram að jafnréttismál þokist í rétta átt bæði á vinnumarkaði og í samfélaginu í heild sinni en þrátt fyrir það búi konur enn við misrétti. Í orðsendingunni er farið yfir þróun undanfarinna ára og stöðuna í dag m.a. hvað varðar atvinnuþátttöku, samhæfingu atvinnuþátttöku og heimilislífs, ofbeldi og þróun lagaumhverfis.

Sérstök athygli er vakin á að kreppan geti haft neikvæð áhrif á jafnrétti. Í kreppu er aukin hætta á að þjóðir spari framlög til þátta sem hafa áhrif á stöðu kynjanna. Sagan sýnir einnig

---

⁷ Sjá nánar: <http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/09/st14/st14996.en09.pdf>

⁸ Sjá nánar á vef Evrópusambandsins: <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=89&newsId=648&furtherNews=yes>

að konur, sem missa vinnuna þegar samdráttur verður á vinnumarkaði, gengur verr en körlum að fá aftur atvinnu. Hins vegar er lögð áhersla á efnahagslegt mikilvægi jafnréttis og hvatt til að nýta tækifærin sem felast í jafnri stöðu kynjanna.

Framkvæmdastjórnin mun áfram vinna ötullega að jafnrétti kynjanna með endurnýjaðri jafnréttisáætlun og leggur áherslu á að jafnrétti kynjanna sé samofið áætlunum Evrópusambandsins um þróun og vöxt til 2020 (EU 2020).⁹

Á fundi ráðherraráðs ESB í nóvember var samþykkt ályktun 15488/09 þar sem lögð er áhersla á að jafnrétti kynjanna sé einn af hornsteinum þess að auka vöxt og atvinnu.¹⁰

Þeim sjónarmiðum, sem fram koma í samantekt framkvæmdastjórnarinnar og ályktun ráðherraráðs ESB, er vert að halda til haga í þeirri efnahagslögð sem nú er á Íslandi.

Vegvísir til jafnréttis kvenna og karla

Vegvísir til jafnréttis karla og kvenna 2006-2010 sem gildir út árið 2010 er nú til skoðunar og verið er að gera úttekt á hvernig hefur tekist að ná þeim markmiðum sem þar voru sett fram. Í niðursveiflunni sem verið hefur á vinnumarkaði á Evrópu hefur verið lögð áhersla á að fylgjast sérstaklega með hvort annað kynið verði meira fyrir barðinu á atvinnuleysi. Til stendur að setja fram nýjan nýjan vegvísi til jafnréttis karla og kvenna fyrir árin 2011-2015 og munu ný markmið verða sett fram sem byggja á þeirri reynslu sem fengist hefur af Vegvísi 2006-2010.

Jafnræði fólks óháð trú, fötlun, aldri og kynhneigð

Eins og fram kom í skýrslu um fyrri hluta ársins 2009 hefur tillaga að tilskipun (Com(2008) 426 final) um jafnræði fólks óháð trú, fötlun, aldri og kynhneigð verið til umfjöllunar á undanförunum misserum. Markmið tillögunnar er að fólk sé ekki aðeins verndað gegn mismunun á vinnumarkaði heldur skuli slíkt gilda í öllu samfélaginu, hvort sem um er að ræða félagslegt öryggi, aðgang að menntun, vörum eða þjónustu.

Tilskipunin hefur ekki fengið þann framgang sem vonast var eftir og er nokkur óvissa um framhaldið. Ástæðurnar eru m.a. þær að ekki er full pólitísk sátt um innihald en einnig hefur verið umræða um hvort að með tillögunni sé Evrópusambandið komið út fyrir valdsvið sitt.

Spánverjar, sem fara með forsæti í ESB á vormisseri 2010 hafa hins vegar sett jafnræði í ákveðinn forgang og munu sérstaklega beina sjónum sínum að stöðu sígauna eða Roma fólksins, sem búa almennt við lakari félagsleg réttindi og kjör en aðrir íbúar Evrópusambandsins. Haldin verður sérstök ráðstefna um stöðu sígauna í Evrópu í Cordoba á Spáni í apríl 2010. Spánverjar munu halda áfram að vinna að framgangi tillögunnar að tilskipun um jafnræði.

---

⁹ Sjá: <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=89&newsId=660&furtherNews=yes>

¹⁰ Sjá: <http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/09/st15/st15488.en09.pdf>.

Foreldraorlof

Á fundi ráðherra jafnréttismála sem haldinn var 30. nóvember náðist pólitísk sátt um drög að tilskipun um að lengja fæðingarorlof foreldra. Samkvæmt tilskipuninni skal hvort foreldri um sig eiga rétt á fjögurra mánaða fæðingarorlofi í stað þriggja, þó verður heimilt að flytja þrjá mánuði milli foreldra en einn mánuður verður alveg bundinn hvoru foreldri um sig. Lönd Evrópusambandsins munu hafa tvö ár til að innleiða tilskipunina. Tilskipunin mun ekki hafa áhrif á Íslandi þar sem fæðingarorlof er þegar umfram það lágmark sem hér er miðað við.¹¹

Einnig voru samþykkt drög að tilskipun um jafna félagslega vernd sjálfstætt starfandi aðila og maka sem aðstoða við fyrirtæki fjölskyldunnar án þess að vera skilgreindur sem starfsmaður með laun (assisting spouses). Meðal annars er þarna um að ræða rétt til fæðingarorlofs og rétt til launagreiðslna í veikindum. Mál þetta hefur þegar farið í gegn um fyrri umræðu í þinginu.

PROGRESS áætlunin

PROGRESS er evrópsk áætlun á sviði vinnumála og jafnréttis sem hleypt var af stokkunum árið 2007 og er ætlað að standa til ársins 2013. Henni var komið á fót til þess að vinna að markmiðum ESB á sviði vinnu- og félagsmála eins og þau eru skilgreind í velferðaráttaki sambandsins (EU's Social Agenda), og tengjast því umrædd markmið Lissabon-stefnumörkuninni frá árinu 2000.

Mannréttindaskrifstofa Íslands ásamt félags- og tryggingamálaráðuneytinu, Reykjavíkurborg, Jafnréttisstofu, Alþjóðahúsi og lagadeild Háskóla Íslands, sótti um styrk til Jafnréttis- og vinnumálaáætlunar Evrópusambandsins, Progress. Um er að ræða ýmis verkefni sem vinna gegn fordómum í samfélaginu og er lögð áhersla á tilskipanirnar 2000/43/EB, um innleiðingu meginreglunnar um jafna meðferð manna án tillits til kynþáttar eða þjóðernis og 2000/78/EB, um innleiðingu meginreglunnar um jafna meðferð á vinnumarkaði og í atvinnulífi. Meðal þeirra verkefna sem fengu styrk var námskeið á vegum lagadeildar Háskóla Íslands á meistarastigi, þjálfun dómara og lögfræðinga, fordómafræðsla í 5.-6. bekkjum í grunnskólum Reykjavíkur og námskeið meðal dyravarða og þjóna á skemmtistöðum. Heildarstyrkuppþæð var 237.053 evrur.

Daphne III áætlunin

Daphne III áætlun ESB, fyrir tímabilið 2008-2013, beinist að því að koma í veg fyrir og vinna gegn ofbeldi gagnvart börnum, ungmennum og konum og að vernda fórnarlömb ofbeldis og áhættuhópa. Áætlunin er hluti af stærra verkefni sem beinist almennt að því að tryggja grundvallar mannréttindi og réttaröryggi borgara. Meginmarkmiðið er að hvetja til og koma á fót skammtíma- og langtíma verkefnum sem ætlað er að vernda þessa hópa fyrir hvers kyns ofbeldi, efla stuðning við þolendur ofbeldis og stuðla að bættu líkamlegu og andlegu heilbrigði. Um styrki til verkefna geta sótt frjáls félagasamtök, fyrirtæki, stofnanir, háskólar, rannsóknarmiðstöðvar, sveitarfélög og allir sem vilja vinna gegn ofbeldi gagnvart fyrnefndum þjóðfélagshópum.

---

¹¹ Sjá nánar: <http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/09/st15/st15994.en09.pdf>.

Á síðasta ári bárust ekki umsóknir frá Íslandi né voru Íslendingar aðilar að umsóknum sem hafa verið undir forystu annarra landa.

Auglýst var eftir umsóknum til rekstrastyrkja meðal Daphne III áætlunar og voru félagasamtök hvött sérstaklega til þess að sækja um með því að senda bréf til þeirra félagasamtaka sem hafa verið að vinna gegn ofbeldi gegn konum og börnum.

Náið samstarf er meðal þeirra aðila sem hafa umsjón með Evrópuáætlunum hérlandis og hefur verið komið upp vefsíðunni evropusamvinna.is en þar er hægt að nálgast upplýsingar um áætlanirnar.

FJÁRMÁL

Rafræn stjórnsýsla

Ný þróunaráætlun framkvæmdastjórnarinnar fyrir árin 2010 til 2015 á sviði rafrænnar stjórnsýslu hefur verið til umfjöllunar á síðastliðnum misserum og hefur það að markmiði að auðvelda skilvirk og árangursrík rafræn samskipti á milli opinberra aðila, hvort sem er yfir landamæri eða á milli athafnasviða innan ríkis, (ISA “Community programme on interoperability solutions for European public administrations”). Evrópuþingið samþykkti nýverið málamiðlunartilögu að hinni nýju áætlun. Ráðherraráðið mun væntanlega ganga til atkvæða um tillöguna í júlímánuði.

Ríkisstyrkir

Framkvæmdastjórnin gaf út reglur um fjármögnun ríkja á útvarpi í almannabágu í byrjun júlí. Reglurnar höfðu verið í vinnslu um nokkurt skeið og koma í stað eldri reglna frá 2001. Í nýju reglunum er lögð aukin áhersla á ábyrgð og skilvirkt eftirlit á landsvísu til þess að tryggja útvarpi í almannabágu og fjölmiðlum í einkaeigu viðhlítandi samkeppnisumhverfi. Þær breytingar eru helstar að það skal fara fram gegnsætt mat á heildaráhrifum nýrra fjölmiðla sem fjármagnaðir eru af almannafé til þess að aðstæðum á markaði verði ekki raskað meira en þörf þykir með tilliti til þeirra hagsmuna sem í hlut eiga. Þá eru settar fram reglur um að hve miklu leyti rekstraraðilar útvarps í almannabágu geti veitt þjónustu gegn gjaldi. Aukinheldur er í reglunum lögð áhersla á skilvirkt eftirlit með því að fé til útvarps í almannabágu sé ekki ofgreitt og því að þjónustuhlutverkinu við almenning sé sinnt. Þá veita reglurnar rekstraraðilum útvarps í almannabágu aukið svigrúm í rekstri að einhverju marki.¹² Eftirlitsstofnun EFTA gaf út samsvarandi leiðbeiningar hinn 3. febrúar 2010.¹³

Hinn 23. júlí kynnti framkvæmdastjórnin leiðbeinandi reglur um það hvernig hún leggur mat á veitta aðstoð til endurskipulagningar fjármálafyrirtækja.¹⁴ Framkvæmdastjórnin byggir á þremur grundvallarsjónarmiðum. Í fyrsta lagi verða fjármálafyrirtæki sem hljóta aðstoð að vera lífvænleg til lengri tíma án frekari aðstoðar. Í öðru lagi verða fjármálafyrirtækin og eigendur þeirra að bera sanngjarnar byrðar þegar litið er til heildarkostnaðar vegna endurskipulagningar. Í þriðja lagi skulu aðgerðir ákveðnar þannig að þær valdi sem minnstri röskun á samkeppniáðstæðum á innri markaðnum. Eftirlitsstofnun EFTA gaf út samsvarandi leiðbeiningar hinn 25. nóvember 2009.¹⁵ Leiðbeiningarnar gilda til 31. desember 2010 og koma til viðbótar áður útgefnum leiðbeiningum um meðhöndlun „slæmra eigna“ (impaired

---

¹² Sjá nánar: OJ C 257, 27.10.2009, bls. 1-14.

¹³ Leiðbeiningarnar eru aðgengilegar á heimasíðu Eftirlitsstofnunar EFTA.

¹⁴ Restructuring Communication., sjá: OJ C 195, 19.8.2009, bls. 9.

¹⁵ Leiðbeiningarnar eru aðgengilegar á heimasíðu Eftirlitsstofnunar EFTA (Return to viability and the assessment of restructuring measures in the financial sector in the current crisis under the State aid rules).

assets) í evrópska bankageiranum,¹⁶ um endurfjármögnun fjármálafyrirtækja¹⁷ og ríkisstyrki í formi lána lán og trygginga.¹⁸

Um miðjan september lauk framkvæmdastjórnin við gerð ríkisstyrkjareglna vegna opinberrar fjármögnunar á breiðbandsneti en umsagnarfresti lauk í lok júní. Í reglunum er fjallað um það með hvaða hætti opinberir aðilar geti komið að fjárfestingu í breiðbandi og í hinu svokallaða næstu kynslóðar breiðbandsneti. Í því sambandi er svæðum skipt í annars vegar svört svæði þar sem ríkisaðstoð er ekki nauðsynleg og hins vegar hvít og grá svæði þar sem ríkisaðstoð er réttlætunleg að tilteknum skilyrðum uppfylltum. Eftirlitsstofnun EFTA gaf út samsvarandi leiðbeiningar hinn 3. febrúar 2010.¹⁹

Í yfirlitsskýrslu sendiráðsins vegna fyrri hluta ársins 2009 var fjallað um reglur framkvæmdastjórnarinnar um aðstoð til menntunar; um aðstoð til þeirra sem eru illa settir eða fatlaðir. Einnig var fjallað um bestu frammistöðu við meðferð mála vegna ríkisstyrkja og um einfaldari málsmeðferð í tilteknum ríkisstyrkjamálum. Eftirlitsstofnun EFTA fylgi framkvæmdastjórninni svo eftir með útgáfu samsvarandi leiðbeiningar hinn 25. nóvember 2009 með vísan til fyrrnefndu reglnanna og hinn 16. desember 2009 með vísan til síðarnefndu reglnanna.²⁰

Þá gaf Eftirlitsstofnun EFTA út leiðbeiningar um ríkisaðstoð til skipafélaga, hinn 14. október 2009.²¹ Leiðbeiningarnar samsvara reglum framkvæmdastjórnarinnar frá því í júní 2009. Í leiðbeiningunum er mælt fyrir um undir hvaða skilyrðum heimilt sé að veita aðstoð til skipafélaga (ship management companies) í formi skattaívilnana skv. kafla 3.1. í leiðbeiningum um ríkisaðstoð vegna sjóflutninga. Í síðarnefndu leiðbeiningunum er gert ráð fyrir slíkum skattaívilnunum gagnvart tæknilegri stjórnun og áhafnastjórnun skipa í sameiningu (“full management”), en hinar nýju leiðbeiningar gera ráð fyrir að heimila megi aðstoð þegar tæknileg stjórnun og áhafnastjórnun er veitt hvor í sínu lagi (individually provided).

---

¹⁶ Impaired Assets Communication (IAC), sjá: OJ C 72, 26.03.2009, bls. 1-22, og samsvarandi leiðbeiningar frá Eftirlitsstofnun EFTA, dags. 22. apríl 2009 (The Treatment of Impaired Assets in the EEA Banking Sector).

¹⁷ Recapitalisation Communication, sjá OJ C 10, 15.1.2009, bls. 2-10, og samsvarandi leiðbeiningar frá Eftirlitsstofnun EFTA, dags. 29. janúar 2009 (The recapitalisation of financial institutions in the current financial crisis).

¹⁸ Banking Communication, sjá OJ C 270, 25.10.2008, bls. 8, og samsvarandi leiðbeiningar frá Eftirlitsstofnun EFTA, dags. 29. janúar 2009 (The application of State aid rules to measures taken in relation to financial institutions).

¹⁹ Leiðbeiningarnar eru aðgengilegar á heimasíðu Eftirlitsstofnunar EFTA.

²⁰ Reglurnar eru aðgengilegar á heimasíðu Eftirlitsstofnunar EFTA.

²¹ Leiðbeiningarnar eru aðgengilegar á heimasíðu Eftirlitsstofnunar EFTA.

HEILBRIGÐISMÁL

Lissabon sáttmálinn og heilbrigðismál

Við samþykkt Lissabon sáttmálans hefur grundvöllur ýmissa atriða er varða heilbrigðismál styrkst frá því sem áður var. Ný ákvæði sem ekki voru í fyrri sáttmálum, eru nú til staðar en flest þeirra eru í samræmi við það vinnulag sem þegar tíðkast innan sambandsins. Ekki er enn alveg ljóst hvort eða hvernig þessar breytingar gætu haft áhrif á EES samninginn en það mun koma í ljós á næstu mánuðum.

Í grein 168 er sérstaklega kveðið á um að Evrópusambandið geti haft eftirlit og séð um aðgerðir vegna hættulegra sjúkdóma sem geta borist milli landa. Íslendingar eru nú þegar þátttakendur í stofnunum Evrópusambandsins sem vinna með smitsjúkdóma og eftirlit með þeim.

Þá er einnig sérstaklega tilgreind heimild til handa Evrópusambandinu að taka frumkvæði í því að setja reglur til að draga úr tóbaksnotkun og ofneyslu áfengis. Þessi ákvæði munu væntanlega lítil áhrif hafa á Íslandi þar sem nú þegar eru reglur á Íslandi strangari bæði varðandi tóbak og áfengi en í flestum Evrópulöndum.

Heilbrigðisáætlun ESB 2008-2013

Önnur heilbrigðisáætlun ESB (Second Programme of Community Action in the Field of Health) tók gildi 1. janúar 2008 og gildir til ársins 2013. Til ráðstöfunar vegna áætlunarinnar verða 321,5 milljónir Evra á tímabilinu. Ætlunin er að fjármagna samstarfsverkefni og aðgerðir sem stuðla að samstöðu og hagsæld innan ESB-landa.

Fyrir árið 2010 er lögð áhersla sameiginlegar aðgerðir (Joint Action) þar sem fjárframlag frá Evrópusambandinu getur verið allt að 60% en þátttakendur leggja fram það sem upp á vantar, m.a. í formi vinnuframlags. Í verkefnum er gert ráð fyrir að lágmarki þrjú lönd taki þátt en æskilegt að þau séu fleiri. Sett eru almenn skilyrði um gæði verkefna og lögð áhersla á að Evrópa sem heild geti notið góðs af niðurstöðum og því mega verkefni ekki beinast að innri málum viðkomandi landa. Meðal sviða sem horft er til eru meðal annars ójöfnuður í heilbrigðismálum, líffæraflutningar, gæða- og öryggismál og aðgerðir gegn krabbameini.

Umsjón með heilbrigðisáætlun ESB á Íslandi er í höndum Lýðheilsustöðvar Íslands.

Heilbrigðisþjónusta yfir landamæri

Eins og fram hefur komið í fyrri samantektum var tillaga að tilskipun um heilbrigðisþjónustu yfir landamæri innan Evrópusambandsins lögð fram 2. júlí 2008. Meginmarkmið tilskipunarinnar er að ryðja úr vegi hindrunum á því að sjúklingar sækji sér heilbrigðisþjónustu til annarra Evrópusambandslanda.

Tillagan er í samræmi við dóma sem Evrópudómstóllinn hefur kveðið upp um rétt fólks til að sækja sér heilbrigðisþjónustu utan síns heimalands ef bið eftir þjónustu í heimalandinu er orðin óhæfilega löng. Var tillagan samþykkt í Evrópuþinginu í apríl 2009.

Á fundi ráðherra heilbrigðismála þann 30. nóv. - 1. des. 2009 tókst ekki að ná pólitískri samstöðu um tillöguna og fékk hún ekki afgreiðslu á fundinum. Óvíst er hverjar verða lyktir málsins og kemur það í hlut nýrrar framkvæmdastjórnar og nýrra forsætislanda að leiða það áfram. Mun tilskipunin einnig ná yfir EES svæðið.

Öryggi sjúklinga og gæði í heilbrigðisþjónustu

Framkvæmdastjórn ESB samþykkti orðsendingu og tillögu til ráðherraráðsins að tilmælum um öryggi sjúklinga í lok ársins 2008. Grundvöllur orðsendingarinnar er sá að á ári hverju verða 8-12% sjúklinga fyrir heilsufarsskaða í tengslum við meðferð eða dvöl á sjúkrahúsi. Orðsendingin var samþykkt bæði af ráðherraráði ESB og þinginu með ákveðnum breytingum. Sérfræðinganefnd um öryggi sjúklinga og gæði heilbrigðisþjónustunnar hefur starfað á vegum Evrópusambandsins síðan árið 2006. Í sérfræðinganefndinni eiga sæti fulltrúar aðildarlandanna og Alþjóða heilbrigðismálastofnunarinnar en einnig fulltrúar fjölmargra hagsmunasamtaka s.s. sjúklingasamtaka, samtaka heilbrigðisstarfsmanna og rekstraraðila innan heilbrigðisþjónustunnar. Norðmenn hafa tekið þátt í störfum nefndarinnar að undanfögnu en ekki Íslendingar. Viðfangsefni hennar hafa þó vissulega skírskotun til Íslendinga jafnt og annarra Evrópuþjóða.

Samstaða og jöfnuður í heilbrigði í Evrópu

Þann 20. október 2009 var samþykkt orðsending í framkvæmdastjórn ESB um samstöðu í heilbrigðismálum innan Evrópusambandsins og aðgerðir til að jafna þann mun sem er á heilbrigði íbúa sambandsins. Í orðsendingunni kemur m.a. fram að barnadauði er fimmfalt meiri þar sem hann er mestur en þar sem hann er minnstur og munur á lífslíkum íbúa milli ríkja sambandsins getur verið allt að 14 ár meðal karla og 8 ár meðal kvenna. Munurinn tengist búsetu og fjárhagslegri og félagslegri stöðu fólks og telur sambandið afar mikilvægt að leitað sé allra leiða til að jafna þennan mun. Þótt heilbrigði hafi almennt farið batnandi í ríkjum Evrópusambandsins hefur munurinn milli þeirra best settu og verst settu haldið áfram að aukast þrátt fyrir áætlanir um hið gagnstæða.

Fundur var haldinn um málefnið í nóvember og þegar er hafinn undirbúningur verkefna sem ná munu til fjölmargra landa Evrópu. Spánverjar, sem taka við formennsku í Evrópusambandinu í janúar 2010, munu eins og Svíar setja jöfnuð í heilbrigðismálum ofarlega á forgangslista sinn. Jöfnuður í heilbrigðismálum tengist líka jafnrétti almennt og Spánverjar munu leggja sérstaka áherslu á stöðu sígauna sem búa við lakari lífskjör og lakari heilbrigðisþjónustu víðast hvar en aðrir.²²

Lyfjapakki ESB

Á undanförunum árum hefur staðið yfir endurskoðun á lyfjareglum ESB. Þann 10. desember 2008 lagði framkvæmdastjórn Evrópusambandsins fram tillögu að „nýjum lyfjapakka” til ráðherraráðsins og þingsins. „Nýi lyfjapakinn” felur í sér fimm tillögur að breytingum, eina sem fjallar um fölsuð lyf, tvær um breytingar á lyfjaeftirliti og tvær um upplýsingar til

---

²² Sjá nánar: http://ec.europa.eu/health/ph_determinants/socio_economics/cons_inequalities_en.htm

almennings. Tillögurnar fela í sér breytingu á tilskipun 2001/83/ES og reglugerð (EC) No 726/2004.

Á árinu 2009 hefur verið unnið frekar að framgangi „nýja lyfjapakans“ í vinnuhópi fyrst undir forystu Tékka og síðan undir forystu Svía. Tillagan var til umfjöllunar öðru sinni á fundi ráðherraráðs ESB í desember þar sem lögð var fram samantekt um framgang tillagnanna um fölsuð lyf og lyfjaeftirlit.²³

Einnig var á fundinum gerð munnlega grein fyrir stöðu þeirra tillagna sem snúa að upplýsingum til almennings.

Hvað varðar „nýja lyfjapakann“ í heild sinni hefur þegar tekist að ná samkomulagi um ýmsa þætti hans en aðrir þættir þurfa frekari skoðunar við. Gert er ráð fyrir að Evrópuþingið muni fjalla um tillöguna á vormisseri 2010.

Lyfjamál heyra að hluta til undir heilbrigðismál í skipulagi ESB og að hluta til undir iðnaðar-, viðskipta- og samkeppnismál. Fram að síðustu áramótum heyrðu lyfjamálin í heild sinni undir iðnaðar-, viðskipta- og samkeppnismál hjá Evrópusambandinu.

Gagnsæi í lyfjamálum

Í tilskipun ESB nr. [89/105/EEC](#) eru tilgreind ákvæði sem eiga að tryggja gagnsæi aðgerða, sem samþykktar hafa verið af lyfjafirvöldum í viðkomandi aðildarríkjum, í þeim tilgangi að hafa stjórn á lyfjaverðlagningu og niðurgreiðslu lyfja. Þessi tilskipun er venjulega nefnd „Gagnsæistilskipunin“ eða „Transparency Directive“. Á grundvelli umræddrar tilskipunar starfar sérstök nefnd (Transparency Committee) eða „gagnsæisnefndin“. Íslendingar hafa tekið þátt í starfi nefndarinnar á síðasta misseri. En fulltrúar Íslands í nefndinni telja hana mjög mikilvægan vettvang til að koma sjónarmiðum lítilla markaðssvæða eins og Íslands á framfæri.

Sameiginlegt átak Evrópu í baráttunni gegn krabbameini

Þann 29 sept. var hleypt af stokkunum í Brussel átaksverkefni um Evrópska samvinnu um aðgerðir gegn krabbameini. Átakið er byggt á stefnuskjali sem var samþykkt í júní 2009. Markmið verkefnisins er að styðja Evrópulönd við að takast á við krabbamein með því að auðvelda þeim að greina og deila upplýsingum og sérfræðipækkingu í krabbameinsvörnum og krabbameinsmeðferð. Reyna á að fá hagsmunaðila á Evrópska efnahagssvæðinu til að leggjast á eitt til að takast á við krabbamein. Með þessu má komast hjá því að dreifa kröftum, koma í veg fyrir tvíverknað og nýta betur takmarkað fjármagn.

Í byrjun desember var haldinn fyrsti fundur verkefnisins. Þar tóku þátt fulltrúar ýmissa frjálsra félagasamtaka svo og fulltrúar opinberra aðila. Meðal annarra áttu þar fulltrúa sjúklingasamtök, vísindamenn, fagfélög og fleiri. Því er ljóst að um mjög víðtækt samráð

---

²³ Sjá nánar: <http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/09/st16/st16055.en09.pdf>.

verður að ræða og þegar er hafinn undirbúningur að verkefnum sem til stendur að vinna í tengslum við átakið. Í mars mun liggja fyrir hvaða verkefni verða fyrst á dagskrá.²⁴

Áfengismál

Ráðherraráð ESB samþykkti á fundi sínum 30. nóv - 1. des. 2009 orðsendingu um áfengismál. Orðsendingin er samþykkt til að styðja og hvetja aðildarlönd sambandsins til að innleiða stefnu Evrópusambandsins frá árinu 2006 um að draga úr skaðlegri neyslu áfengis og einnig er framkvæmdastjórn ESB uppálagt að grípa til aðgerða til að styðja löndin í þeirri viðleitni.

Í orðsendingunni er vakin athygli á að skaði vegna áfengisneyslu er enn mikill í Evrópusambandinu, s.s. skaði vegna umferðarslysa, lágrar fæðingarþyngdar barna og skaði sem börn verða fyrir sem alast upp við ofneyslu áfengis foreldra. Talið er að um 15% fullorðinna Evrópubúa drekki áfengi sér til skaða reglulega. Þá eru um 10% dauðsfalla kvenna og 25% dauðsfalla karla á aldrinum 15-29 ára talin vera tengd ofneyslu áfengis. Einnig er vakin athygli á að fólk á efri árum, yfir 60 ára, eru viðkvæmari fyrir skaðlegum áhrifum áfengis og dauði af völdum áfengisneyslu í þessum aldurshópi hefur aukist og í sumum tilvikum meira en tvöfaldast á síðustu 10 árum.

Á árinu 2012 munu aðildarlöndin gera grein fyrir stöðu áfengismála og árangri þeirra aðgerða sem innleiddar hafa verið. Þá mun stefna Evrópusambandsins verða tekin til endurskoðunar á grundvelli þeirra upplýsinga sem þá liggja fyrir.²⁵

Aðgerðir vegna inflúensufaraldurs

Innan Evrópusambandsins var áfram fylgst með þróun heimsfaraldurs inflúensu af völdum veirunnar A/H1N1, sem staðið hefur yfir frá vordögum 2009. Ísland hefur tekið þátt í starfi Evrópusambandsins á þessum vettvangi. Meðal annars hefur Evrópusambandið fylgst með birgðum bóluefnis meðal aðildarríkja og unnið að því að þau ríki sem eiga umframbirgðir af bóluefni aðstoði ríki sem skortir bóluefni.

Þá lagði framkvæmdastjórn Evrópusambandsins fram tilmæli þann 22. desember um bólusetningar gegn inflúensunni. Er það mat sambandsins að tilmælin taki einnig til Evrópska efnahagssvæðisins.²⁶

Sýkingavarnir

Ráðherraráðið hefur sent frá sér samþykkt um eflingu varna gegn fjölónæmum sýklum. Hvatt er til aðgerða sem draga úr hættu á þróun og dreifingu fjölónæmra sýkla og einnig eru aðildarlönd hvött til að efla rannsóknir með það að markmiði að þróa ný og öflug sýklalyf.

---

²⁴ Sjá nánar

http://ec.europa.eu/health/ph_information/dissemination/diseases/cancer_partnership_en.htm#partnership.

²⁵ Sjá nánar: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/lsa/111638.pdf.

²⁶ Sjá nánar: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:348:0071:0072:EN:PDF>.

Framkvæmdastjórninni var jafnframt falið að leggja fram aðgerðaráætlun innan 24 mánaða til að hraða þessari þróun sem frekast er unnt.²⁷

Áætlun um aðgerðir gegn alnæmi

Framkvæmdastjórn ESB samþykkti þann 26. október orðsendingu um nýja áætlun til ársins 2013 í baráttunni gegn alnæmi, HIV, í Evrópusambandinu og nágrannalöndum þess. Markmið áætlunarinnar er að draga úr útbreiðslu veirunnar, auka aðgengi að forvörnum og meðferð, og stuðla að auknum lífsgæðum þeirra sem sýkst hafa af HIV.²⁸

Sjaldgæfir sjúkdómar

Ákveðið hefur verið að setja á fót nefnd sérfræðinga um sjaldgæfa sjúkdóma á vegum Evrópusambandsins (2009/872/EC). Er þetta í samræmi við heilbrigðisáætlun ESB sem samþykkt var á árinu 2007 fyrir árin 2008-2013 þar sem aðgerðir gegn sjaldgæfum sjúkdómur eru skilgreindar sem eitt af forgangsverkefnum í heilbrigðismálum. Ísland er aðili að heilbrigðisáætlun Evrópusambandsins ásamt EES/EFTA- löndum og mun taka þátt í starfi sérfræðinganevndarinnar.

Aðgerðaáætlun um líffæraflutninga

Þann 8. desember 2008 var samþykkt orðsending um aðgerðaáætlun fyrir árin 2009-2015 um líffæraflutninga.²⁹

Markmið áætlunarinnar er að fá fleiri til að gefa líffæri og auka gæði og öryggi líffæraflutninga. Á vegum framkvæmdastjórnar ESB er unnið að undirbúningi tilskipunar um líffæraflutninga þar sem ætlunin er að styrkja þær lagastoðir sem þörf er talin á til að ná markmiðum áætlunarinnar. Skiptar skoðanir eru um hversu nákvæm slík tilskipun þarf að vera. Ýmsir þeirra sem starfa við líffæraflutninga telja að gæta þurfi þess að tilskipunin verði nægilega sveigjanleg til að aðildarríkin geti byggt upp skipulag í kringum líffæraflutninga miðað við þarfir sinna heimalanda.

Spánverjar, sem eru í fremstu röð þegar kemur að líffæraflutningum, ætla að fylgja þessu máli fast eftir og má gera ráð fyrir að drög að tilskipun muni liggja fyrir í vor.

Rafræn heilbrigðisþjónusta

Í desember var birt samþykkt ráðherraráðsins um örugga og árangursríka heilbrigðisþjónustu með notkun á rafrænni heilbrigðisþjónustu. Í samþykktinni er aðildarlöndum Evrópusambandsins falið að auka rafræna heilbrigðisþjónustu og líta á rafræna

---

²⁷ Sjá nánar: <http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/09/st16/st16006.en09.pdf>.

²⁸ Sjá nánar: http://ec.europa.eu/health/ph_threats/com/aids/com_aids_en.htm.

²⁹ Sjá nánar: http://ec.europa.eu/health/ph_threats/human_substance/oc_organ/docs/organs_action_en.pdf.

heilbrigðisþjónustu sem mikilvægt tæki til að auka gæði og öryggi heilbrigðisþjónustunnar og gera hana jafnframt hagkvæmari.³⁰

Í september 2009 varð Ísland aðili að fjölpjódlegu verkefni á vegum Evrópusambandsins sem gengur undir heitinu CALLIOPE (CALL on InterOPERability) og er heilbrigðisráðuneytið innan þess skilgreint sem forsvarsaðili. Verkefninu er ætlað að stuðla að samræmingu samskipta innan rafrænnar heilbrigðisþjónustu. Ísland tekur þátt í tveimur af þremur meginverkefnum CALLIOPE, er ganga undir heitunum „European interoperability road map work group” og „eHealth Interoperability Recommendation work group”.

Jafnframt CALLIOPE verkefninu hóf Ísland á árinu 2009 þátttöku í verkefni á vegum Evrópusambandsins, epSOS (European Patients Smart Open Services). epSOS verkefninu er ætlað að setja upp tilraunaverkefni þar sem miðla á rafrænum útdrætti heilsufarsupplýsinga tiltekinnna sjúklinga (e-patient summary) annars vegar og hins vegar senda og afgreiða rafrænar lyfjaávisanir (e-prescription).

---

³⁰ Sjá nánar: <http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/09/st16/st16008.en09.pdf>.

LANDBÚNAÐAR- OG SJÁVARÚTVEGSMÁL

LANDBÚNAÐARMÁL

Hin almenna landbúnaðarstefna ESB

Landbúnaðarstefna Evrópusambandsins er enn sem fyrr grundvölluð á samkomulagi ríkjanna sem náð var árið 2003 og er kallað Reform 2003 en það var byggt á grunni frá 2000, kallað Agenda 2000 sem var byltingarkennt að því leyti að þá var í fyrsta sinn settur rammi um úgjöld ESB og hvers lands til landbúnaðarmála í stað opins reiknings eftir framleiðslu og markaðsaðstæðum. Aðalmarkmið framkvæmdastjórnarinnar 2003 var að hverfa frá framleiðslutengdum styrkjum í landbúnaði og greiða þá almennt án markaðstruflandi áhrifa s.s. með hliðsjón af umhverfisþáttum, dýravernd og heilbrigði dýra og afurða og aðlaga landbúnaðarstyrkjakerfið að væntanlegum skilyrðum WTO. Árið 2000 var stuðningsform við landbúnað ESB endurskilgreint við að skipta opinberum stuðningi í tvennt; rekstrartengdan stuðning undir Stoð I (Pillar I) og dreifbýlistengdan (Rural) stuðning undir Stoð II (Pillar II). Um 4/5 hlutar stuðningsins falla í dag undir fyrri stoðina en 1/5 undir þá síðari. Reform 2003 rennur út árið 2013.

Einnar-greiðslu kerfi (SPS) – stoð I

Megineinkenni þessa kerfis frá 2003 er svokallað einnar-greiðslu kerfi (SPS - Single Payment Scheme). Greiðslur til bænda fara fram að mestu leyti sem árleg eingreiðsla og í henni eru sameinaðar hinar ýmsu stuðningsgreiðslur sem bóndinn fékk árin fyrir 2003 eftir mismunandi styrkjakerfum fyrir hverja búgrein eða afurð.

Markmið breytinganna árið 2003 og stefnunnar í dag eru í meginatriðum þessi:

- Framleiðsluval bænda ráðist af markaði án opinberrar íhlutunar.
- Hvetja til að búskapur verði sjálfbær umhverfislega og efnahagslega.
- Gera landbúnaðarstefnuna einfaldari fyrir bændur og framkvæmdaraðila hennar.
- Styrkja stöðu ESB í samningum um WTO.

Í október 2006 var samþykkt starfsáætlun um einföldun CAP „Simplification of the Common Agricultural Policy” sem er unnið eftir í dag. Þann 20. nóvember sama ár staðfesti framkvæmdastjórnin ramma um svokallaða „heilbrigðisúttekt“ (Health Check) landbúnaðarstefnunnar, sem skal endurmóta hana frá og með árinu 2009 til loka samningsins án þess þó að víkja frá grunni hennar. Innan verkefna rammans falla atriði svo sem loftslagsbreytingar, vatn sem takmörkuð auðlind og lífrænir orkugjafar frá landbúnaði.

Niðurstöður af „Health Check“

Þann 20. nóvember 2008 náðu landbúnaðarráðherrar ESB samkomulagi um 'Health Check' pakkann. Helstu breytingar sem urðu eru þessar:

Mjólkurkvótar

Mjólkurkvóti ríkjanna verður aukinn árlega næstu fimm árin um 1% frá og með apríl 2009 þar til kvótinn verður ekki endurnýjaður og fellur niður í apríl 2015. Ennfremur hækka viðurlög við umframframleiðslu þannig að fari hún yfir 6% innan ríkis á viðkomandi ári skal álagið vera 50% hærra en hið almenna álag. Verðmyndun mjólkur hefur verið sérstaklega neikvæð framleiðendum á seinni hluta ársins 2009, sem leiddi til mótmæla þeirra gegn markaðsstefnu ESB. Þess vegna var tekin ákvörðun í lok ársins um að veita 300 milljónir € til mjólkurframleiðenda vegna rekstrarerfiðleika. Upphæðinni er fyrirfram skipt milli landanna en síðan er hverju landi ætlað fyrir lok febrúar n.k. að gera grein fyrir reglum um skiptingu á fjárhæð milli bænda í samræmi við settar almennar forsendur ESB.

Nýmótun – „Modulation“

Reform 2003 kveður á um að 5 % greiðslna innan landbúnaðarstefnunar verði færður frá Stoð I yfir á Stoð II. Hlutfallið skal hækka verulega eða í 10% árið 2012 í eftirfarandi skrefum: 7% 2009, 8% 2010, og 9% 2011. Skerðingin tekur einungis til bænda með landbúnaðarstyrki á bilinu 5,000 til 299,999 € á ári. Skerðing til bænda umfram það í styrk verður 4 %-stigum meiri.

Fjármunum sem losna á þennan hátt skal veitt til nýrra verkefna s.s. vegna loftslagsbreytinga, lífrænna orkugjafa, lífræns fjölbreytileika og vatnsbúskapar. Nýtt er að fjármunum megi einnig ráðstafa til aðstoðar framleiðslu, sem er leyft nú við að styrkja mjólkurframleiðslugeirann við aðlögun að afnámi mjólkurkvótans. Umræður síðustu mánuði varðandi framtíðaráherslur hafa aðallega snúist um lífrænan fjölbreytileika og vatnsbúskap.

ESB veitir mótframlag til nýmótunar er nemur 75% en 90% á aðlögunar- svæðum (convergence regions).

Afnám framleiðslutengingar – „Decoupling“

Núverandi tengingar milli framleiðslu jarðargróa (arable crops) og framlaga sem standa eftir skv. Reform 2003 verða afnumdar frá árinu 2010. Þó með þeirri undantekningu að fyrir hnetur, prótein nytjajurtir, hör og hamp gerist það í einu lagi árið 2012.

Markaðsíhlutun

Mjólkurafurðir: Uppkaupakerfinu er haldið óbreyttu frá ákvörðunum í Reform 2003.

Korn: Nýtt er að uppkaup skulu fara fram á brauðhveiti á fullu uppkaupsverði (101,31€) á allt að 3 milljón tonnum árlega. Hætt er markaðsafskiptum af byggi en þeim haldið áfram óbreyttum á durum hveiti og hrísgrjónum.

„Grein 68“

Hverju ríki er heimilað að ráðstafa á eigin vegum allt að 10% af fjármunum þess til eingreiðslna – SFP –. Stuðningnum má ráðstafa með hliðsjón af fyrri ákvæðum sem er að finna í gr. 69 nú gr. 68. Ráðstafa má 3,5%-stigum (af 10 %) sem framleiðslutengdum. Tilfærslur skv. gr. 68 má einnig gera frá einni búgrein til annarrar en var áður bundið við að teknir fjármunir skiluðu sér á nýju formi til sömu búgreinar. Leyft verður að styðja mjólkurframleiðslu, nautakjötsframleiðslu, kindakjötsframleiðslu og framleiðslu á hrísgrjónum sem efnahagslega viðkvæmar framleiðslugreinar og eins framleiðslugreinar sem eru umhverfislega viðkvæmar. Finnar fengu rýmri heimildir til að halda þessum stuðningi framleiðslutengdum en almennt voru veittar.

Nýju aðildarríkin 12 öðlast ekki rétt til áður nefndrar ráðstöfunar fyrr en þau fá rétt til SFP útreiknaðan árið 2013

Þróun dreifbýlis

Sérstök tímbundin framlög eru tekin upp sem tekjustuðningur árin 2011 – 2013 (€4.500 á fyrsta ári og €3.000 og €1.500 þau seinni) fyrir landbúnaðarbýli sem þurfa að fara í aðlögun vegna hinna nýju reglna gegn því að umþóttunaráætlun liggi fyrir. Þessi heimild er veitt vegna tóbaksframleiðenda sem tapa opinberum stuðningi árið 2010. Enn fremur eru gerðar breytingar vegna áætlana um þróun dreifbýlis sem leyfa fjárfestingarstyrki til mjólkurgeirans til viðbótar viðtækum möguleikum til stuðnings mjólkurframleiðenda við aðlögun að breytingum á mjólkurkvótum og möguleikum hvikulleika í mjólkurverðum við afnám kvótans.

Formennskuáætlun Spánar

Á árinu 2010 er búist við að komi til umræðu og álita tillögur að næsta kafla í landbúnaðarstefnu ESB en núverandi stefnuáætlun og ákvörðun um framlög til landbúnaðarmála, rennur út árið 2013. Framleiðsla og markaðsskilyrði fyrir landbúnað ESB með hliðsjón af sífelldu opnari alþjóðlegum viðskiptum með landbúnaðarvörur mun verða ofarlega á dagskrá Spánar við umræðu um endurnýjun landbúnaðarstefnunnar. Einkum með hliðsjón af sífelldu strangari og meira krefjandi reglna innan ESB um aukna dýravernd og verndun umhverfis og áherslu á heilbrigðismál við framleiðslu landbúnaðarafurða. Ekki er búist við að Spánn komi með tillögur á formennskutímabilinu um nýtt skipulag landbúnaðarmála, heldur í lok þess tímabils muni þeir standa fyrir umræðu þar sem safnað er saman upplýsingum og umræðuatriðum sem hafa borið hæst á árinu 2009 sem verður innlegg í mótun nýrrar stefnu eftir 2013. Þá mun það koma í hlut Belga að leggja fram ályktun ráðsins um landbúnað seinni hluta árs 2010.

Tvíhliða samningur um landbúnaðarafurðir - endurskoðun

Nýr samningur um framkvæmd 19. gr. EES samningsins um endurskoðun viðskiptaívilnana með óunnar landbúnaðarafurðir kom til framkvæmda á fyrri hluta árs 2007. Samkvæmt ákvæðum EES samningsins er gert ráð fyrir að endurskoðun viðskiptaívilnana með óunnar landbúnaðarafurðir fari fram reglulega, sem var undirstrikað í þessu samkomulagi. Biðstaða hefur verið á þessu máli frá seinni hluta ársins 2008.

Bókun 3 – endurskoðun

Á grundvelli óska framkvæmdastjórnarinnar í lok árs 2006 fóru fram viðræður um endurskoðun á viðskiptaívilnunum skv. bókun 3 milli ESB og Íslands. Norsk stjórnvöld telja að samningurinn í því formi og með því efnisinnihaldi sem er, þjóni vel hagsmunum allra aðila og þurfi ekki endurskoðunar við að svo komnu máli. Engin hreyfing var á milli Íslands og ESB í þessu máli síðari hluta árs 2009.

Umsókn Íslands að Evrópusambandinu - landbúnaður

Í framhaldi af ákvörðun Evrópusambandsins um að fela framkvæmdastjórninni að kanna aðildarmöguleika Íslands að sambandinu eftir að lögð var fram umsókn Íslands um aðild skv. ályktuna Alþingis frá 16. júlí 2009 hafa farið fram kynningarfundir fyrir Ísland á hinni almennu landbúnaðarstefnu þess (CAP) með aðkomu DG Agri. (Directorate-General for Agriculture and Rural Development). Efnisval kynningarfundanna var gert í samráði milli DG Agri og sjávarútvegs og landbúnaðarráðuneytisins og fjallaði um stefnu ESB um landbúnað og byggðaðþróun. Dagana 21.-23. september voru kynningarfundir haldnir á Íslandi þar sem mættu hagsmunaaðilar og stjórnvöld, sem vildu kynna sér landbúnaðar- og dreifbýlisstefnu

ESB og auk þess var fulltrúum ESB gefinn kostur á að kynna sér landbúnað og landbúnaðarskilyrði á Íslandi. Þá voru haldnir kynningarfundir af DG Agri fyrir aðila úr starfshópi um landbúnað, sem utanríkisráðuneytið hafði myndað. Þessir fundir fóru fram dagana 8.-10. desember á s.l. ári. Markmið fundanna var að kynna stefnu ESB á tilteknum sviðum landbúnaðar- og dreifbýlismála, einkum er varðar greiðslu og eftirlitskerfni ESB, dreifbýlismál, gæðamál og auk þess verðlags- og markaðsmál.

Lífrænn landbúnaður og lífræn framleiðsla lagardýra og gróðurs.

Í júní árið 2007 var birt reglugerð ráðherraráðsins (EC) No 834/2007 um lífræna framleiðslu, og merkingar lífræna afurða, sem felldi úr gildi reglugerð 2092/1991 um sama efni. Reglugerð 834/2007 var unnin af ráðherraráðinu og enginn aðgangur fyrir Ísland og Noreg að koma að vinnslu hennar á fundum á vegum þess. Meðal atriða í þessari nýju reglugerð eru ákvæði sem banna notkun á grindum í búpeningshúsum við lífræna framleiðslu. Einnig er í þeim að finna í viðauka V lista yfir fódurefni sem má nota við lífræna framleiðslu og um takmarkanir á notkun fódurefnanna, sem geta átt við skv. ákvæði í 22. gr. reglugerðarinnar. Þannig er notkun á fiskafurðum sem fódur við lífræna framleiðslu einungis leyfð séu þær fengnar með sjálfbærum veiðum. Þá er ennfremur sett sú takmörkun á notkun þeirra sem fódurs, að einungis er heimilt að fódra önnur dýr en grasbíta á fiskimjöli eigi afurðirnar að teljast lífrænt ræktaðar, sem er þrengri reglur en „TSE reglugerðin“ 999/2001 ákveður. Reglugerðin tólk gildi í byrjun árs 2009. Í lok júní 2009 lagði framkvæmdastjórnin fram endurskoðaða tillögu að breytingu reglugerðarinnar (889/2008), sem fella ákvæði um lífræna framleiðslu lagardýra og gróðurs undir ákvæði hennar. Af hálfu Íslands, Noregs, Bretlands, Írlands, Frakklands, Spánar og Finnlands lágu fyrir tillögur um að auka leyfilegt hámark á þéttleika nokkurra tegunda í fiskeldi með hliðsjón af því að tillögur framkvæmdastjórnarinnar leyfðu ekki nægjanlegan þéttleika til að framleiðslan geti verið hagkvæm (m.a. auka þéttleika bleikju (artic charr) úr 20 kg í 50 kg). Ekki fékkst tekið tillit til þessara tillagna. Hinsvegar vitnaði COM til ákvæða í 95. grein reglugerðarinnar, sem gera ráð fyrir að leyfa aðlögun að ákvæðum hennar, sem er fólgin í að leyfa þeim, sem fyrir gildistöku reglnanna (1. júlí 2010), að nota í 3 ár til viðbótar (til 1. júlí 2013) þær framleiðsluaðferðir sem þá gilda, þó þær séu á svig við hinar nýju reglur. Reglur um lífræna framleiðslu eru sífellt að komast í fastara form varðandi framkvæmd. Það varðar m.a. viðurkennd tákn (merki) fyrir vörur sem eru lífrænt framleiddar og ennfremur skipulag og kröfur um viðurkenningar sem hin svokölluðu þriðju lönd þurfa að leita eftir til að fá að markaðssetja lífrænt framleiddar afurðir á markað ESB.

Súnósur

Í matvælalöggjöf, reglugerð 178/2002, er lögð áhersla á að takmarka eftir föngum að sjúkdómar berist frá dýrum í fólk, svonefndar súnósur. Um er að ræða sjúkdóma svo sem BSE/TSE (bovine/transmissible spongiform encephalopatier), salmonella, campýlóbakter og MRSA (Methicillin-resistant Staphylococcus aureus). Í gangi eru kannanir á mengun af salmonella í afurðum alifugla og svína og reglusetning sem á að draga úr áhættu.

Salmonella, kampýlóbakter og MRSA

Á grundvelli ákvörðunar (2007/407) hafa verið teknar ákvarðanir um skimun eftir salmonella og kampýlóbakter á kjúklingabúum og í nýslátruðum kjúklingum (2007/516/EC) og ákvörðun um athugun á tíðni salmonella og MRSA („Methicillin-resistant Staphylococcus aureus”) í alisvínahjörðum (2008/55/EC). Athuganirnar fóru fram í hverju aðildarlanda ESB fyrir sig árið 2009 og verða til úrvinnslu á þessu ári (2010). Framkvæmdastjórnin endurgreiðir meginhluta þess kostnaðar sem löndin verða fyrir.

Í 8. gr. reglugerðar 843/2004 um heilbrigði dýraafurða, eru ákvæði sem leyfa að sérstakar tryggingar gegn mengun af salmonella í alifugla- og svínaafurðum og kjóthakki, sem voru samþykktar fyrir Finnland og Svíþjóð við aðild að ESB, megi veita á tilteknum landsvæðum eða í löndum, sem uppfylla sömu skilyrði og áður nefndum löndum er gert. Í júní 2008 var þetta mál til umræðu í fastanefnd framkvæmdastjórnarinnar um öryggi matvæla og heilbrigði dýra (SCFCAH). Framkvæmdastjórnin lagði fram drög að leiðbeiningum um efnislegt innihald og kröfur sem eftirlitsáætlanir sem þessar þurfa að uppfylla. Leiðbeiningarnar sem slíkar eru ekki bindandi að lögum en setja umgjörð um þetta verkefni.

Danmörk ákvað á grundvelli áðurnefndra reglna að sækja um fyrrnefnd réttindi um eftirlit á sl. ári, sem var upphaflega gert ráð fyrir að tækju til eggja og kjúklinga. Vegna neikvæðrar þróunar var horfið frá því að sækja um hvort tveggja en aðeins beðið um sérstaka tryggingu vegna eggja. Umsóknin satti verulegri andstöðu tiltekinna ríkja í fastanefnd ESB um matvæli og heilbrigðismál dýra en var samþykkt með naumum meirihluta í nefndinni.

Eftirlitsskylda með tríkínunum.

Eftirlit með að kjöt sé ekki mengað með tríkínunum er nauðsynlegt þar sem sníkjudýrið er lífshættulegt fólki. Ákvæði um eftirlit við slátrun er að finna í reglugerð 2075/2005 sem tekur til eftirlits með tríkínunum. Skylt er að rannsaka allar tegundir kjöts fyrir tríkínunum, sem geta innihaldið tríkínur, með nokkrum undanþágum. Þannig er ekki skylt að leita eftir tríkínunum í svínakjöti, ef það er fryst fyrir sölu og neyslu því frysting drepur sníkjudýrið sbr. grein 3 (1) í 2075/2005: ”By way of derogation from Article 2(1), meat of domestic swine that has undergone a freezing treatment in accordance with Annex II under the supervision of the competent authority shall be exempt from Trichinella examination”. Aðrar undanþágur eru frá fullkominni rannsókna á svínakjöti, ef svæði eða lönd fást viðurkennd sem laus við tríkínur.

Í reglum um fyrirkomulag eftirlits, sem koma með reglugerð 882/2004 eru ákvæði sem leiða til þess að allar rannsóknastöðvar sem annast m.a. skimun fyrir tríkínunum, skulu hljóta fullgildingu fyrir nk. áramót. Því fylgir verulegur kostnaður, allt að 10 þús. € á stöð að því talið er, og því eru áform um að veita lengri aðlögun, að minnsta kosti fyrir minni rannsóknastöðvar sem starfa á vegum eða innan tiltekinna sláturhúsa.

MATVÆLAMÁL

Breytingar á Viðauka I og II við EES samninginn

Þann 26. október 2007 var felld inn í samninginn um Evrópska efnahagssvæðið, með stjórnskipulegum fyrirvara, löggjöf Evrópusambandsins um meginreglur á sviði matvælaöryggis. Meginstoð matvælastefnunnar er að finna í reglugerð EB nr. 178/2002, um almennar meginreglur og kröfur um matvæli og um stofnun Matvælaöryggisstofnunar Evrópu. Reglugerðin fjallar einnig um hollustuhætti í matvælaíðnaði og eftirlit með fódri og matvælum og um málsmeðferð vegna öryggis matvæla auk annarra atriða. Þann 18. desember 2009 samþykkti Alþingi lagafrumvarp um breytingar á ýmsum lögum vegna endurskoðunar á undanþágum frá I. kafla I. viðauka við EES-samninginn og innleiðingar á reglugerð Evrópuþingsins og ráðsins (EB) nr. 178/2002 frá 28. janúar 2002 auk afleiddra gerða, sem heimilaði innleiðingu matvælalaga ESB í íslensk lög, með ákvæði um gildistöku 1. mars 2010. Upptöku framangreindrar löggjafar ESB fylgir að fallið er frá undanþágum Íslands varðandi þá kafla EES samningsins sem varðar dýraafurðir þ.e.a.s. Viðauka I og II með nokkrum frávikum. Því fylgir að inn eru teknar fjömlargar gerðir ESB sem fylgja þessum

lagagrunni. Undanþágur sem gilda áfram varða takmörkun á innflutningi lifandi dýra öðrum en lifandi fiski. Enn fremur eru tilteknar undanþágur sem leyfa að Ísland haldi áfram banni á innflutningi á kjöt- og beinamjöli, banni við innflutning á hráu kjöti, fóðrun jörturdýra með íslensku fiskimjöli verði áfram heimil á Íslandi og reglur ESB um sauðfjárriðu eru aðeins að litlu leyti teknar yfir.

Ísland hefði átján mánuði til að aflétta stjórnskipulegum fyrirvara frá samþykkt Alþingis til að innleiða löggjöfina hvað varðar landbúnaðarafurðir sem hafa ekki lengur undanþágu og aðlaga matvælaframleiðsluna að henni. Á þeim tíma mun Ísland útfæra sérstaka aðgerðaráætlun vegna salmonella í nautakjöti, svínakjöti, alifuglakjöti og eggjum til að viðhalda heimild til að rannsaka ofangreind matvæli m.t.t. salmonellamengunar við innflutning til Íslands og eiga möguleika á að stöðva hann standist hann ekki skoðun, en áfram verður viðhaldið kröfu um að innflutt kjöt sem ekki er soðið skuli flutt inn frosið og að innflutningur smitberandi afurða s.s. rotmassa sem er blandaður með alidýraáburði ekki leyfður.

Megin reglugerðir um framkvæmd matvælastefnunnar sem koma til innleiðingar við þessar breytingar eru:

- Reglugerð EB nr. 178/2002 um „almenn ákvæði og reglur í matvælalöggjöfinni og um Matvælaöryggisstofnun Evrópu og reglur varðandi öryggi matvæla“.
- Reglugerð EB nr. 852/2004 um hollustuhætti í matvælaíðnaði.
- Reglugerð EB nr. 853/2004 um sérstakar reglur um hollustuhætti sem varða matvæli úr dýraríkinu.
- Reglugerð EB nr. 854/2004 um sértækar reglur um skipulag opinbers eftirlits með afurðum úr dýraríkinu sem eru ætlaðar til manneldis.
- Reglugerð EB nr. 882/2004 um opinbert eftirlit til að tryggja sannprófun þess að lög um fóður og matvæli og reglur um dýraheilbrigði og velferð dýra séu virtar.
- Reglugerð EB nr. 1774/2002 um „heilbrigðisreglur varðandi úrgang frá framleiðslu dýraafurða, sem ekki er til neyslu“.
- Reglugerð EB nr. 999/2001 um „reglur til að fyrirbyggja, hafa eftirlit með og útrýma vissum riðusjúkdómum“ (BSE/TSE - bovine/transmissible spongiform encephalopatier) er enn fremur hluti af öryggisreglum um framleiðslu matvæla sem spratt upp úr því fári sem kúariða olli á kjötmörkuðum ESB og víðar.

Ljóst er að innleiðing áður nefndra reglugerða felur í sér viðamiklar breytingar á framkvæmd matvælaeftirlits á Íslandi.

HELSTU STEFNUMÁL ESB Á SVIÐI SJÁVARÚTVEGS ÁRIÐ 2009

Almennt um sjávarútvegsstefnu ESB

Sameiginleg sjávarútvegsstefna ESB er tæki til að stjórna fiskveiðum og fiskeldi og tekur hún til verndar, stjórnunar og nýtingar lifandi auðlinda sjávar, fiskeldis og vinnslu og

markaðssetningar fisk- og fiskeldisafurða.³¹ Einn af hornsteinum sameiginlegu sjávarútvegsstefnunnar er jafn aðgangur að miðum aðildarríkjanna og eru markmið hennar þau sömu og markmið landbúnaðarstefnunnar, þ.e. að auka framleiðni, tryggja sjómönnum sanngjörn lífskjör, stuðla að jafnvægi á mörkuðum, tryggja stöðugt framboð á vörum og að tryggja neytendum sanngjarnt verð.

Það var árið 1970 sem EB tók að setja reglur um sjávarútveg og varð sjávarútvegsstefnan ítarlegri í framhaldi af útfærslu landhelgi aðildarríkjanna árið 1977. Árið 1983 tók hún á sig þá mynd sem hún hefur í raun enn í dag, en þá sömdu aðildarríkin meðal annars um að skipta heildarkvóta helstu fiskistofna á milli sín samkvæmt svokölluðum hlutfallslegum stöðuleika (relative stability). Í því felst að fyrst og fremst er miðað við veiðireynslu sem skip aðildarríkjanna höfðu á árunum 1973-1978 þegar veiðiheimildum er úthlutað, en jafnframt tekið tillit til þarfa svæða sem eru sérstaklega háð fiskveiðum og þeirrar skerðingar á veiðitækifærum sem aðildarríkin urðu fyrir vegna útfærslu lögsögu ríkja utan EB í 200 mílur. Árið 1992 var sjávarútvegsstefnan endurskoðuð og hún mótuð 10 ár fram í tímann eða til ársins 2002 þegar hún var endurskoðuð á ný. Þá náðist ekki samstaða meðal aðildarríkjanna um að hrófla við ákvæðinu um hlutfallslegan stöðugleika en í raun er engin trygging fyrir því að það verði ekki gert síðar. Stefnt er að því að næstu endurskoðun á sjávarútvegsstefnunni verði lokið fyrir lok árs 2012.

Endurskoðun sameiginlegu sjávarútvegsstefnu ESB 2012

Framkvæmdastjórn ESB kynnti grænbók um endurskoðun sameiginlegu sjávarútvegsstefnunnar (CFP) þann 22. apríl 2009. Þeir þættir sameiginlegu sjávarútvegsstefnunnar sem varða verndun nytjastofna og stjórnun fiskiskipaflotans eru bundnir endurskoðun fyrir lok árs 2012. Þetta eru einnig þeir tveir þættir sem hafa verið mest gagnrýndir í sameiginlegu sjávarútvegsstefnunni.

Þau atriði innan CFP sem einkum er stefnt að breytingum á eru eftirfarandi:

- Betri aðlögun fiskveiðiflotans að mögulegu veiðimagni.
- Dreigið verði úr brottkasti með þróun veiðitækni og veiðibúnaðs.
- Ákvarðanir varðandi fiskveiðistjórnun skuli færðar í ríkari mæli til heimastjórnvalda landa eða landshluta.
- Ábyrgðafull umgengni og meðferð fiskveiðakeðjunnar.
- Bætt og skilvirkara eftirlit.
- Aðgreind nálgun fyrir stórútgærð og strand/smábátaveiðar.
- Endurskoðun á fjárfestingarreglum útgerðargeirans.

---

³¹ Reglugerð ESB nr. 2371/2002, OJ L 358, 31.12.2002

- Eflid þróun fiskeldis.

Við endurskoðun stefnu í sjávarútvegi verður lögð áhersla á náið samráð við hagsmunaaðila í greininni til að tryggja hnökralausa framkvæmd þeirra umbóta sem verða ákveðnar. Útkoma þess samráðs verður birt á þessu ári (2010) með tillögum um endurbætur sjávarútvegsstefnunnar sem verða lagðar fyrir ráðið og Evrópuþingið.

Gallar núverandi sjávarútvegsstefnu sem skilgreindir eru í grænbókinni eru einkum, stærð fiskiskipaflotans, ónákvæm skilgreining markmiða, fyrirkomulag ákvarðanatöku, skortur á ábyrgð hjá hagsmunaaðilum og skortur á pólitískum vilja til að framfylgja settum reglum.

Tilraunir til að draga úr stærð fiskiskipaflotans hafa ekki tekist. Úreldingarstyrkir hafa ekki reynst árangursríkir við að ná þessu markmiði. Taka þurfi til skoðunar hvort framseljanlegar aflaheimildir geti stuðlað að hagræðingu í fiskiskipaflotanum.

Núverandi markmið sjávarútvegsstefnunnar eru óskýr og óljós og þeim er ekki forgangsraðað. Umhverfis-, efnahags- og félagsleg sjónarmið geta farið saman þegar litið er til lengri tíma, en ekki ef litið er til skammtímalausna.

Samkvæmt núverandi sjávarútvegsstefnu ESB er ekki gerður greinarmunur á grundvallarreglum og framkvæmdareglum. Allar ákvarðanir eru teknar af ráðherraráðinu, sjávarútvegsráðherrum aðildarríkjanna. Samkvæmt Lissabon sáttmálanum á samráðsferlið við um allar ákvarðanir, nema um árlegt heildaraflamark. Það þýðir að öll ákvarðanatöku verður tímafrekari, þegar bera þarf ákvarðanir undir þingið. Þetta þýðir jafnframt að núverandi „micromanagement“ verður ómöguleg í framkvæmd. Framkvæmdastjórnin veltir hér upp möguleikanum á að framselja ákveðið vald til framkvæmdastjórnarinnar í samvinnu við aðildarríkin (Comitology). Enn fremur er þeirri hugmynd velt upp að framselja ákveðið framkvæmdavald til tiltekinna svæða eða aðildarríka.

Nauðsynlegt er að hagsmunaaðilar beri sjálfir ábyrgð á auðlindinni að einhverju leyti. Hafa verður í huga að hér fer saman ábyrgð og réttur til nýtingar auðlindarinnar. Þá er í grænbókinni velt upp þeirri hugmynd hvort rétt sé að innheimta veiðigjald eða eftirlitsgjald en í núverandi kerfi er það hvergi raunin.

Í skýrslu Endurskoðunarréttar ESB frá 2007³² er gerð grein fyrir göllum á fiskveiðieftirlitskerfi ESB. Í framhaldi af þeirri skýrslu hafa nú verið kynnt drög að nýrri reglugerð um fiskveiðieftirlit.

Framkvæmdastjórnin setur fram þá hugmynd að komið verði á fót tvenns konar fiskveiðistjórnunarkerfi, annars vegar fyrir stórar útgerðir og hins vegar fyrir smábáta og strandveiðar, þar sem ákveðin svæði innan aðildarríkjanna eru efnahagslega mjög háð fiskveiðum. Þannig væri t.d. hægt að hafa fjárhagslegan stuðning við strandveiðar en ekki til hinna. Hér væri hins vegar mjög mikilvægt að skilgreina nákvæmlega hvaða veiðar teljast strandveiðar.

---

³² Sérstök skýrsla Endurskoðunarréttisins nr. 7/2007, (OJ 2007/C 317/01).

Þá kemur í Grænbókinni skýrt fram að sameiginlega sjávarútvegsstefnan eigi að tryggja að brottkasti verði hætt.

Reglan um hlutfallslegan stöðugleika var kynnt til sögunnar 1983 og felur það í sér að aðildarríki skulu halda sama hlutfalli af aflaheimildum ESB, þó svo að heildaraflamark breytist milli ára. Framkvæmdastjórnin telur að reglan tryggi ekki lengur að aflaheimildir haldist innan viðkomandi aðildarríkis vegna tíðra kvótaskipta milli aðildarríka og mögulegri útflokkun skipa. Þá telur framkvæmdastjórnin að þessi meginregla komi í veg fyrir hagræðingu í sjávarútvegi. Reglan hafi jafnframt leitt til þess skammtímasjónarmiðs að aðildarríki hafi einblínt á að heildaraflamark verði sem hæst svo að sem mest komi í þeirra hlut. Loks stuðli þessi regla að auknu brottkasti.

Mögulegar lausnir telur framkvæmdastjórnin felast í að úthluta fiskveiðiheimildum, í stað kvóta til aðildarríkja. Önnur leið væri að halda í regluna en stuðla að því að hún verði sveigjanlegri. Loks er athyglisvert að þeirri hugmynd er varpað fram að e.t.v. megi útvíkka regluna um einkafiskveiðilögsögu aðildarríkja innan 12 mílna, þá sérstaklega með hagsmuni strandveiða í huga.

Framkvæmdastjórnin hefur tilkynnt að hún muni leggja fram fyrstu lagatillögur í byrjun árs 2011. Ennfremur að þó svo að endurskoðun fiskveiðistefnunnar eigi að vera lokið fyrir árslok 2012, muni engu að síður verða unnið að umbótum á núverandi kerfi fram að því. Það á einkum við um fiskveiðieftirlitið, baráttu við ólöglegar fiskveiðar (IUU), bann við brottkasti, samræmingu CFP við Maritime Policy, nýja stefnu um fiskeldi, langtímaáætlanir og reglur um rekjanleika.

Fundir Ráðsins (Agriculture and Fisheries Council)

Á fundi ráðsins dagana 14.-16. desember s.l. náði ráðherraráðið samstöðu um heildarveiðimagn á tegundum þar sem veiðimagn er takmarkað og skiptingu í kvóta fyrir árið 2010. Til hliðsjónar við þessa ákvörðun var höfð m.a. tilkynning framkvæmdastjórnarinnar nr. 9838/2009 (Commission's communication on fishing opportunities for 2010) um almennan samdrátt í veiðiheimildum þar sem vöntun er á vísindalegri ráðgjöf frá vísindanefnd um fiskveiðar (STECF - the Scientific, Technical and Economic Committee for Fisheries) vegna upplýsingaskorts. Liður 11 í viðauka II við tilkynninguna fjallar um reglur við ákvörðun á heildarveiðimagni, og er þar gert ráð fyrir að sé skortur á grunnögnum um stofnstærðir skuli heildarveiðimagn aðlagð veiðimagni sem þekkt er með breytingu sem skuli gerð á veiðialagi til samræmis við veiðimagn. Heildarkvóta til veiða verði þó að hámarki breytt um 15 %.

Varðandi hlutfallslegan stöðugleika var mikill meirihluti aðildarríkjanna andvígur því að hrófla við reglunni. Nokkur ríki voru tilbúin til að ræða endurskoðun á henni, m.a. Svíþjóð og Bretland, en Spánn var eina ríkið sem vildi afnema regluna um hlutfallslegan stöðugleika.

Ólöglegar fiskveiðar (IUU fisheries = Illegal, Unregulated or Unreported fisheries)

Undanfarin ár hefur umtalsverður árangur náðst í Norður-Atlantshafi í baráttunni gegn ólöglegum fiskveiðum. Samstarf þjóðanna þar, bæði sín á milli og við fjarlægari þjóðir, hefur m.a. orðið til að ekki hefur orðið vart við ólögleg skip að karfaveiðum á Reykjaneshrygg. Innan Norðaustur-Atlantshafs fiskveiðinefndarinnar (NEAFC) og systurstofnunar hennar á Norðvestur-Atlantshafi (NAFO) hefur verið unnið mikið starf, sérstaklega varðandi samstarf um eftirlit á hafi, bann við því að skip sem staðfest er að hafi stundað eða stutt við ólöglegar

veiðar komi til hafna í aðildarríkjunum og aukið eftirlit með löndun frystra afurða úr erlendum skipum.

Á 36. aðalfundi FAO sem haldinn var í nóvember 2009 var samþykktur nýr alþjóðasamningur um aðgerðir hafnríkja gegn ólöglegum fiskveiðum. Samningurinn felur í sér að aðildarríki sammingsins verða skuldbundin til að loka höfnum sínum fyrir erlendum skipum sem hafa orðið uppvís að ólöglegum fiskveiðum. Jón Bjarnason sjávarútvegs- og landbúnaðarráðherra undirritaði samninginn fyrir hönd Íslands en Ísland hefur unnið mjög markvisst á vettvangi FAO að gerð hans.

Framkvæmdastjórn Evrópusambandsins lagði í október 2007 fram tillögu að reglugerð COM (2007) 602³³ og gaf út orðsendingu COM (2007) 601³⁴ um aðgerðir sambandsins gegn ólöglegum fiskveiðum. Byggja hugmyndirnar á þeim aðgerðum sem þegar hafa verið samþykktar á ýmsum svæðisbundnum vettvangi og miða að því að nýta á breiðari grundvelli þau tæki sem þegar hafa skilað árangri sem sértækar aðgerðir. Þannig stendur m.a. til að beita víðar viðskiptaaðgerðum sem undanfarin ár hefur verið beint að ríkjum sem ekki hafa uppfyllt skyldur sínar sem fánaríki í túnfiskveiðum. Áhersla er lögð á að hindra að afurðir ólöglegra veiða komist á markaði innan ESB, án þess að hafa neikvæð áhrif á verslun með löglegar afurðir.

Framkvæmdareglugerð, til að undirbúa tæknilega framkvæmd reglugerðarinnar, var skrifuð með sérfræðingum aðildarríkjanna og tók hún gildi 22. október 2009.³⁵ Í henni er að finna leiðbeiningar til aðildarríkjanna um hvernig beita eigi reglugerðinni, þar á meðal um veiðivottorð (Catch certification scheme) og aðferðir sem þriðju ríki þurfa að fylgja er þau landa afla sínum í ESB ríkjum. Einnig er að finna lista yfir afurðir sem eru undanþegnar ESB reglugerð 1005/2008.

Þann 24. nóvember 2009 undirrituðu Ísland og ESB samkomulag (Agreed Records) og viðurkennir ESB fiskveiðistjórnun Íslands á þann hátt að löndunarvottorð Íslendinga eru samþykkt og er því ekki nauðsynlegt að gefa út veiðivottorð eftir fullum bókstaf ESB reglugerðar 1005/2008.

Í lok desember gaf sjávarútvegs- og landbúnaðarráðuneytið svo út breytingar á tveimur reglugerðum, annars vegar rgl. 910/2001 um skýrsluskil vegna viðskipta með afla og hins vegar rgl. 849/1999 um innflutning á sjávarafurðum. Þá var einnig birt íslensk þýðing á ESB reglugerð 1005/2008.³⁶

---

³³ Sjá nánar: http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/com/2007/com2007_0602en01.pdf.

³⁴ Sjá nánar: http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/com/2007/com2007_0601en01.pdf.

³⁵ Sjá nánar: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:280:0005:0041:EN:PDF>.

³⁶ Sjá nánar: <http://www.sjavarutvegsraduneyti.is/frettir/frettatengt/nr/9879>.

MENNTA-, MENNINGAR- OG ÆSKULÝÐSMÁL

Helstu ákvarðanir um mál er varða framangreindan málaflokk voru teknar á fyrri hluta árs og er þeirra getið í fyrri sendiráðsskýrslu fyrir 2009. Hér er til glöggvunar stiklað á því helsta.

HELSTU ATRIÐI Í SKÝRSLU FYRRI HLUTA ÁRS 2009:

Nýjar áherslur í menntamálum og endurnýjuð stefna

Ráðherraráðið ályktaði um endurnýjaða menntastefnu ESB á fundum sínum 11. og 12. maí 2009. Framtíðarsýnin er að auka færni fólks á öllum sviðum með símenntun, eða námi alla ævi. Ákveðin voru fjögur meginmarkmið, sem eiga við um öll skólastig og alla fræðslu:

- Símenntun/framhaldsfræðsla og hreyfanleiki (e. mobility) námsmanna verði að veruleika,
- auka gæði og skilvirkni í skólastarfi,
- auka jafnræði og virka þjóðfélagsþátttöku,
- virkja sköpunarkraft og auka nýsköpun og frumkvöðlastarf á öllum skólastigum.

Ný æskulýðsstefna ESB 2009

Framkvæmdastjórnin kynnti í lok apríl nýja stefnu í málefnum ungs fólks “[An EU strategy for Youth - Investing and empowering](#)”. Þar er þessi framtíðarsýn:

- „Fjárfesta í ungu fólki“ (Investing in Youth), sem hvetur til meiri áherslu á málaflokka, sem varða ungt fólk og velferð þess.
- „Vald til unga fólksins“ (Empowering the Youth), sem stuðlar að því að kraftar unga fólksins nýtist betur við samfélagsmótunina.

Gildandi reglur um ríkisstyrki til kvikmyndagerðar framlengdar til 2012

Enn hefur verið ákveðið að reglur frá 2001 um ríkisstyrki til kvikmyndagerðar verði framlengdar og nú til ársloka 2012.

Ný Æskulýðsskýrsla – sú fyrsta í sögu ESB

Í tilefni af endurskoðun æskulýðsstefnunnar og að ósk ráðherraráðsins var gerð viðamikil skýrsla sem á að endurspeglar í stórum dráttum aðstæður ungmenna í Evrópu.

UPPFÆRT EFNI (SKÁLETRÆÐ) FRÁ SKÝRSLU FYRRI HLUTA ÁRS 2009:

AVMS tilskipunin

Tilskipun um hljóð- og myndmiðlunarþjónustu nr. 2007/65/EBE (Audiovisual Media Services Directive) tók gildi þann 19. desember 2007. Aðildarríki ESB og EES-ríkin verða að innleiða tilskipunina í lög fyrir 19. desember 2009. Tilskipunin er breyting á tilskipun ESB nr. 89/552/EBE um sjónvarp án landamæra, sem síðar var breytt með tilskipun 97/36/EBE. Unnið var að gerð nýrra fjölmiðlalaga til að leiða efni tilskipunarinnar í íslensk lög en þau verða ekki lögð fram fyrr en árið 2010. Mennta- og menningarmálaráðuneyti tók þátt í og fylgdist með starfi sérfræðingahópa um túlkun á nýju tilskipuninni. Norðmenn hafa óskað eftir aðlögun og Ísland stutt þá ósk án þess þó að hafa sérstaka hagsmuni af því. Fundir hafa verið haldnir með framkvæmdastjórninni um málið en hún leggst gegn sérstakri aðlögun. Niðurstaða liggur ekki fyrir.

Drög að orðsendingu / leiðbeinandi reglum framkvæmdastjórnar ESB um ríkisstyrki til fjölmiðla

Framkvæmdastjórnin kynnti drög að nýrri orðsendingu um ríkisstyrki til fjölmiðla. Orðsendingin felur í sér óformlegar reglur og túlkun framkvæmdastjórnarinnar á ákvæðum Evrópusáttmálans og bókana við hann um ríkisstyrkta fjölmiðla. Framkvæmdastjórnin sendi frá sér orðsendingu um málið í júlí 2009. Helstu nýmælin eru að nú er gert ráð fyrir úttekt á markaðsáhrifum nýrrar þjónustu sem ríkisfjölmiðill ætlar að bjóða. Þá eru dregnar skýrar línur um sölu efnis frá ríkismiðlum, eftirlit hert með fjárframlögum til miðlanna en jafnframt er fjárhagslegt svigrúm þeirra aukið. Tekið hefur verið tillit til þessara reglna við gerð fjölmiðlalaga og annarra atriða er varða stöðu RÚV.

Erasmus Mundus II

Við mitt ár 2009 var staðan sú að þátttaka í Action I og Action III var staðfest í EES-samninginn og Noregur óskaði eftir að Action II yrði einnig hluti af samningnum en án þátttöku Íslands. Niðurstaðan var sú að eftir miklar viðræður við framkvæmdastjórnina ákváðu norsk stjórnvöld að hætta við vegna kostnaðar við þátttökuna.

NÝ MÁL SÍÐARI HLUTA ÁRS 2009:

Fjölmiðlar

Tilmæli um fjölmiðlalæsi: Framkvæmdastjórnin sendi frá sér tilmæli um þetta efni. Hugtakið er skýrt sem hæfni til að nýta sér fjölmiðla, til að skilja og meta á gagnrýnin hátt efni þeirra auk þess að nota þá til gagnkvæmrar miðlunar. Sérfræðingahópar verða stofnaðir og ýmsar úttektir gerðar auk þess sem aðferðir opins samráðs verða nýttar til að miðla af reynslu og þekkingu í þessum efnum. Framkvæmdastjórnin bauð einum íslenskum sérfræðingi til setu í helsta sérfræðingahópnum.

Menntamál

Í lok júní 2009 voru samþykkt tilmæli ráðs og þings um að sett yrði á laggirnar European Credit System for Vocational Education and Training (ECVET) og um European Quality Assurance Reference Framework for Vocational Education and Training (EQUARF). Fyrri tilmælin eru um innleiðingu og þróun einingakerfis (sambærilegt við ECTS) fyrir starfsnám. Hin síðari fjallar um gæðaviðmið í starfsnámi. Tilmælin verða felld í EES-samninginn árið 2010.

Eftir áralangar viðræður hefur loks verið ákveðið að Sviss geti tekið þátt í Menntaáætlun ESB 2007-2013 og æskulýðsáætluninni Youth in Action.

Hrint var af stokkunum nýjum flokki í Comenius, sem er ein af undirráætlunum Menntaáætlunar ESB. Um er að ræða styrki til nemenda á framhaldsskólaaldri til að verja þremur til tíu mánuðum í skóla utan heimalandsins. Þetta er einn hluti af áherslu ESB á „hreyfanleika“ (e. mobility) ungs fólks.

Á fundi ráðs menntamálaráðherra í lok nóvember 2009 voru m.a. þessar samþykktir og ályktanir gerðar:

- Menntun barna með erlendan bakgrunn. Í ályktuninni eru aðildarríkin hvött til að gangast við ábyrgð sinni á menntun barna innflytjenda; að þau hafi sömu möguleika og önnur börn til að fá menntun við hæfi og þroskast eðlilega. Þá er óskað eftir því að framkvæmdastjórnin greiði fyrir og aðstoði aðildarríkin við samstarf um stefnumótun í þessum málum, gagnkvæm skipti á upplýsingum og fræðslu um vel heppnaða stefnu eða aðgerðir.
- Störf kennara og skólastjórnenda. Í ályktuninni eru aðildarríkin hvött til að sjá til þess að til kennslustarfa og skólastjórnunar veljist aðeins úrvalsfólk enda verði störfin gerð eftirsóknarverð. Auk þess að þeir hljóti stuðning og nægan undirbúning til að inna störf sín vel af hendi. Því er beint til framkvæmdastjórnarinnar að hún aðstoði aðildarríkin til samstarfs á þessu sviði m.a. með aðferð opins samráðs.
- Ályktun um hvernig megi efla þátt menntamála í þekkingarþríhyrningnum (menntun – rannsóknir – nýsköpun). Ákveðin voru sjö forgangsmál, sem eiga að leiða til þess að styrkja þekkingarþríhyrninginn. Þar á meðal er kveðið á um meira samræmi milli stefnumála í menntun, rannsóknum og nýsköpun, hraðari umbætur í kennsluháttum, meira samstarf milli æðri menntastofnana, atvinnulífs og annarra hagsmunaaðila sem og aðgerðir til að þróa nýsköpunar- og frumkvöðlamenningu í háskólum o.fl.
- Þá sendi ráðið frá sér skilaboð (e. messages) um aukna fjárfestingu í menntun og eru þau innlegg í umræðu um nýja framfaraáætlun ESB, sem leysi af hólmi Lissabon markmiðin frá árinu 2000. Yfirskriftin er „aukin fjárfesting í menntamálum“. Í fyrsta lagi er bent á að efnahagsaðstæður í heiminum krefjist þess að Evrópubúar nýti mannauð sinn til fulls og að aukin og markvissari fjárfesting í menntamálum sé nauðsynleg. Í stuttu máli er takmarkið að hækka menntunarstaðal íbúanna. Í öðru lagi er lögð áhersla á að forsenda framfara sé aukin menntun og því verði að tryggja að menntastefnan „Menntun og þjálfun 2020“ verði meðal forgangsmála í nýrri framfaraáætlun. Í þriðja lagi er bent á að til að auka nýsköpun verði samspil allra þriggja hliða þekkingarþríhyrningsins að virka (menntun – rannsóknir – nýsköpun). Um öll þessi mál hafa svo verið gerðar sérstakar ályktanir og orðsendingar.

- Á sviði háskólamála bera hæst ýmsar aðgerðir af hálfu ESB, stundum í samstarfi við aðrar aðþjóðlegar stofnanir (t.d. OECD), til að auka gæði í háskólastarfi og þróa aðferðir til þess. Í tilmælum ráðs og þings frá 2006 um samstarf um gæðamál í háskólum er farið fram á að gerðar verði þrjár úttektir á þriggja ára fresti og framfarir metnar. Í fyrstu skýrslunni kemur fram að merkjanlegar framfarir hafi orðið hvað varðar gagnsæi og trúverðugleika skólanna í þessum efnum, bæði hvað varðar innra gæðaeftirlit og ytra mat. Víða hafa sérstakar óháðar gæðamatsskrifstofur verið stofnaðar og í auknum mæli er stuðst við samræmd gæðaviðmið „European Standards and Guidelines on quality assurance“. Gerð er grein fyrir mörgum verkefnum, sem varða gagnsæi og gæðamál æðri menntunar á vefsíðu ESB http://ec.europa.eu/education/higher-education/doc1651_en.htm og má þar t.d. nefna könnun á því hvort skynsamlegt sé að búa til nýtt kerfi til að meta gæði háskóla (e. ranking system), nýtt flokkunarkerfi fyrir æðri menntun o.fl.

Æskulýðsmál, íþróttir og áherslur á „hreyfanleika“ ungs fólks

Ráðherraráðið samþykkti ályktun í lok nóvember 2009 um nýjar áherslur í samstarfi um æskulýðsmál á næsta áratug og byggist hún á orðsendingu framkvæmdastjórnarinnar um sama efni og greint er frá hér að framan.

Þegar Lissabonsáttmálinn tók gildi í desember 2009 opnuðust nýir möguleikar á samstarfi um íþróttamál. Nánar tiltekið veitir 165. gr. sáttmálans sambandinu umboð til að þróa samstarf aðildarríkjanna á þessu sviði. Framkvæmdastjórninni er nú heimilt að hafa frumkvæði að málum og ráðið getur samþykkt tilmæli um íþróttamál. Gert er ráð fyrir að framkvæmdastjórnin muni kynna tillögur sínar um samstarfsmál á þessum grunni þegar árið 2010.

Evrópusambandið kynnti á árinu ýmis gögn sem eiga að hvetja til og auðvelda samskipti ungs fólks yfir landamæri. Tilmæli um sjálfbóðaliðastarf milli landa voru samþykkt, „grænabók“ um hreyfanleika ungs námsfólks og ný verkefni undir Comenius (sjá hér að framan) eru dæmi þar um. Tilmælin um sjálfbóðaliðastarfið verða færð í EES-samninginn. Boðað hefur verið að á næsta ári, 2010, verði frekari aðgerðir og verkefni kynnt í þessa veru.

RANNSÓKNIR OG ÞRÓUN

Sjöunda rammaáætlun ESB um rannsóknir og tækniþróun 2007-2013

Þegar þrjú eru liðin af gildistíma Sjöundu rammaáætlunar ESB um rannsóknir og þróun eru íslenskir aðilar þátttakendur í 81 verkefni. Styrkir til íslenskra þátttakenda nema um €19 milljónum evra. Árangurshlutfall íslenskra umsókna er í kringum 23%. Lang besti árangur íslenskra aðila er á sviði heilbrigðisvísinda þar sem 14 verkefni hljóta rúmar €9 milljónir í styrk eða helming alls þess fjár sem rennur til Íslands úr áætluninni. Næst á eftir eru umhverfisrannsóknir með €2 milljónir í styrk. Ísland nýta sér í auknum mæli Mannauðsáætlunina sem og Félags-, hag- og hugvísindaáætlun 7.RÁ en í minna mæli en áður orku- og upplýsingatæknihluta áætlunarinnar.

Vísindanefnd ráðherraráðsins og framkvæmdastjórnarinnar (CREST)

Ísland á áheyrnaraðild að „The Committee for Scientific and Technical Research” (CREST), sem hefur það hlutverk að vera ráðgefandi fyrir ráðherraráðið og framkvæmdastjórn Evrópusambandsins um málefni rannsókna og tækniþróunar. Sem fyrr var helsta verkefni CREST á síðari hluta árs 2009 að fylgjast með framvindu Ljubljana ferlisins (sjá nánar um Ljubljana ferlið hér að neðan) og framkvæmd 7. rammaáætlunar ESB um rannsóknir og þróun.

Óformlegur fundur rannsóknaráðherra ESB og EFTA

Óformlegur fundur rannsóknaráðherra ESB og EFTA var haldinn í Svíþjóð 15. og 16. október 2009. Á fundinum kynntu Svíar tillögur sínar um stýringu evrópska rannsóknasvæðisins - ERA - og endurskilgreiningu á hlutverki CREST. Í tillögunum var gert ráð fyrir að formenska CREST nefndarinnar yrði færð frá framkvæmdastjórninni yfir til fulltrúa aðildarlands sem fulltrúar CREST kysu. Komið yrði á fót sérstakri skrifstofu til að annast þá vinnu sem framkvæmdastjórnin og ráðið annast nú. Þá gerði tillagan ráð fyrir takmarkaðri aðkomu samstarfsríkja að CREST. Tillaga Svía fékk takmarkað fylgi og var ákveðið að spænska formennskan ynni að frekari tillögum.

Ljubljana ferlið

Stefnumótunarvinna fyrir evrópska rannsóknasvæðið undir formerkjum Ljubljana ferlisins var fram haldið á síðari hluta ársins 2009. Þessari vinnu er ætlað að undirbyggja evrópska rannsóknasvæðið enn frekar í samræmi við endurskoðaða framtíðarsýn fyrir [Evrópska rannsóknasvæðið 2020](#) á fimm sviðum sem undirbyggja eiga evrópska rannsóknasvæðið um: [meðferð hugverkaréttinda opinberra rannsóknastofnana](#), [aukinn hreyfanleika og bætt starfsævi rannsóknafólks innan Evrópu](#), [mótun nýrra sameiginlegra rannsókn- og þróunaráætlana](#), [uppbyggingu samevrópskra rannsóknainnviða](#) og [samstarf um eflingu alþjóðlegs rannsóknasamstarfs](#). EFTA ríkin tók þátt í öllum vinnuhópunum sem fjalla um þessi mál þó að í tveimur þeirra; um samstarf um eflingu alþjóðlegs samstarfs og um nýjar sameiginlegar rannsókn- og þróunaráætlanir, sé einungis um áheyrnaraðild að ræða.

Nýjar samstarfsáætlanir ESB um rannsóknir og þróun.

Á óformlegum fundi rannsóknaráðherra ESB og EFTA í apríl 2008 var samþykkt að koma á nýjum evrópskum samstarfsáætlunum á sviði rannsóknna- og þróunar (New Joint Programme Initiatives - JPI) til hliðar við Rammaáætlun ESB um rannsóknir og þróun. Markmiðið er að koma á samstarfi milli landsbundinna sjóða og áætlanna í Evrópu um samfjármögnun rannsóknaverkefna þannig að það fjármagn sem veitt er til rannsóknna- og þróunar í Evrópu nýtist betur og skili meiri árangri.

Hinar nýju samstarfsáætlanir eru valdar af Nefnd háttsettra embættismanna um nýjar samstarfsáætlanir (High Level Group on Joint Programming – GPC). Á síðari hluta 2009 voru 18 tillögur að nýjum áætlunum lagðar fram fyrir nefndina sem valdi þrjár þeirra til samþykktar ráðherraráðsins. Þessar áætlanir, sem samþykktar voru á fundi ráðherraráðsins 3. desember 2009 eru: Heilsa og fæði; Landbúnaður, landnýting og áhrif loftslagsbreytinga; og Menningararfleifð, loftslagsbreytingar og öryggi. Það er undir hverju og einu ríki komið hvort það tekur nú þátt í nánari skilgreiningu og útfærslu hvernar áætlunar og að því loknu hvort það gerist aðili að áætlununum. Þau ríki sem gerast aðilar að áætlununum fjármagna sjálf þátttöku sinna rannsóknnaðila í samþykktum verkefnum áætlanna. Ofangreindar tillögur hafa verið til umfjöllunar í vísindanefnd Vísinda og tækniráðs Íslands en ekki hefur verið tekin ákvörðun um þátttöku.

UMHVERFISMÁL

LOFTSLAGSMÁL

Vísað er til síðustu hálfárskýrslu sendiráðsins fyrir fyrra misseri ársins 2009 þar sem gerð er grein fyrir því að ráðherraráðið og Evrópuþingið hafi staðfest svokallaðan „orku og loftslagspakka“, sem samanstendur af tilskipun um endurnýjanlega orku, endurskoðaðri tilskipun um viðskiptakerfi með losunarheimildir, tilskipun um föngun og geymslu CO₂ í jarðlögum og ákvörðun um skiptingu byrðarinnar milli aðildarríkja. Að mati ESB eru allar tilskipanirnar þrjár EES tækar, þ.e.a.s. falla undir EES samninginn en ákvörðun um skiptingu byrðarinnar ekki. Þessum tilskipunum tengjast síðan tilskipanir um gæði eldsneytis og um umhverfisvænni ökutæki og reglugerð um takmörkun CO₂ losunar frá einkabílum sem allar eru af hálfu ESB taldar EES tækar. Þessi mál eru nú til skoðunar í hlutaðeigandi ráðuneytum á Íslandi þ.e.a.s. umhverfisráðuneyti, iðnaðarráðuneyti og samgönguráðuneyti og mun niðurstaða af Íslands hálfu liggja fyrir á næstu mánuðum.

„Orku- og loftslagspakinn“ var framlag ESB á loftslagsfundinum í Kaupmannahöfn (COP 15) í desember sl. þar sem ESB freistaði þess að ná alþjóðlegu samkomulagi um megin atriði „pakkans“, sem er 20% minnkun losunar CO₂ árið 2020 í samræmi við þegar samþykkt stefnu ESB m.v. 1990 og 30% ef alþjóðlegt samkomulag næðist um það og sérstaka aðstoð til þróunarlandanna í því skyni. Það gekk ekki eftir því ekkert bindandi samkomulag náðist að þessu sinni um annað en að takmarka hlýnun við 2°C, að einstök iðnríki tilkynni fyrir 1. febrúar 2010 hvaða losunarmarkmið þau setji sér fyrir árið 2020, upplýsingagjöf þeirra þróunarriksa sem taka á sig losunarskuldbindingar með fjárhagslegum stuðningi frá iðnríkunum, vilyrði iðnríkjanna um 10 milljarða dollara árlegan fjárhagsstuðning á tímabilinu 2010-2012 og skuldbinding iðnríkjanna um að afla nýs fjármagns að upphæð allt að 100 milljarða dollara árlega 2013-2020, með opinberum framlögum, einkafjármagni og með öðrum hætti (Kaupmannahafnarsamkomulagið). Það sem skiptir meginmáli er þó að stóru ríkin, s.s Bandaríkin, Kína og Indland, sem ekki eru aðilar að Kyotobókuninni um minnkun losunar gróðurhúsalofttegunda, sem rennur sitt skeið 31. des. 2012, hafa skuldbundið sig til þátttöku í framhaldinu. Boðað hefur verið til framhaldsfundar í Mexíkó í október n.k. þar sem freistað verður að ná samkomulagi um sjálf lyklatriðin.

Stefna ESB og framhald Kaupmannahafnarfundarins (COP 15) des. 2009.

Á leiðtogafundi ESB sem haldinn var í Brussel 29. og 30. október sl., samþykktu leiðtogarnir stefnuna í loftslagsmálunum vegna Kaupmannahafnarfundarins í desember. Í reynd var afgreiðsla leiðtoganna staðfesting á því sem umhverfisráðherrarnir höfðu þegar náð saman um á fundi í Lúxemborg 21. okt. sl. Stóra málið var eins og vænta mátti, framlögin til þróunarlandanna og sýnist einhugur um að nauðsynlegt sé að verja 100 milljörðum evra árlega frá 2013 til 2020 í því skyni á vegum alþjóða samfélagsins. Málið er metið svo að þörf sé á 22 - 50 milljörðum evra árlega sem alþjóðlegs framlags og að það sem út af stendur verði fjármagnað með framlögum einstakra þjóða og með framlögum frá alþjóðlega „kolefnamarkaðnum“. ESB fastsetur ekki sitt framlag en hefur ákveðið að hlutur þess verði sannverðugur (fair share). Rætt hefur verið um að hann nemi allt að þriðjung af beinum fjáframlögum og USA komi með þriðjung og síðasti þriðjungurinn skiptist niður á hin iðnríkin. Einnig náðist samkomulag um nauðsyn aðstoðar við þróunarlöndin fram til 2013 eða sem nemur 5 til 7 milljörðum evra og að ESB sé reiðubúið að leggja fram sinn skerf (fair

share) með frjálsum framlögum. Framlög ESB eru háð því að önnur ríki komi með fé til þróunarhjálp.

Skipting byrðarinnar innan ESB vegna aðstoðar við þróunarríki hefur ekki verið útkljáð og getur valdið vandræðum en breytti engu um niðurstöðu ESB landanna. Sett var á fót sérstök nefnd sem ætlað er að fara yfir málið ekki síst með hliðsjón af framlögum fátækari landanna innan ESB þannig að tekið verði tillit til þeirra.

Ekki náðist samkomulag um umframkvóta frá Kyototímabilinu á leiðtogafundinum en samkomulag er um að ákvörðun þar að lútandi megi ekki veikja nýjan samning, þ.e.a.s. draga úr þeim áformum sem þegar hafa verið sett af hálfu ESB.³⁷

Þar sem ekki tókst að leiða málið til lykta á fundinum í Kaupmannahöfn hefur ESB ákveðið að fylgja málinu eftir og lendir það í hlut Spánar, sem fer með formennsku innan ESB á fyrra misseri 2010, að leiða málið í samvinnu við aðildarríkin og þá sérstaklega við Belgíu, sem tekur við formennsku á síðara misseri 2010 og Ungverjaland, sem fer með formennsku á fyrra misseri 2011. Hefur þegar verið boðað til fundar umhverfis- og orkumálaráðherra í þessu skyni í Sevilla á Spáni 15.-17. janúar þar sem EES/EFTA ríkjunum hefur verið boðin þátttaka. ESB mun í engu hvika frá þegar samþykktari stefnu innan eigin vébanda en mun auk þess að tillögu Spánar ræða einnig um frekari aðkomu og ábyrgð héraðsstjórna og svæðisbundinna stjórnvalda (regional approach) og tengslin við orkustefnuna og efnahagsmálin (economical models and environment).

Það helsta frá fundi umhverfisráðherra ESB 21. okt. 2009.

- Samstaða um að ESB leggi til 20% minnkun losunar vegna siglinga og 10% vegna flugs árið 2020 m.v. 2005.
- Samstaða um að ESB leggi til langtímamarkmið um 80-95% minnkun frá iðnríkjunum fyrir 2050 m.v. 1990 til að ná 2°C markmiðinu.
- Umframkvótar sbr. Kyoto protocol (AAU). Stefna skyldi að samkomulagi fyrir loftslagsfundinn í Kaupmannahöfn 7. -18. des.
- Engin vissa um fjárframlag ESB til þróunarlanda, sbr. Ecofin fund 20. okt. Yrði tekið fyrir á leiðtogafundinum í Brussel 29. og 30. okt.
- Samstaða um niðurstöður ráðsins um niðurrif skipa og visvænt hagkerfi - ósamkomulag um umhverfisfiskatta.
- Umræðan um WEEE (breyting á tilskipun um raftækjaúrgang) og RoHS (breytingar á tilskipun um hættuleg efni í raftækjum) leiddi í ljós mismunandi viðhorf landanna til málanna og mikilvægis þeirra.

---

³⁷ Sjá nánar: <http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/09/st14/st14790.en09.pdf>.

Samningur milli ESB og Íslands um fulla þátttöku Íslands í „orku- og loftslagspakka" ESB.

Samkvæmt EES samningnum mun stór hluti losunar gróðurhúsalofttegunda á Íslandi falla undir viðskiptakerfið með losunarheimildir (ETS) frá og með 1. janúar 2013 en þá bætist m.a. við losun frá stóriðnaði s.s. álverum og járnblendiverksmiðjum. Er áætlað að um 40% af allri losun á Íslandi falli undir kerfið frá þeim tíma. Að óbreyttu þyrfti þessi losun einnig að uppfylla skuldbindingar Íslands í væntanlegum nýjum alþjóðlegum samningi eftir 2012 þegar Kyotobókunin rennur sitt skeið.

Það yrði flókið fyrir Ísland og íþyngjandi að þurfa að taka á sig tvíþættar skuldbindingar, annars vegar skv. nýjum alþjóðasamningi og hins vegar skv. EES samningnum. Með bréfi 3. júní 2009 til formennskulands ESB (Tékklands) og framkvæmdastjórnar ESB óskaði umhverfisráðherra eftir því að kannaður yrði grundvöllur samkomulags um fulla þátttöku Íslands í loftslagsaðgerðum ESB sem þýðir í raun að Ísland taki þátt í öllum „orku- og loftslagspakka" ESB þ.á m. ákvörðun um skiptingu byrðarinnar (effort sharing) en um 60% af allri losun á Íslandi mun falla þar undir, s.s. samgöngur. Ráðherraráð ESB ákvað á fundi sínum 15. des. 2009 að ganga til samninga við Ísland um fulla þátttöku í aðgerðum bandalagsins. Náist samkomulag milli Íslands og ESB um málið þ.e.a.s. um sameiginlegar skuldbindingar Íslands og ESB gagnvart nýju alþjóðasamkomulagi eftir 2012, er komið í veg fyrir að Ísland þurfi að taka á sig tvíþættar skuldbindingar og hugsanlega reka tvö kerfi á þessu sviði og tryggt að sömu reglur muni gilda fyrir losun frá stóriðju á Íslandi og í ríkjum ESB. Því væri ekki þörf á sérákvæðum um stóriðju eða aðra hlutaðeigandi þætti á Íslandi eftir 2012.

Vinna ESB við undirbúning gildistöku breytts viðskiptakerfis með losunarheimildir frá 1. jan. 2012 (flugíð) og 1. jan. 2013 (ný starfsemi og nýjar gastegundir).

Lang fyrirferðamesta málið sem unnið er að innan umhverfisskrifstofu framkvæmdastjórnar ESB (COM- DG Environment) er án efa undirbúningur að breytingum á viðskiptakerfinu með losunarheimildir, sem annars vegar öðlast gildi 1. janúar 2012 varðandi flugstarfsemi og hins vegar 1. janúar 2013 þar sem viðskiptakerfið verður útfært enn frekar og undir það tekin starfsemi sem ekki er að finna í gildandi reglum og má þar m.a. nefna ál-, járnblend-, sements- og glerullarframleiðslu. Á vegum COM starfar sérstök loftslagsnefnd (DG Environment Climate Change Committee-CCC), sem hefur það hlutverk að yfirfara og ganga endanlega frá tillögum til COM um einstaka þætti mála sem snúa að viðskiptakerfinu með losunarheimildir og föngun og geymslu CO₂ í jarðlögum. Það er síðan í verkahring COM að ganga endanlega frá málum til Ráðherraráðsins, sem tekur það til afgreiðslu og sendir Evrópuþinginu til staðfestingar.

Á vegum loftslagsnefndarinnar (CCC) starfa nokkrar undirnefndir (Working Groups) og undir þeim tækninefndir (Technical Working Groups) þar sem grunnvinnan fer fram. Undirnefnd 3 (WG3) fjallar um viðskipti með losunarheimildir m.a. frá flugstarfsemi og föngun og geymslu CO₂ í jarðlögum. Á vegum WG3 starfa nokkrar tækninefndir, s.s. um leka frá viðkvæmum iðnaði (leakage), frammistöðuviðmið (benchmarks) og um uppboð losunarheimilda (auctioning). Náíð samstarf er um þessi mál við hlutaðeigandi aðila utan stjórnkerfa ESB landanna (stakeholders) s.s. við atvinnulífið og umhverfisverndarsamtök. Sl. haust var sett á laggirnar ný tækninefnd á vegum WG3 um nýja starfsemi og nýjar gastegundir sem teknar verða undir viðskiptakerfið frá og með 1. janúar 2013 (new sectors and new gases-opt.ins) en

þar fellur m.a. undir ál- og járnblandiframleiðsla þannig að málið varðar Ísland miklu þar sem um er að ræða atriði sem falla undir EES samninginn.

Frá og með 1. janúar 2012 fellur flugstarfsemi undir viðskiptakerfið og frá og með þeim degi tekur Ísland fyrst virkan þátt í viðskiptakerfinu því engin starfsemi á Íslandi fellur undir gildandi kerfi. Mikil vinna hefur verið við að fella flugið að breyttri tilskipun af hálfu íslenskra stjórnvalda ekki síst þannig að hægt verði að styðjast við tölfraðilegar upplýsingar frá 2010 til að leggja mat á sögulega losun á árunum 2004-2006, sem lögð verður til grundvallar ókeypis úthlutunar til flugrekenda á árunum 2012-2020. Er unnið að gerð samnings við fyrirtækið Eurocontrol í því skyni að vinna úr fyrirbyggjandi upplýsingum en mikilvægt er að óháður og hlutlaus aðili leggi mat á þær en fyrirtækið hefur unnið sambærilega vinnu fyrir aðildarríki ESB og Noreg. Ísland, Noregur og Liechtenstein hafa þegar fallist á að flugstarfsemi falli undir EES samninginn og í því skyni voru teknar upp í samninginn þann 4. des. sl. ákvarðanir No 148/2009/EC um breytingu á ákvörðun COM 2009/73/EC og ákvörðun COM 2009/339/EC um að fella inn í ákvörðunina leiðbeiningar um vöktun og skýrslugerð um losun í flugi en brýnt var talið að afgreiða þessar ákvarðanir strax til að standa jafnfætis ESB ríkjunum varðandi upplýsingaöflun á árinu 2010. Sjálf grunntilskipunin um að fella flugið undir viðskiptakerfið, sbr. Dir. 2008/101/EC, hefur ekki verið tekin upp í EES samninginn ennþá en málið kallar á töluverða vinnu við greiningu og kallar á lagabreytingar. Stefnt er að því að ljúka málinu sem fyrst enda leikur ekki vafi á því að um EES tæka tilskipun er að ræða.

Starfsmenn umhverfisráðuneytisins, Umhverfisstofnunar og sendiráðsins hafa tekið virkan þátt í starfsemi ofangreindra nefnda og Samtök avinnulífsins eiga fulltrúa í vinnunefnd um frammistöðuviðmið.

Breytingar á framkvæmdastjórn ESB - stofnuð verði sérstök loftslagsskrifstofa (DG Climate Action).

Boðuð hefur verið breyting á framkvæmdastjórn ESB (Barroso II) þannig að frá og með 1. júní 2010 tekur til starfa sérstök skrifstofa um loftslagmál (DG Climate Action) og hefur Connie Hedegaard, fv. loftlagsmálaráðherra Danmerkur, verið tilnefnd sem framkvæmdastjóri (commissioner) til næstu fimm ára. Þessi breyting kallar á tilfærslur verkefna frá skrifstofu umhverfismála innan framkvæmdastjórnarinnar (DG Environment) þannig að frá þeirri skrifstofu verða flutt mál er varða loftslagsbreytingar og andrúmsloftið með þeirri undantekningu þó að loftgæði (Clean Air) verður áfram undir skrifstofu umhverfismála. Einnig verða almannavarnamál flutt frá skrifstofu umhverfismála undir nýja skrifstofu um mannúðarmál (DG Humanitarian Aid) og líftækni og varnarefni verða flutt undir skrifstofu heilbrigðis- og neytendamála (DG Health and Consumers) þar sem frekar er litið á þessi mál sem heilbrigðis- og neytendamál en umhverfismál. Undir þetta falla líklega erfðabreyttar lífverur (GMO). Unnið er að frekari útfærslu þessara mála sem stendur og ekki er alveg ljóst hvernig þeim reiðir af á endanum. Þetta mun þó í engu breyta niðurröðun málaflokka milli ráðuneyta á Íslandi í samræmi við skyldur skv. EES samningum. Tilnefndur framkvæmdastjóri fyrir skrifstofu umhverfismála er Slóveninn Janez Potocnik.

VATNAMÁL OG MÁLEFNI HAFSINS

Stjórn vatnsverndarmála.

Svokölluð vatnatilskipun ESB (Water Framework Directive NO 60/2000/EC) var tekin inn í EES samninginn 2008 eftir miklar og strangar umræður innan EFTA og við framkvæmdastjórn ESB. Gerður er fyrirvari af hálfu EES/EFTA ríkjanna um að þeir þættir tilskipunarinnar sem varða náttúruvernd, auðlindastjórnun og gjaldtöku falli ekki undir EES samninginn. Sem stendur er unnið að því að útbúa frumvarp til laga á Íslandi í því skyni að leiða þá þætti í lög sem undir EES samninginn falla en þar er fyrst og fremst um að ræða þá þætti sem snerta mengun og hreinleika vatns og að tryggja gnægð vatns til íbúa og atvinnurekstrar. Drög að frumvarpi eru tilbúin í umhverfisráðuneytinu og eru að fara í skoðun hjá stofnunum ráðuneytisins sem hafa frest út janúarmánuð til að koma með athugasemdir. Í frumvarpinu verður tekið á stjórnun vatnamála og vatnsverndarmála eins og þau lúta að umhverfinu. Undirbúningur er hafinn hjá Umhverfisstofnun að innleiðingunni og hefur þegar verið stofnaður stýrihópur fimm lykilstofnana og fimm vinnuhópar um ákveðna þætti tilskipunarinnar. Af hálfu Íslands hefur verið nokkur þátttaka í starfi ESB á þessu sviði bæði að hálfu Umhverfisráðuneytisins og sendiráðsins í Brussel, s.s. í fundum vatnaforstjóra aðildarlanda ESB, sem eru forstjórar þeirra stofnana sem með þessi mál fara í þessu tilviki Umhverfisstofnunar hvað Ísland varðar. Einnig hafa verið sóttir fundir í Vatnanefnd ESB en sem stendur hefur ekki reynst mögulegt að sækja fundi í faghópum. Vatnatilskipunin mun hafa veruleg áhrif á framkvæmd vatnamála á Íslandi, s.s. varðandi vöktun, eftirlit og stjórnun vatnasvæða, eftir gerð þeirra og eiginleikum.

Staða haftilskipunarinnar og afstaða EES/EFTA ríkjanna til gildissviðs hennar.

Svokölluð haftilskipun ESB (Dir 2008/56/EC- Marine Strategy Framework Directive) hefur verið til umfjöllunar í stjórnkerfinu á Íslandi. Tilskipunin er að mati ESB talin falla undir EES samninginn og því beri að taka hann upp í samninginn með þeim skuldbindingum sem því fylgja. Málið er umfangsmikið og fjallar um verndun hafsins s.s. vegna mengunar og einnig um náttúruvernd. Málið er til sérstakrar skoðunar á Íslandi og í Noregi út frá landfræðilegu gildissviði tilskipunarinnar en það er skv. tilskipuninni skýrt út frá Hafréttarsáttmálanum sem nær yfir efnahagslögsögu aðildarríkjanna (200 sjómíllur) en gildissvið EES samningsins er landhelgin (12 mílur). Af hálfu Noregs hefur því verið lýst yfir að ekki sé um EES tæka tilskipun að ræða vegna landfræðilegs gildissviðs hennar en málið hefur ekki verið afgreitt af hálfu íslenskra og norskra stjórnvalda enn sem komið er. Liechtenstein hefur engra hagsmuna að gæta vegna málsins og bíður niðurstöðu Íslands og Noregs.

JARÐVEGSMÁLIN

Tillaga framkvæmdastjórnar ESB um tilskipun um verndun jarðvegs, sbr. COM(2006)232 (Dir. on the protection of soil), var lögð til hliðar á fundi umhverfisráðherranna (Council) í des. 2007 þar sem hún mætti töluverðri andstöðu og ljóst var að hún næði ekki tilskyldum meirihluta (qualified majority) aðildarríkja ESB. Síðan hefur málið verið í biðstöðu en Spánn, sem fer með formennsku innan ESB á fyrra misseri yfirstandandi árs, mun leggja áherslu á að ná samkomulagi um framgang málsins þannig að hægt verði að afgreiða það undir formennsku Belgíu á síðara misseri ársins. Innan ESB hefur náðst ágætis samkomulag um verndun lofts og lagar, s.s. með ýmis konar reglum um takmörkun á losun

gróðurhúsalofttegunda, um mengunarvarnir, um vatnamál og málefni hafsins og má þar nefna tilskipun um viðskiptakerfi með losunarheimildir (ETS), ákvörðun um skiptingu byrðarinnar milli aðildarríkja (effort sharing), tilskipun um föngun og geymslu CO₂ í jarðlögum (CCS), tilskipun um endurnýjanlega orku (renewables), vatnatilskipunina, haftilskipunina og ýmis konar reglur um hættuleg efni og efnablöndur sem ógna umhverfinu. Á hinn bóginn hefur ekki náðst samkomulag um þau mál sem lúta að láði (jarðvegi) og þær reglur sem er að finna á því sviði tengjast annað hvort málefnum loftslags eða lagar. Á þessu er ætlunin að ráða bót með heildarlöggjöf um verndun jarðvegs.

Í tillögum framkvæmdastjórnarinnar um verndun jarðvegs er gengið út frá því að þau svæði sem hafa verið útsett fyrir mengun af völdum landnotkunar s.s. vegna landbúnaðar og mengunar, verði skilgreind í hverju aðildarríki ESB. Einnig að lagðar verði fram áætlanir um aðgerðir til að berjast gegn landeyðingu (erosion), losun lífræns úrgangs (organic matters decline), þéttingu jarðvegs (compaction), seltu jarðvegs (salinisation) og jarðvegshruni (landslides). Þá skal og gera tillögur um verndun hlutaðeigandi svæða og eignarhald, hvert skuli vera lögbært sjórvald málaflokksins í hverju landi og skilgreiningar á staðsetningu svæða. Gefin skal út með reglulegu millibili skýrsla um ástand jarðvegs (Soil Status Report), endurbætur og áætlun innan hvers lands um hvernig úrbótum skuli staðið (National Remediation Strategy). Auk þess er að finna ákvæði um viðurlög og skýrslugerð til framkvæmdastjórnarinnar. Henni er þó ekki fengið vald til afskipta að öðru leyti en að fylgjast með framvindu mála og gera athugasemdir. Frestir eru settir um einstaka þætti, s.s. skilgreiningar svæða í hættu, áætlanagerð til úrbóta og aðgerða allt frá 5 árum upp í 25 ár frá staðfestingu (birtingu) tilskipunarinnar. Innleiða skal tilskipunina í landslög innan 24 mánaða frá staðfestingu.

Með tilskipuninni fylgja tveir viðaukar, annars vegar í fimm þáttum um einstaka þætti sem þarf að taka með í reikninginn og hins vegar um starfsemi sem talin er geta valdið mengun eða röskun á jarðvegi. Í tilskipuninni kemur fram að hún sé af hálfu framkvæmdastjórnarinnar talin falla undir EES samninginn og beri því að leiða hana í lög á Evrópska efnahagssvæðinu.

Staða málsins innan ESB.

Verulegur ágreiningur er enn um tillögu framkvæmdastjórnarinnar um verndun jarðvegs, annars vegar vegna landnotkunar og hins vegar vegna mengunar. Það eru einkum Austurríki, Bretland, Frakkland, Holland og Þýskaland sem hafa beitt sér gegn framgangi málsins og meðan svo er næst ekki tilskilinn meirihluti til að tilskipunin nái fram. Aðalrök þessara landa eru að jarðvegur sé ekki þess eðlis að hann falli undir að vera sameiginlegt vandamál ESB ríkjanna þar sem hann færir ekki til og yfir landamæri eins og loftmengun og mengun vatna og sjávar. Því beri að leysa málin á vegum hvers aðildarríkis og helst á svæðisbundinn hátt (regional). Áður en framkvæmdastjórnin lagði fram tillögu sína 2006, fór fram úttekt á því hvernig háttáð væri löggjöf á þessu sviði innan aðildarríkjanna og kom í ljós að Austurríki, Holland og Þýskaland búa við heildarlöggjöf, sem nær jafnvel lengra en tillaga framkvæmdastjórnarinnar. Löggjöf í öðrum aðildarríkjum um einstaka þætti og þá aðallega um mengun jarðvegs, er að finna á Ítalíu, Spáni, Tékklandi, Danmörku, Svíþjóð og Finnlandi þannig að 18 þjóðir innan ESB búa ekki við sérstaka löggjöf á þessu sviði. Ef málið á að ná fram að ganga er ljóst að eitthvert stóru ríkjanna innan ESB sem eru á móti verða að láta af mótspyrnu en það er helst Frakkland sem hefur sýnt samstarfsvilja til þess.

Málið verður tekið upp á fundi í undirbúningsnefnd fundu umhverfisráðherranna (Council Working Party) þar sem sitja umhverfisfulltrúar sendinefnda aðildarríkjanna þann 21. janúar

2009. Spánn, sem formennskuland innan ESB, leggur mikla áherslu á framgang málsins og hefur þegar boðað að málið verði til umræðu á ráðsfundi umhverfisráðherranna (Council) sem haldinn verður 15. mars í Brussel.

Vinna við málið á Íslandi.

Engin heildarlöggjöf er til um verndun jarðvegs á Íslandi. Þau lög sem á annað borð taka á verndun jarðvegs á Íslandi eru mengunarlöggjöfin, lög um eiturefni og hættuleg efni og náttúruverndarlöggjöfin og einnig lög um Landgræðslu Íslands og Skógrækt Íslands en þar er fyrst og fremst um að ræða ákvæði um starfsemi þessara stofnana sem taka mið af því að græða landið með markvissum og skipulögðum aðgerðum (endurheimt landgæða). Þar sem líkur eru á að tilskipunin, nái hún fram að ganga, falli undir EES samninginn hefur þegar verið hafist handa við undirbúning út frá þeim forsendum sem tilskipunin byggir á og nefndar eru hér að ofan. Talið er að töluverðar upplýsingar liggi fyrir um menguð svæði á Íslandi sem og um annað sem máli skiptir en því þarf að safna saman. Umhverfisráðuneytið, Umhverfisstofnun og Landgræðsla Íslands annast þetta verkefni.

ÁHERSLUR SPÁNAR Á FORMENNSKUMISSERI Á SVIÐI UMHVERFISMÁLA

Loftslagsbreytingar (Climate Change)

Að fylgja eftir niðurstöðum COP 15 í Kaupmannahöfn og undirbúa framhaldið. Ákveðin eru 3 „summitt“, m.a. vegna ábyrgðar héraðsstjórna og svæðisbundinna stjórnvalda (pólítísk samvinna) tengdri orkustefnunni og efnahagsmálunum (economical models and environment).

Líffræðilegur fjölbreytileiki (Biodiversity).

Árið 2010 verður ár líffræðilegs fjölbreytileika. Áform ESB um að hnignun líffræðilegs fjölbreytileika lyki árið 2010 innan ESB svæðisins, munu ekki ganga eftir og því er mikilvægt að endurskoða stefnuna, setja nýjar áætlanir um aðgerðir til að ná settum markmiðum. Þetta tengist endurskoðun samningsins um líffræðilegan fjölbreytileika frá RÍÓ 1992 og Cites samningum um verslun með dýr í útrýmingarhættu. Ráðstefna um líffræðilegan fjölbreytileika á vegum Sameinuðu þjóðanna verður haldinn í Naróbí í Kenýa í maí n.k. og mun Spánn undirbúa fundinn fyrir hönd ESB.

Umhverfisgæði (environmental quality).

Lögð verður áhersla á að ná samkomulagi um framgang jarðvegstilskipunarinnar (COM(2006)232) en margar hindranir eru enn til staðar. Stefnt er að fundum í ráðinu og samráðsferli með þingi og ráði (comitology). Einnig tengist málið niðurstöðum um jarðvegsmál á COP 15 í des. Ekki er víst að það markmið náist að ljúka þessu stóra máli á formennskumisseri Spánar en áhersla verður lögð á að málið verði tilbúið til afgreiðslu á síðara misseri 2010 undir formennsku Belgíu. Reynt verður að ljúka endurskoðun tilskipana um rafeinda- og raffangaúrgang (WEEE) og um takmörkun á notkun skaðlegra efna í slíkum tækjum og búnaði (RoHS) með afgreiðslu í ráðherraráðinu í júní n.k.

Stjórnun vatnsbúskapar og loftslagsmál.

Sérstök áhersla lögð á afleiðingar þurrka og hreinleika (hollustu) vatns. Svæðisbundið samstarf er talið mikilvægt, s.s. á Miðjarahafssvæðinu og með S - Ameríku. Ráðstefna verður haldin í Madrid um málið 11. og 12. febrúar og er henni ætlað að álykta um málið.

Ráðsfundir

Ráðsfundir (umhverfisráðherrarnir) verða haldnir 15. mars í Brussel og 21. júní í Lúxemborg. Óformlegur ráðherrafundur verður haldinn 15.-17. janúar í Sevilla þar sem sérstaklega verður fjallað um niðurstöðurnar á COP 15 í Khöfn í des.

NÝ REGLUGERÐ UM FLÚORGAS OG ÓSÓNEYÐANDI EFNI

Svokölluð Flúorgasreglugerð ESB (Reg 842/2006/EC) var tekin upp í íslenskan rétt með lögum nr. 92/2009, um breytingu á lögum um eiturefni og hættuleg efni nr. 53/1988. Helstu breytingar sem reglugerðin kveður á um lúta að menntun og vottun starfsmanna fyrirtækja sem nota og vinna með flúorgas (HVC, PFC og SF6). Hér er um að ræða starfsmenn og fyrirtæki í kæli- og frystiðnaði, varmadælunotendur, bifreiðaverkstæði og bifvélavirkja sem og rafvirkja sem vinna við spennivirki og -rofa. Reglugerðin fjallar enn fremur um ábyrgð eigenda á rekstri kerfa með flúorgas, lekaleit og viðhald, merkingar og endurheimt flúorgasa frá búnaði. Á grundvelli þessarar reglugerðar hefur ESB þegar sett aðrar nýu reglugerðir varðandi framkvæmdina, sem ekki hafa enn verið teknar inn í EES samninginn en unnið er að því af hálfu umhverfisráðuneytisins og Umhverfisstofnunar í samráði við önnur ráðuneyti og stofnanir sem málið varðar í stjórnkerfinu á Íslandi.

Ný reglugerð um ósoneyðandi efni (Reg 1005/2009/EC) tók gildi innan ESB 1. janúar 2010. Hún leysir af hólmi reglugerð ESB nr. 2037/2000, sem tekin var upp í íslenskan rétt á sínum tíma. Nýja reglugerðin er ekki komin inn í EES samninginn en unnið er að því af hálfu umhverfisráðuneytisins og Umhverfisstofnunar í samráði við önnur ráðuneyti og stofnanir sem að málinu koma á Íslandi. Nýja reglugerðin tengist ákvörðun XIX/6 í Montrealbókuninni 2007 um að flýta útfösun á HCFC efnum sem notuð eru í kæliðnaði. Reglugerðin fjallar um endurheimt HCFC til kælingar og að enn um skeið skuli heimilt að versla með endurheimt (ómeðhöndlað) HCFC til kælingar og frystingar innan EES-svæðisins. Þessi niðurstaða hefur áhrif á notkun kælimiðla í íslenska fiskveiðiflotanum en lengi hefur verið ljóst að ekki verði heimilt að flytja inn til landsins nýframleitt HCFC sem kælimiðil frá og með 1. jan. 2010. Þar sem ljóst er einnig að verð á endurheimtu HCFC-22 hefur hækkað verulega, treysta innflytjendur sér ekki til að sjá notendum fyrir þeim efnum og hafa því óskað eftir að flytja inn endurunnin HCFC-22 frá öðrum löndum sem enn eru að framleiða efnið og því hætta á að ekki sé um endurunnið efni að ræða hvað sem líður merkingum. Íslensk stjórnvöld verða því að vera vel á verði um hugsanlega ólöglega verslun með efnið sem gæti sett útfösun þeirra í hættu á árinu 2010.

Fundir hafa verið sóttir reglulega af hálfu Umhverfisstofnunar og sendiráðsins í Brussel í Stjórnarnefnd ESB um framkvæmd reglugerðar um ósoneyðandi efni og eins í sérfræðinganefnd um sama efni.

ERFÐABREYTTAR LÍFVERUR (GMO)

Austurríki hefur lagt fram tillögu um að hvert ESB ríkja gæti fyrir sitt leyti takmarkað eða bannað ræktun erfðabreyttra lífvera á landvísu sem og svæðisbundið jafnvel þótt ESB sem heild hefði samþykkt ræktunina. Austurríki eins og mörg ESB landanna vilja að reglum ESB verði breytt í þessu skyni og að lagðar verði til grundvallar félagsfræðilegar og efnahagslegar forsendur (krítéríur). Ekki náðist meiri hluti fyrir þessu í ráðherraráðinu 25. júní 2009 en því er þó haldið til haga að Austurríki og stuðningslönd þess í málinu hafi lagt til að framkvæmdastjórnin komi með tillögu að breyttum lögum og frekari möguleikum til lausnar.

Aðeins hefur verið leyfð ræktun (cultivation) á einni tegund innan ESB, þ.e.a.s. maís (code name: mon 810), en leyfi til þess var veitt 1998 í einu landanna sem opnaði fyrir ræktun í öðrum sambandslöndunum. Til þessa hefur leyfið aðeins verið nýtt í Þýskalandi, Tékklandi, Spáni og Írlandi (takmarkað).

Skv. gildandi reglum um ræktun GMOs geta aðildarríkin, en Ísland er aðili vegna EES samningsins, neitað ræktun á grundvelli öryggissjónarmiða (safeguards measures). Nú þegar hafa Austurríki, Ungverjaland, Grikkland, Lúxemborg, Frakkland og nýlega Þýskaland (þrátt fyrir að hafa leyft ræktun áður) bannað ræktun á þessari maístegund innan landamæra ríkjanna á grundvelli öryggisreglna sem framkvæmdastjórnin telur ekki standast þar sem vísindaleg rök með banni hafi ekki verið lögð fram og EFSA (Matvælastofnun Evrópu) telji ræktunina ekki ógna umhverfinu. Hefur framkvæmdastjórnin krafist þess að banninu verði aflétt en verið gerð afturreka í þrígang með málið af ráðherraráðinu (umhverfisráðherrarnir) sem telur að rök landanna séu fullnægjandi. Nokkur ESB ríkjanna eru þeirrar skoðunar að skýra þurfi „safeguards measures“ betur en gert er í gildandi reglum og beindi Austurríki o.fl. ESB lönd þeim tilmælum til framkvæmdastjórnarinnar á fundi ráðsins í Lúxemborg 26. f.m. að svo verði gert og að tekið verði tillit til félagslegra og fjárhagslegra hagsmuna auk umhverfishagsmuna. Ljóst er að þar sem ráðið hefur gert framkvæmdastjórnina afturreka með málið gerist ekkert frekar meðan þeirri ákvörðun hefur ekki verið breytt. Hvað framkvæmdastjórnin gerir í framhaldi af beiðni Austurríkis o. fl. landa er óvíst.

Ræktun á byggi (barley) í tilraunaskyni eins og leyfð hefur verið á Íslandi, hefur ekki verið leyfð í ESB löndunum enda hefur ekki verið um það sótt. Ákvörðunin mun hins vegar gilda innan EES svæðisins þar sem leyfi í einu landanna veitir leyfi í öðrum. Umhverfisstofnun kynnti málið fyrir ESB og EES/EFTA löndunum formlega áður en leyfið var gefið út í samræmi við lög nr. 18/1996, um erfðabreyttar lífverur, sem byggir á Dir 90/220/EEC „on the deliberate release into the environment of genetically modified organisms“ og komu engar athugasemdir frá þeim. Málið var einnig formlega sent til ESA í samræmi við reglug. nr. 493/1997, um sleppingu eða dreifingu og markaðssetningu erfðabreyttra lífvera. Engar athugasemdir hafa komið frá ESA varðandi málið. Miðað við hvernig nokkur ESB ríkjanna hafa beitt „öryggissjónarmiðum“ til að banna ræktun á erfðabreyttum maís vegna öryggissjónarmiða, er viðbúið að þau muni beita sömu rökum ætli einhver að nýta sér leyfi veitt á Íslandi til ræktunar á erfðabreyttu byggi og væntanlega yrði það látið óátalið.

Það sem málið virðist snúast um er að einstakar þjóðir hafa eigin skilning á því hvað séu öryggissjónarmið og hafa til þess stuðning ráðherraráðsins, sem þó telur ekki ástæðu til að breyta reglunum, sbr. niðurstöðu á síðasta fundi ráðsins (umhverfisráðherrarnir) í Lúxemborg 25. júní sl., þar sem tillaga um að hverju landi yrði í sjálfsvald sett að banna slíka ræktun, náði ekki fram að ganga. Eitt veður athygli en það er afstaða norrænu þjóðanna innan ESB. Engin sérstök andstaða við ræktun erfðabreyttra lífvera virðist hafa komið fram hjá þeim þótt löndin þrjú hafi mismunandi skoðanir á beitingu öryggissjónarmiða. Löndin leggja miklu meiri

áherslu á að banna notkun varnarefna s.s. í landbúnaði (pesticides) sem ekki hefur verið þeim löndum sem banna GMO ræktun, sama hjartans mál.

Eins og áður hefur komið fram lagði Austurríki til í ráðherraráðinu 25. júní sl. að hverju landi innan ESB væri heimilt að banna ræktun GMOs innan landamæra sinna. Nú hafa 14 aðildarríki bæst í hópinn en tvö stór lönd, Ítalía og Spánn, eru á móti og Frakkland tvístígur vegna þess að málið er flókið og ekki víst hvað fengist með slíkum reglum og það þurfi einfaldlega að skoða málið betur. Þau níu ríki sem eftir eru hafa ekki gefið upp afstöðu sína. Nægjanlegur meiri hluti fékkst því ekki fyrir framgangi málsins hjá ráðherraráðinu.

LÍFRÆNN ÚRGANGUR

Ráðherraráðið samþykkti ráðsályktanir sem styðja tillögur framkvæmdastjórnarinnar um frekari vinnu við málið í samræmi við „hvítbók“ um efnið. Þó eru ólíkar skoðanir innan ESB um nauðsyn ESB regluverks á þessu sviði og ekki náðist nægjanlegur meiri hluti fyrir harðari niðurstöðu sem Þýskaland lagði mikla áherslu á. Það verður því á valdi framkvæmdastjórnarinnar að ákveða hraða verksins og hversu víðtæk vinnan skal vera.

Töluverð umræða hefur verið um það hvort setja eigi sérstaka löggjöf um lífrænan úrgang og var málið m.a. til umfjöllunar hjá umhverfisráðherrunum á fundi ráðherraráðsins 25. júní sl., þar sem samþykkt var ályktun og því beint til framkvæmdastjórnarinnar að meta hinar mismunandi leiðir sem farnar eru við meðhöndlunina og einnig að leggja mat á nauðsyn endurskoðunar og lagfæringar. Matið á að byggjast á álagsmati á umhverfið (study) og ef nauðsyn þykir til á tillögum að breyttum reglum sem lagðar yrðu fram 2010. Það sem hangir á spýtunni er stöðugt aukið magn lífræns úrgangs sem að sjálfsögðu eykur losun gróðurhúsalofttegunda og aðra mengun ef úrgangurinn er urðaður. Aukninguna má helst rekja til ófullnægjandi og óviðunandi tækni í landbúnaði og áhrifin á jarðveg og þar með vatnabúskap séu veruleg og framkvæmdin hafi ekki verið í samræmi við þau áform að gera ESB „endurvinnslusamfélag“.

NÝ SNYRTIVÖRUREGLUGERÐ

Ný snyrtivörureglugerð var staðfest hjá ráðherraráðinu 20. nóv. sl. Þingið samþykkti málið fyrir sitt leyti 24. mars sl.

Með reglugerðinni er ætlunin að einfalda kerfið varðandi markaðssetningu og öryggi snyrtivara með því að tengja saman allar þær 55 breytingar sem gerðar hafa verið á tilskipun ESB um málið í tímanna rás. Í reglugerðinni er að finna „code of law“ um framleiðslu snyrtivara til að fyrirbyggja mismunandi framkvæmd tilskipunarinnar innan ESB. Ætlunin er að samræma innan ESB framleiðsluna og öryggisreglur m.a. með því að einfalda og draga úr kostnaði við stjórnslu innan málaflokksins. Meginmálið er aukin neytendavernd. Reglugerðin fer nú til birtingar í OJ og öðlast gildi 20 dögum eftir birtingu og kemur til framkvæmda 42 mánuðum eftir birtingu með þeirri undantekningu að ákvæðin um CMR efni koma til framkvæmda 1. desember 2010 og ákvæði um „örefni“ (nanomaterials) 36 mánuðum

eftir gildistöku . Reglugerðin verður send til EFTA í lok des. eða byrjun jan. n.k. en reglugerðin er talin EES tæk.³⁸

ÖNNUR MÁL

Samþættar mengunarvarnir í iðnaði (IPPC).

Pólítísk samstaða náðist um endurskoðaða IPPC tilskipun eftir töluverð skoðanaskipti. Upphaflega lagði framkvæmdastjórnin fram tillögu um endurskoðaða tilskipun 21. des. 2007 í því skyni að styrkja framkvæmd gildandi krafna um losun frá iðnaði og að skerpa kröfurnar á vissum sviðum. Fyrri yfirferð þingsins (EP) átti sér þó ekki stað fyrr en 10. mars 2009. Þar sem tillaga framkvæmdastjórnarinnar naut víðtæks stuðnings en þingið vill bindandi lágmarksreglur fyrir alla slíka starfsemi en ekki aðeins þá viðamestu. Breytingar ráðsins á tillögu framkvæmdastjórnarinnar eru fólgnar í því að stóru sorpbrennslunar fái lengri aðlögunarfrest, heimilaðar verði undanþágur frá „bestu tækni“ (BAT) í ríkari mæli en framkvæmdastjórnin gerir ráð fyrir, en undir ströngum skilyrðum, og að engin sérstök aðferðarfræði verði notuð við að útlista lágmarkskröfur til starfsemi sem ekki eru gerðar kröfur til í dag. Mikil andstaða kom frá Danmörku, Þýskalandi, Frakklandi, Austurríki og Hollandi við miðlunartillögu Tékklands sem formennskulands um undanþágur frá BAT sem héldu því m.a. fram að tillagan væri veik og algjörlega ósásættanleg vistfræðilega séð. Holland lét af andstöðu sinni og því náðist fullnægjandi meiri hluti til „pólítískrar“ samstöðu.

Breytt tillaga eftir niðurstöðu ráðsins fer síðan til annarrar yfirferðar í þinginu og ráðinu. Gjá virðist vera milli þings og ráðs og með hliðsjón af andstöðu stórra ríkja eins og Þýskalands og Frakklands í ráðinu er algjörlega óvíst um afdrif málsins en Spánn hyggst reyna að leiða málið til lykta á formenskumisseri sínu.

Líffærðilegur fjölbreytileiki.

Ráðherraráðið samþykkti ályktanir um bráða nauðsyn þess að halda til streitu vinnu sem þegar er hafin, við að koma í veg fyrir að framandi lífverur skjóti rótum og stöðva hnignun líffræðilegs fjölbreytileika innan ESB. Markmiðið var að þessari vinnu yrði lokið árið 2010 en það gengur ekki eftir. Ályktanirnar verða grundvöllur frekari umræðna um hvernig þessum málum skuli fylgt eftir undir formensku Spánar fyrri hluta árs 2010.³⁹

Staða fráveitumála innan ESB.

Framkvæmdastjórnin ákvað 25. júní sl. að senda Ítalíu rökstutt álit (reasoned opinion) með kröfu um að loka eða hreinsa þúsundir ólöglegra og eftirlitslausra losunarstaða í landinu (UWWFD 75/442/EEC - Hazardous Waste Dir 91/689/EEC - Landfill Dir 99/31/EC). Evrópudómstóllinn setti ofan í við Ítalíu 2007 vegna stöðu mála sem að mati dómstólsins var afar slæm og lítið hafði verið gert til að uppfylla þær skyldur sem tilskipanirnar kveða á um.

³⁸ Sjá nánar: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/intm/111380.pdf.

³⁹ Sjá nánar: http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressDate/en/envir/108747.pdf.

Þótt ítölsk yfirvöld hafi reynt að klóra í bakkann og tekið til á nokkrum stöðum metur framkvæmdastjórnin málin þannig að nú, tveimur árum síðar, verði ekki lengur við ástandið unað. Talið er að um 500 borgir og bæjir á Ítalíu séu ekki með fráveitur í samræmi við Dir 91/271/EEC.

Ástandið í höfuðstöðvunum, þaðan sem reglurnar koma (Brussel), er ekki heldur gott þannig að framkvæmdastjórnin hefur sent Belgíu rökstutt álit fyrir að brjóta reglur ESB um meðhöndlun fráveituvatns. Evrópudómstóllinn komst að þeirri niðurstöðu árið 2004 að öll héruð þar í landi, Flæmingjaland, Vallónía og Brussel, væru með „allt niðrum sig“ hvað þetta varðar en hafa ber í huga að Belgía eins og hún leggur sig er flokkuð sem viðkvæmt svæði þannig að þar þarf að vera með annars eða þriðja stigs hreinsun. Töluvert hefur áunnist í Belgíu en ekki nægjanlega mikið að mati framkvæmdastjórnarinnar.

Efnaframleiðsla og gróðurhúsaáhrif.

ICCA (International Council of Chemical Associations) hefur birt skýrslu sem sýnir að efnaframleiðsla leiki stórt hlutverk í að draga úr gróðurhúsaáhrifum. Snýr það bæði að því að draga úr áhrifunum við sjálfa framleiðsluna sem og í framleiðsluvörunum. Því er haldið fram að sé rétt að málum staðið þ.e. ef pólitíkin, iðnaðurinn og aðrir hlutaðeigandi, nái saman, megi draga úr áhrifunum þannig að þau verði aðeins 1/4 af því sem er í dag árið 2030.⁴⁰

Söfnun og endurvinnsla á rafhlöðum.

Illa hefur gengið að ná fram stefnu ESB um söfnun og endurvinnslu á rafhlöðum, sbr. Dir 2006/66/EC., skv. uppl. EBRA (European Battery Recycling Association). Söfnun og endurvinnsla er aðeins 14.5% m.v. 25% sem er ætlunin að ná 2012 skv. áðurnefndu dir. og 45% árið 2018. Söfnun og endurvinnsla jókst aðeins um 1% milli árána 2007 og 2008. Verst gengur hjá nýju löndunum 12, Bretlandi og Ítalíu en þar suður frá eru batterí enn urðuð í talsverðu magni jafnvel þótt þeim hafi verið safnað. Að mati EBRA er um algjörlega óviðunandi ástand að ræða og fátt sem bendir til að settum miðum verði náð. Framkvæmdastjórnin hefur gert tillögu um breytingar á báðum tilskipunum sem er samræming skráningarferilsins undir WEEE og upptaka fjögurra nýrra efna undir RoHS. Umhverfisnefnd Evrópuþingsins (ENVI) stefnir að því að klára málið í apríl 2010 og í „plenum“ í maí. Ráðherraráðið (umhverfisráðherrarnir) munu að öllu óbreyttu afgreiða málið í júní 2010. Það virðist allt stefna í „pólitíska“ umræðu um RoHS milli þingsins sem styður COM og vill hugsanlega ganga lengra og ráðherraráðsins sem setur ýmsa fyrirvara, s.s. um þörf á að breyta skráningarkerfinu og við frekari takmarkanir þ.e.a.s. ný efni. IS uppfæri í takt við tímann

Refsiviðurlög umhverfislaga - ný tilskipun um refsiviðurlög frá skipum.

Þann 14. sept. sl. samþykkti ráðið nýja tilskipun þar sem kveðið er á um refsiviðurlög við mengun frá skipum. Um er að ræða breytingu á Dir 2005/35/EC þar sem aðildarríkjunum er gert skylt að setja í lög slík ákvæði sé um að ræða ólöglega losun af ásetningi eða vítaverðu

⁴⁰ Sjá nánar: <http://www.icca-chem.org/>.

eða endurteknu gáleysi. Til þessa hafa aðildarríkin haft val á milli refsilaga og aðgerða yfirvalda en hér eftir verður ekki gefinn kostur á því. Viðurlögin ná ekki aðeins til gerenda heldur einnig lögpersóna og þeirra sem geta haft hag af ólöglegri losun. Ekki er kveðið á um sjálf refsiviðurlögin en þau verða í höndum hvers og eins aðildarríkis þar sem ESB hefur ekki vald til að setja slík ákvæði en það mun hins vegar breytast nái Lisabon sáttmálinn fram að ganga. Aðildarríkin hafa eitt ár til að festa refsiviðurlögin í landsrétt. Þessi gerð er ekki EES tæk að mati Noregs og Íslands þar sem refsíákvæði falla ekki undir EES samninginn. ESB er hins vegar á öðru máli.

Sendiferðabifreiðar og léttar flutningabifreiðar settar undir CO2 kröfur.

Frá og með 1. júlí 2013 verður gerð krafa til nýrra sendiferðabíla og léttra flutningabíla að þeir uppfylli skilyrði um losun CO2 að hámarki 175 gr. á ekinn km. en að meðaltali er losun í dag frá slíkum bifreiðum talin verða um 200 gr. á km. Frá og með 2017 skulu nýir bílar af þessari tegund uppfylla 160 g/km og 135 g/km frá og með 2020.

Ráðstefna í Stokkhólmi 2010 til að marka upphaf viðræðna um alþjóðlegan samning um framkvæmd banns við notkun kvikasilfurs.

Að frumkvæði Svíþjóðar og Norræna ráðherraráðsins hefur verið ákveðið að halda alþjóðlega ráðstefnu í Stokkhólmi 7. til 11. júní 2010 til að marka upphaf viðræðna um alþjóðlegan samning um framkvæmd banns við notkun kvikasilfurs frá og með 2013.

Nýtt skráningarkerfi ESB og Evrópsku Umhverfisstofnunarinnar um upplýsingar um losun.

E-PRTR skráningarkerfi (European Pollutant Release and Transfer Register) var ýtt úr vör 9. nóv. sl. af framkvæmdastjórninni og Evrópsku umhverfisstofnuninni. Með skráningarkerfinu er ætlunin að gefa almenningi beinan aðgang að upplýsingum um losun. Ætlunin er að hægt verði að sjá hvaða lönd og starfsemi innan EES samningsins losi mest innan hinna ýmsu iðngreina. Skráningarkerfið, sem á rætur sínar í Arósarsamningnum, nær til 90 efna og 24 þús. uppspretta. Allir eiga að geta séð hversu mikil mengun er losuð á landi og í vatn í næsta nágrenni starfseminnar. Ekki nær þó skráningin til allrar starfsemi. Samtals nær skráningarkefið til 30% af köfnunarefnisdíoxíð (NOx) og 76% af brennisteinsoxíð (SOx). Þetta nýja skráningarkefi er talið miklu „notendavænna“ en eldra kerfið og gerir auðveldara að kortleggja og veita upplýsingar um losun frá hlutaðeigandi starfsemi.⁴¹

---

⁴¹ Sjá nánar:

<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/09/1689&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en> og <http://prtr.ec.europa.eu/PollutantReleases.aspx>.

IÐNAÐAR- OG ORKUMÁL

ORKUMÁL

Orkumál voru ofarlega á dagskrá ESB árið 2009 og nokkrir mikilvægir áfangar á sviði orkumála náðust á árinu, eins og nánar verður fjallað um hér á eftir. Þar ber hæst samþykkt á hinum svokallaða þriðja orkupakka, sem og samþykkt á tilskipun um aukna notkun orku frá endurnýjanlegum orkugjöfum. Þá náðist samkomulag um nýjar og breyttar lagagerðir um orkunýtni og um visthönnun vöru sem notar orku til umfjöllunar hjá ráðherraráði ESB og Evrópuþinginu. Iðnaðarráðuneytið tekur þátt í starfi vinnuhóps EFTA um orkumál, en vinnuhópurinn fundaði alls sex sinnum árið 2009 til að fjalla um framangreind mál með sérfræðingum frá framkvæmdastjórn og ráðherraráði ESB. Þær lagagerðir sem fjallað er um í þessum kafla eru enn til umræðu á vettvangi EES-samningsins.

Þriðji orkupakkinn

Í júlí voru formlega samþykktar fimm lagagerðir sem ætlað er að auka enn frekar samkeppni á orkumarkaði. Lagagerðirnar, sem hafa verið nefndar þriðji orkupakkinn, fela í sér ítarlegri útfærslu á núgildandi löggjöf í orkumálum, með breytingu á tilskipun um sameiginlegar reglur fyrir innri raforkumarkað, reglugerð um raforkuviðskipti milli landa, reglugerð um sérstaka stofnun fyrir samstarf eftirlitsaðila (Agency for the Cooperation of Energy Regulators) og tvær lagagerðir varðandi gasmarkaðinn.⁴²

Breytingarnar á tilskipuninni um sameiginlegar reglur fyrir innri raforkumarkað fela m.a. í sér ákvæði um sjálfstæði eftirlitsaðila og um aðskilnað á eignarhaldi flutningskerfa frá samkeppnisstarfsemi, en þess má geta að Malta samdi um undanþágu frá því ákvæði.

Tilskipun um aukna notkun orku frá endurnýjanlegum orkulindum

Á fyrri hluta ársins var samþykkt ný tilskipun um aukna notkun orku frá endurnýjanlegum orkugjöfum.⁴³ Tilskipuninni er ætlað að leysa af hólmi tvær fyrri tilskipanir, annars vegar tilskipun 2003/30/EB um að auka framleiðslu á lífrænu eldsneyti, sem er ekki hluti af EES samningnum, og hins vegar tilskipun 2001/77/EB um að auka framleiðslu rafmagns með endurnýjanlegum orkugjöfum til notkunar á innri raforkumarkaði, sem þegar hefur verið tekin upp í EES samninginn og innleidd hér á landi.

Í tilskipuninni eru sett fram bindandi markmið fyrir einstök aðildarríki um aukna notkun endurnýjanlegra orkugjafa og er þeim ætlað að stuðla að því að hlutfall endurnýjanlegra orkugjafa í heildarorkunotkun sambandsins verði 20% árið 2020 sem og því að hlutfall endurnýjanlegra orkugjafa í samgöngum verði 10% af heildarorkugjafa í samgöngum árið

---

⁴² Sjá nánar: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:211:0094:0136:EN:PDF>.

⁴³ Directive 2009/28/EC of the European Parliament and of the Council of 23 April 2009 on the promotion of the use of energy from renewable sources and amending and subsequently repealing Directives 2001/77/EC and 2003/30/EC. Sjá nánar: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:140:0016:0062:EN:PDF>.

2020. Sérstakt ákvæði er um hvernig reikna skuli út þessi hlutföll og sem dæmi má nefna að Svíþjóð, sem er það aðildarríki ESB sem er með hæst hlutfall endurnýjanlegra orkugjafa í dag, er ætlað að auka notkun endurnýjanlegra orkugjafa úr 39,8% árið 2005 í 49% árið 2020. Reyndar hefði hlutfallið fyrir Svíþjóð átt að fara yfir 50% en sett var sérstakt þak á aukninguna til að tryggja að ekkert aðildarríki þyrfti að fara yfir 50% hlutfall varðandi notkun endurnýjanlegra orkugjafa.

Sérviðmið gilda varðandi flugsamgöngur, en þar er miðað við að hlutfall orkunotkunar í flugsamgöngum skuli ekki verða meira en 6,18% af heildarorkunotkun hvers ríkis og 4,12% fyrir Möltu og Kýpur vegna einangrunar og fjarlægðar frá öðrum ríkjum.

Þá er hverju aðildarríki skylt að gera sérstaka aðgerðaáætlun fyrir endurnýjanlega orku í samræmi við fyrirmynd sem framkvæmdastjórnin hefur gefið út,⁴⁴ en aðgerðaáætlanirnar þarf að tilkynna til framkvæmdastjórnarinnar fyrir 30. júní 2010, auk þess sem ákveðnar upplýsingar þurfa að vera fyrirbyggjandi hálfu ári áður. Jafnframt þarf hvert aðildarríki frá og með desember 2011 að skila inn sérstakri framvinduskýrslu á tveggja ára fresti.

Í tilskipuninni er einnig að finna ákvæði um tölfræðilegar færslur á orku milli aðildarríkja (statistical transfers), sameiginleg verkefni (joint projects) milli aðildarríkja og við þriðju ríki, og sameiginlegar stuðningsáætlanir aðildarríkja (joint support schemes). Að auki hefur tilskipunin að geyma ákvæði er varða ýmsa stjórnsýslulega þætti, upplýsingagjöf og upplýsingaöflun stjórnvalda hvað varðar þau svið sem tilskipunin kveður á um. Jafnframt eru ákvæði um að bjóða eigi upp á kennslu, próf og faggildingu fyrir þá iðnaðar- og tæknimenn sem koma að uppsetningu og viðhaldi á hvers kyns búnaði til vinnslu og notkunar á endurnýjanlegri orku.

Í tilskipuninni er einnig að finna sérstök ákvæði um upprunaábyrgð á hitun, kælingu og raforkuframleiðslu með endurnýjanlegum orkugjöfum, þar á meðal heimildir til að gefa út slíkar ábyrgðir, heimildir til að framselja þær, eftirlit o.fl. Þá er að finna ákvæði um starfsemi flutningskerfa og aðgerðir til að auka aðgengi raforku sem framleidd er með endurnýjanlegum orkugjöfum að flutningskerfum. Þar er m.a. kveðið á um að aðildarríki skuli tryggja að slík raforka skuli annað hvort hafa forgang (priority access) eða öruggan aðgang (guaranteed access) um flutningskerfi á hinum innri raforkumarkaði bandalagsins.

Loks er í tilskipuninni að finna fjölmörg ákvæði varðandi lífrænt eldsneyti (biofuels) og aðra lífræna vökva (bioliquids), m.a. um skilyrði sem þurfa að vera uppfyllt til að það teljist vera sjálfbært (sustainability criteria). Lífrænt eldsneyti og lífrænir vökvar sem ekki uppfylla þau skilyrði teljast ekki með í útreikningum fyrir notkun endurnýjanlegrar orku.

Visthönnun vöru sem notar orku (Ecodesign)

Árið 2005 samþykktu ráðherraráð ESB og Evrópuþingið tilskipun um ramma til að setja fram kröfur um visthönnun og orkunýtni fyrir vörur sem nota orku (tilskipun 2005/32/EB). Markmiðið er að efla hönnun, framleiðslu, markaðssetningu og notkun á vörum sem eru umhverfisvænar, með minni orkunotkun og umhverfisálag að leiðarljósi. Í lok október 2009

---

⁴⁴ Sjá nánar: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:182:0033:0062:EN:PDF>.

voru samþykktar breytingar á þeirri tilskipun, sem fela í sér að gildissvið hennar er víkkað þannig að það nái einnig til orkutengdrar vöru (energy-related products).⁴⁵

Tilskipunin setur fram helstu efnisþætti sem framkvæmdastjórninni ESB er ætlað að útfæra nánar varðandi einstaka vöruflokka og árið 2009 samþykkti framkvæmdastjórnin eftirfarandi reglugerðir á grundvelli tilskipunarinnar:

- Commission Regulation (EC) [No 1275/2008](#) - ecodesign requirements for standby and off mode electric power consumption of electrical and electronic household and office equipment
- Commission Regulation (EC) [No 107/2009](#) - ecodesign requirements for simple set-top boxes.
- Commission Regulation (EC) [No 244/2009](#) - ecodesign requirement for non-directional household lamps
- Commission Regulation (EC) [No 245/2009](#) - ecodesign requirements for fluorescent lamps
- Commission Regulation (EC) [No 278/2009](#) - ecodesign requirements for no-load condition electric power consumption and average active efficiency of external power supplies.
- Commission Regulation (EC) [No 640/2009](#) - ecodesign requirements for electric motors.
- Commission Regulation (EC) [No 641/2009](#) - ecodesign requirements for glandless standalone circulators and glandless circulators integrated in products.
- Commission Regulation (EC) [No 642/2009](#) - ecodesign requirements for televisions.
- Commission Regulation (EC) [No 643/2009](#) - ecodesign requirements for household refrigerating appliances.
- Commission Regulation (EC) [No 859/2009](#) amending Regulation (EC) No 244/2009 as regards the ecodesign requirements on ultraviolet radiation of non-directional household lamps.

Í reglugerðum þessum er að finna grunnkröfur sem viðkomandi vörur skulu uppfylla svo að setja meg þær á markað og taka í notkun. Reglugerðirnar taka til nýrrar vöru og íhluta og undireininga hennar, sem nýta orku, og flutt er inn, tekin í notkun eða framleidd eftir gildistöku reglugerðanna. Reglugerðirnar eru settar að höfðu samráði við ráðherraráð ESB, Evrópuþingið, sérstaka reglugerðarnefnd (Ecodesign Regulatory Committee) og sérstakan

---

⁴⁵ Directive 2009/125/EC establishing a framework for the setting of ecodesign requirements for energy-related products: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:285:0010:0035:EN:PDF>

ráðgefandi sérfræðingahóp (Ecodesign Consultative Forum).⁴⁶ Fleiri reglugerðir eru væntanlegar á næstunni.⁴⁷

Orkunýtni (energy efficiency)

Í tengslum við endurskoðun á orkustefnu ESB (second strategic energy review)⁴⁸ sem hófst í október 2008, lagði framkvæmdastjórn ESB fram tillögur að þremur nýjum lagagerðum, sem ætlað er að auka orkunýtni og stuðla að orkusparnaði á mikilvægum sviðum. Ein þeirra, reglugerð um merkingu hjólbarða með tilliti til eldsneytisnýtingar og annarra mikilvægra viðmiða, var formlega samþykkt í lok nóvember⁴⁹ og ráðherraráðið og Evrópuþingið hafa náð óformlegu samkomulagi um lokatexta hinna tveggja tillagnanna. Þar er um að ræða tillögu að tilskipun um að styrkja gildandi löggjöf um orkunýtni bygginga (Ísland er með undanþágu frá núgildandi tilskipun), og tillögu að tilskipun um merkingar og upplýsingagjöf um orkunotkun orkutengdrar vöru.⁵¹

Þá hyggst framkvæmdastjórnin á árinu 2010 endurskoða aðgerðaáætlun fyrir orkunýtni (Action Plan for Energy Efficiency) sem sett var fram árið 2006.

Aðgerðaáætlun um orkumál 2010-2014

Á fyrri hluta ársins 2010 er gert ráð fyrir að framkvæmdastjórn ESB leggi fram aðgerðaáætlun um orkumál (Energy Action Plan) fyrir árin 2010 til 2014.

---

⁴⁶ Ecodesign Consultative Forum: http://ec.europa.eu/energy/efficiency/ecodesign/forum_en.htm

Ecodesign Regulatory Committee:
http://ec.europa.eu/energy/efficiency/ecodesign/regulatory_committee_en.htm

⁴⁷ Sjá vinnuáætlun fyrir 2009-2011: http://ec.europa.eu/energy/efficiency/ecodesign/working_plan_en.htm

⁴⁸ Nánari upplýsingar um endurskoðun orkustefnunnar er að finna í tveimur síðustu yfirlitsskýrslum sendiráðsins og á heimasíðu framkvæmdastjórnar ESB, á vefslóðinni:

http://ec.europa.eu/energy/strategies/2008/2008_11_ser2_en.htm

⁴⁹ Regulation 1222/2009 on the labelling of tyres with respect to fuel efficiency and other essential parameters:
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:342:0046:0058:EN:PDF>

⁵⁰ Proposal for a Directive on the energy performance of buildings:
<http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/09/st16/st16082.en09.pdf>

⁵¹ Proposal for a Directive on the indication by labelling and standard product information of the consumption of energy and other resources by energy-related products:
<http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/09/st16/st16080.en09.pdf>

VIÐSKIPTAMÁL

Undir svið efnahags- og viðskiptaráðuneytis falla m.a. efnahagsmál, fjármálaþjónusta, váttryggingar, samkeppnisréttur, félagaréttur og málefni er varða bókhald, endurskoðendur og ársreikninga. Þessir málaflokkar hafa verið áberandi í umræðunni á síðustu mánuðum og efst á forgangslista Evrópusambandsins. Spánn, sem fer með formennsku í ESB fyrri hluta ársins 2010 mun m.a. leggja sérstaka áherslu á efnahagsmál og eftirlit með fjármálamörkuðum í formennskutíð sinni. Mikið af málum eru í gangi á þessum sviðum á vettvangi ESB og verður hér á eftir farið yfir helstu málin sem hafa verið til umræðu á fyrri hluta ársins. Efnahags- og viðskiptaráðuneytið tekur þátt í starfi vinnuhópa EFTA þar sem fylgst er með framgangi þessara mála og þau rædd við sérfræðinga frá framkvæmdastjórn ESB. Að auki tekur viðskiptaráðuneytið þátt í starfi fjölda nefnda á vegum framkvæmdastjórnar ESB. Þær lagagerðir sem fjallað er um í þessum kafla eru enn til umræðu á vettvangi EES-samningsins.

FJÁRMÁLAPJÓNUSTA

Tillögur um nýtt eftirlitskerfi með fjármálamörkuðum í Evrópu

Framkvæmdastjórn ESB lagði þann 23. september 2009 fram tillögur að löggjöf um nýtt eftirlitskerfi með fjármálamörkuðum í Evrópu (alls 4 reglugerðir og 1 ákvörðun). Tillögurnar byggjast m.a. á skýrslu og tillögum hins svokallaða Larosière-vinnuhóps frá 25. febrúar sl.

Tillögurnar eru nú til umfjöllunar hjá ráðherraráði ESB og Evrópuþinginu og má gera ráð fyrir að þær taki einhverjum breytingum í þeirri umfjöllun, en báðar þessar stofnanir þurfa að samþykkja endanlega lagatexta. Gera má ráð fyrir að það ferli taki a.m.k. 6-12 mánuði og að hið nýja kerfi verði komið í framkvæmd árið 2011. Helstu tillögurnar eru eftirfarandi:

1) Lagt er til að stofnað verði European Systemic Risk Board (ESRB), sem á að fylgjast með og meta áhættu sem tengist fjármálakerfinu í heild (macro prudential supervision). ESRB mun geta gefið út aðvaranir um kerfisbundna áhættu sem er að byggjast upp og tilmæli um aðgerðir til takast á við þá áhættu. Tilmælin eru ekki lagalega bindandi, en aðildarríki eða eftirlitsstofnanir sem tilmælum er beint til þurfa að framfylgja þeim eða útskýra af hverju það er ekki gert (comply or explain). Metið er í hverju tilviki fyrir sig hvort gera eigi aðvaranir og tilmæli opinber, enda oft um viðkvæmar upplýsingar að ræða.

Stjórn ESRB verður skipuð bankastjórum seðlabanka allra aðildarríkja ESB, bankastjóra og aðstoðarbankastjóra Seðlabanka Evrópu, fulltrúa framkvæmdastjórnar ESB og formönnum hinna þriggja nýju Evrópsku eftirlitsstofnana. Að auki munu eftirlitsstofnanir aðildarríkjanna hafa áheyrnaraðild. Fram kemur í skýringum (explanatory memorandum, bls. 5) að tillagan sé “relevant for the European Economic Area (EEA)” og að samstarfsformið milli EES/EFTA-ríkjanna og ESRB verði rætt í Sameiginlegu EES-nefndinni.

2) Nýjar Evrópskar eftirlitsstofnanir: Lagt er til að núverandi eftirlitsnefndir á sviði banka-, verðbréfa- og váttrygginga- og lífeyrismála (CEBS, CESR og CEIOPS) verði eflar og breytt í eftirfarandi stofnanir:

a) European Banking Authority (EBA).

b) European Securities and Markets Authority (ESMA).

c) European Insurance and Occupational Pensions Authority (EIOPA).

Meðal nýrra verkefna þessara nýju eftirlitsstofnana má nefna að þeim er ætlað að móta tillögur um tæknilega staðla, tryggja samræmdari beitingu ESB reglna, leysa úr deilumálum milli eftirlitsaðila í aðildarríkjum, hafa eftirlit með matsfyrirtækjum og hafa samræmingarhlutverk ef neyðarástand skapast, auk þess að geta tekið ákvarðanir um að eftirlitsaðilar grípi til ákveðinna aðgerða ef neyðarástand kemur upp (t.d. að banna skortsölu á samræmdan hátt í öllum ESB-ríkjum). Áætlaður kostnaður við þessar þrjár nýju stofnanir er 37 milljónir evra fyrsta starfsárið (2011), en fer upp í 68 milljónir evra árið 2014.

Stjórn hvernar stofnunar (Board of Supervisors) verður skipuð forstjórum viðeigandi eftirlitsstofnana í hverju aðildarríki ESB, auk fulltrúa frá framkvæmdastjórn ESB, ESRB og hinna tveggja stofnananna (án atkvæðisréttar). Kveðið er á um að stofnanirnar séu opnar fyrir þátttöku þriðju ríkja sem hafa gert samninga við ESB sem fela í sér að þau taka upp og eru að beita löggjöf sambandsins á þeim sviðum sem stofnanirnar starfa á (61. gr.) og í fjárlagahlutanum kemur fram að gert sé ráð fyrir framlagi frá EFTA.

3) Stofnanirnar þrjár (EBA, ESMA og EIOPA) verða hluti af European System of Financial Supervisors (ESFS), sem ætlað er að vera samstarfsvettvangur þessara stofnana, í gegnum sameiginlega nefnd Evrópskra eftirlitsaðila (Joint Committee of European Supervisory Authorities). ESFS á ásamt eftirlitsstofnunum þremur að hafa á eftirlit með einstaka fjármálastofnunum (micro-prudential supervision). ESFS verður skipað fulltrúum hinna nýju eftirlitsstofnana, fulltrúum eftirlitsstofnana aðildarríkjanna og fulltrúa frá framkvæmdastjórn ESB. Ekki er mælt fyrir um stofnun ESFS með sér reglugerð, heldur eru ákvæði um starfsemi þess að finna í reglugerðunum fyrir EBA, ESMA og EIOPA.

Að auki hefur verið lögð fram tillaga að tilskipun sem ætlað er að breyta tengdum lagagerðum að því er varðar valdsvið hinna nýju stofnana.⁵²

Hugmyndir varðandi lagaramma um krísustjórnun í bankageiranum

Þann 20. október gaf framkvæmdastjórn ESB út skýrslu (Communication) sem ber heitið „An EU Framework for Cross-Border Crisis Management in the Banking Sector“.

Í skýrslunni og fylgigögnum með henni er fjallað um það hvernig tryggja megi fjármálastöðugleika og áframhaldandi bankaþjónustu þegar bankar sem starfa í fleiri en einu ríki lenda í vandræðum. Farið er yfir helstu vandamálin og settar fram spurningar um það hvað þurfi að bæta, sem og varðandi hugsanlegar lausnir (Early Intervention, Bank Resolution & Insolvency). Gefinn er frestur til 20. janúar 2010 til að senda inn svör við þeim spurningum

---

⁵² Proposal for a Directive Amending Directives 1998/26/EC, 2002/87/EC, 2003/6/EC, 2003/41/EC, 2003/71/EC, 2004/39/EC, 2004/109/EC, 2005/60/EC, 2006/48/EC, 2006/49/EC, and 2009/65/EC in respect of the powers of the European Banking Authority, the European Insurance and Occupational Pensions Authority and the European Securities and Markets Authority. Lagatillögurnar (ein tilskipun, fjórar reglugerðir og ein ákvörðun), fréttatilkynningu frá framkvæmdastjórninni, spurningar og svör varðandi efni tillagnanna, vinnuskjal um hugsanlegar breytingar á annarri löggjöf vegna hins nýja eftirlitskerfis og mat á áhrifum má finna á vefslóðinni: http://ec.europa.eu/internal_market/finances/committees/index_en.htm#package

og í framhaldinu verður ákveðið hvort lagðar verði fram einhverjar lagatillögur. Vísað er til Íslands á nokkrum stöðum í skýrslunni og fylgigögnum með henni.⁵³

Innstæðutryggingar

Tilskipun 2009/14/EB, um breytingar á tilskipun 1994/19/EB um innstæðutryggingar⁵⁴ (Deposit Guarantee Schemes) var formlega samþykkt af ráðherraráði ESB og Evrópuþinginu þann 11. mars, en þar er m.a. kveðið á um að lágmarkstryggingarfjárhæðin sem tryggingarsjóðum innstæðueigenda beri að greiða, ef banki eða annað aðildarfyrirtæki að viðkomandi tryggingarsjóði verður gjaldþrota eða ekki fært um að inna af hendi greiðslu á andvirði innstæðu verði hækkuð verulega í tveimur áföngum. Í fyrsta áfanganum eiga aðildarríkin að hækka lágmarksinnstæðutryggingu úr 20.000 evrum í a.m.k. 50.000 evrur, fyrir 30. júní 2009 og í öðrum áfanganum þurfa aðildarríkin síðan að hækka lágmarkstrygginguna í 100.000 evrur fyrir 31. desember 2010. Það verður jafnframt samræmd hámarksupphæð, þ.e. ekki verður leyfilegt fyrir einstök aðildarríki að hafa innstæðutrygginguna hærri en 100.000 evrur, þó með ákveðnum undantekningum t.d. varðandi lífeyrissparnað. Þá er í tilskipuninni kveðið á um að útgreiðslutímabil skuli vera 25-35 dagar, þ.e. 5 dagar fyrir eftirlitsaðila að taka ákvörðun um greiðsluskyldu og 20 dagar til að greiða út, með möguleika á 10 daga framlengingu.

Verið er að skoða hvort gera þurfi frekari breytingar á tilskipuninni. Spurningarlisti hefur þegar verið sendur til aðildarríkja og opið samráðsferli um hugsanlegar breytingar stendur yfir til 27. júlí. Þar eru fjölmörg atriði til skoðunar, en m.a. er verið að skoða hvort þær breytingar sem gerðar voru með tilskipun 2009/14/EB séu raunhæfar (sérstaklega hækkun lágmarkstryggingar upp í 100.000 evrur og styttri útgreiðslutími), auk þess sem verið er að skoða hvort samræma eigi fjármögnun innstæðutryggingasjóða og hugsanlega setja upp Evrópskan innstæðutryggingarsjóð. Skýrsla um málið verður gefin út á fyrri hluta ársins 2010 og henni munu hugsanlega fylgja tillögur að lagabreytingum.⁵⁵

Breytingar á tilskipunum um eiginfjákröfu lánastofnana og fjárfestingafélaga

Tvær nýjar tilskipanir um tæknilegar breytingar á viðaukum við tilskipun 2006/48 og tilskipun 2006/49 um eiginfjákröfu lánastofnana og fjárfestingafélaga voru samþykktar af framkvæmdastjórn ESB í apríl⁵⁶ og júlí,⁵⁷ en þar er um að ræða ýmsar tæknilegar breytingar varðandi áhættustjórnun.

---

⁵³ Skýrsluna og fylgigögn (fréttatilkynningu, svör við algengum spurningum, staff working paper, citizen's summary og impact assessment) má finna á vefslóðinni:

http://ec.europa.eu/internal_market/bank/crisis_management/index_en.htm#consultation.

⁵⁴ Directive 2009/14/EC amending Directive 94/19/EC on deposit-guarantee schemes as regards the coverage level and the payout delay. Sjá nánar:

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:068:0003:0007:EN:PDF>

⁵⁵ Sjá nánar: http://ec.europa.eu/internal_market/consultations/2009/deposit_guarantee_schemes_en.htm.

⁵⁶ Commission Directive 2009/27/EC amending certain Annexes to Directive 2006/49/EC of the European Parliament and of the Council as regards technical provisions concerning risk management, sjá nánar: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:094:0097:0099:EN:PDF>.

Í september voru síðan samþykktar mun ítarlegri breytingar á þessum tilskipunum, með tilskipun nr. 2009/111/EB.⁵⁷ Markmiðið með þeim breytingum er m.a. að takmarka hversu mikla áhættu fyrirtæki geta tekið að því er varðar einn aðila (large exposures), bæta áhættustjórnun og krísustjórnun, sem og að efla eftirlit og samvinnu eftirlitsaðila yfir landamæri.

Frekari endurskoðun á þessum tilskipunum er í undirbúningi. Þar er um að ræða endurskoðun á þáttum er tengjast viðskiptabók, verðbréfum og starfskjörum (CRD III review: trading book, securitisation and remuneration issues), en tillögur um breytingar þar að lútandi voru lagðar fram af framkvæmdastjórninni þann 13. júlí.⁵⁹

Samráðsferli vegna enn frekari breytinga stóð yfir til 4. september, en þar var m.a. verið að skoða hugsanlegar breytingar varðandi auknar eiginfjárkröfur vegna húsnæðislána í erlendum myntum, afnám á valkostum og undanþágum, o.fl. (CRD IV review: through-the-cycle expected loss provisioning; specific incremental capital requirements for residential mortgages denominated in a foreign currency; and the removal of national options and discretions, and changes to simplify the Bank Branch Accounts Directive (89/117/EEC)).⁶⁰ Tillögur að lagabreytingum varðandi þessa þætti verða væntanlegar lagðar fram á fyrri hluta ársins 2010.

Tilmæli um starfskjör í fjármálageiranum

Í lok apríl samþykkti framkvæmdastjórn ESB tilmæli um starfskjör í fjármálageiranum. Tilmælin eru ekki lagalega bindandi heldur er aðildarríkjunum boðið að setja ákveðnar reglur á þessu sviði. Lagt er til að aðildarríkin setji reglur sem tryggja að starfskjarastefna fyrir starfsmenn sem taki áhættu (risk-taking staff) sé í samræmi við og stuðli að traustri og skilvirkri áhættustjórnun. Jafnvægi á að vera milli fastra launa og bónusgreiðslna og greiðslu meginhluta bónusgreiðslna skal frestað til að tekið sé tillit til sveiflna í viðskiptalífínu og hagkerfinu sem geta haft áhrif á árangur. Mælingar á frammistöðu skulu taka tillit til langtímaárangurs og skulu aðlagðar til að taka tillit til undirliggjandi þátta varðandi áhættu, fjármagnskostnað og aðgang að lánsfé. Fjármálastofnanir ættu einnig að geta krafist endurgreiðslu á bónusgreiðslum ef í ljós kemur að þær hafi verið byggðar á röngum upplýsingum. Starfskjarastefnan ætti einnig að vera gagnsæ og skýr og innihalda ákvæði til að draga úr hagsmunaárekstrum. Stjórn og annað starfslið sem kemur að hönnun og framkvæmd starfskjarastefnunnar ætti að vera óháð og upplýsa ætti hluthafa um starfskjarastefnuna á

---

⁵⁷ Commission Directive 2009/83/EC of 27 July 2009 amending certain Annexes to Directive 2006/48/EC of the European Parliament and of the Council as regards technical provisions concerning risk management, sjá nánar: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:196:0014:0021:EN:PDF>.

⁵⁸ Directive 2009/111/EC amending Directives 2006/48/EC, 2006/49/EC and 2007/64/EC as regards banks affiliated to central institutions, certain own funds items, large exposures, supervisory arrangements, and crisis management, sjá nánar: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:302:0097:0119:EN:PDF>.

⁵⁹ Proposal for a Directive amending Directives 2006/48/EC and 2006/49/EC as regards capital requirements for the trading book and for re-securitisations, and the supervisory review of remuneration policies. Sjá nánar: http://ec.europa.eu/internal_market/bank/regcapital/index_en.htm#revision.

⁶⁰ Sjá nánar: http://ec.europa.eu/internal_market/bank/regcapital/index_en.htm#consultation.

viðeigandi hátt. Loks ættu eftirlitsaðilar á fjármálamarkaði að yfirfara og leggja mat á starfskjarastefnu fjármálastofnana til að tryggja að stefnan sé í samræmi við skilvirka áhættustjórnun.⁶¹

Framkvæmdastjórnin hefur einnig samþykkt tilmæli um starfskjör stjórnenda í félögum sem skráð eru á hlutabréfamarkað, en fjallað er um þau tilmæli í kaflanum um félagarétt.

Verðbréfasjóðir (UCITS)

Í júlí voru samþykktar breytingar á tilskipun um verðbréfasjóði (UCITS), en þar er m.a. að finna breytingar sem ætlað er að draga úr skrifinnsku og stjórnsýslulegum hindrunum fyrir dreifingu eigna verðbréfasjóða yfir landamæri, búa til umgjörð fyrir samruna milli verðbréfasjóða, skilgreina lykilupplýsingar fyrir fjárfesta (Key Investor Information) sem koma á í staðinn fyrir núverandi ákvæði um einfaldaða lýsingu (Simplified Prospectus) og bæta samvinnu milli eftirlitsaðila í aðildarríkjunum.⁶²

Þá stóð samráðsferli varðandi endurskoðun á reglum um vörsluaðila verðbréfasjóða (UCITS Depositary Functions) yfir til 15. september.⁶³

Endanlegt uppgjör í greiðslukerfum og fjárhagslegar tryggingaráðstafanir

Þann 6. maí samþykktu ráðherraráð ESB og Evrópuþingið breytingar á tilskipun 98/26/EB um endanlegt uppgjör í greiðslukerfum og tilskipun 2002/47/EB um fjárhagslegar tryggingaráðstafanir.⁶⁴ Ekki er um að ræða verulegar breytingar á þessum tveimur tilskipunum heldur er fyrst og fremst verið að uppfæra þær með tilliti til breytinga á regluverki og mörkuðum síðan þær voru upphaflega samþykktar, m.a. með því að einfalda og skýra tiltekin ákvæði. Helstu breytingarnar snúa að vernd vegna uppgjors að næturlagi og tengdum greiðslukerfum, auk þess sem gildissvið beggja tilskipananna er víkkað þannig að það taki einnig til lánakrafna sem eru veðhæfar hjá seðlabönkum.

Reglugerð um matsfyrirtæki

Í september var samþykkt ný reglugerð um matsfyrirtæki (Credit Rating Agencies). Með reglugerðinni er verið að bregðast við gagnrýni sem fram hefur komið á starfsemi matsfyrirtækja og matseinkunnir þeirra varðandi styrk og áhættu einstakra fjármálastofnana,

---

⁶¹ Commission Recommendation 2009/384/EC on remuneration policies in the financial services sector, sjá nánar: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:120:0022:0027:EN:PDF>.

⁶² Directive 2009/65/EC of 13 July 2009 on the coordination of laws, regulations and administrative provisions relating to undertakings for collective investment in transferable securities (UCITS). Sjá nánar: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:302:0032:0096:EN:PDF>

⁶³ Sjá nánar: http://ec.europa.eu/internal_market/investment/depositary_en.htm.

⁶⁴ Directive 2009/44/EC amending Directive 98/26/EC on settlement finality in payment and securities settlement systems and Directive 2002/47/EC on financial collateral arrangements as regards linked systems and credit claims. Sjá nánar: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:146:0037:0043:EN:PDF>

fjármálagerninga (t.d. áhættusamra skuldabréfavafninga) og landa, en matsfyrirtækin þykja hafa vanmetið áhættuna og gefið út of háar matseinkunnir, m.a. vegna hagsmunaárekstra. Í reglugerðinni er m.a. að finna ákvæði um leyfi, starfshætti og eftirlit með matsfyrirtækjum, sem eiga að koma í veg fyrir hagsmunaárekstra og stuðla að betra mati og meira gagnsæi varðandi matsaðferðir.⁶⁵

Stofnun og rekstur rafeyrisfyrirtækja og eftirlit með þeim

Í september var samþykkt ný tilskipun um stofnun og rekstur rafeyrisfyrirtækja og eftirlit með þeim (e-money). Tilskipuninni er ætlað að koma í staðinn fyrir og víkka gildissvið tilskipunar 2000/46 um stofnun og rekstur rafeyrisfyrirtækja og eftirlit með þeim, auk þess sem hún felur í sér breytingar á tveimur öðrum tilskipunum. Tilskipunin hefur m.a. að geyma hlutlausari og einfaldari skilgreiningu á rafeyri, ný ákvæði varðandi eftirlit og skýrari ákvæði um beitingu innlausnarákvæða.⁶⁶

Greiðslur yfir landamæri

Um miðjan september voru samþykktar breytingar á reglugerð um greiðslur yfir landamæri (Cross border payments). Breytingarnar fela í sér að ákvæði upphaflegu reglugerðarinnar, um að gjöld vegna greiðslna yfir landamæri í evrum verði hliðstæð því sem gerist innan lands fyrir færslur að fjárhæð allt að 50.000 evrum, skuli nú einnig ná til beingreiðslna (direct debit) og að settar verði á stofn sérstakar nefndir fyrir lausn deilumála utan dómstóla (out-of-court redress bodies), en markmiðið með því ákvæði er að styrkja neytendavernd á þessu sviði. Einnig er líkt og í gildandi reglugerð gert ráð fyrir að aðildarríki sem ekki notar evruna geti ákveðið að rýmka beitingu reglugerðarinnar þannig að hún gildi einnig um gjaldmiðil þess.⁶⁷

Áætlun til að styðja við aðgerðir á sviði fjármálaþjónustu, reikningsskila og endurskoðunar

Í september var samþykkt ákvörðun um að stofna áætlun til að styðja við sérstakar aðgerðir á sviði fjármálaþjónustu, reikningsskila og endurskoðunar (Community Programme to support specific activities in the field of financial services, financial reporting and auditing). Gert er ráð fyrir að 38,7 milljónir evra verði til umráða í áætluninni á tímabilinu 2010-2013.⁶⁸

---

⁶⁵ Regulation (EC) No 1060/2009 of 16 September 2009 on credit rating agencies. Sjá nánar: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:302:0001:0031:EN:PDF>.

⁶⁶ Directive 2009/110/EC of 16 September 2009 on the taking up, pursuit and prudential supervision of the business of electronic money institutions amending Directives 2005/60/EC and 2006/48/EC and repealing Directive 2000/46/EC. Sjá nánar: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:267:0007:0017:EN:PDF>

⁶⁷ Regulation (EC) No 924/2009 of 16 September 2009 on cross-border payments in the Community and repealing Regulation (EC) No 2560/2001. Sjá nánar: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:266:0011:0018:EN:PDF>

⁶⁸ Decision No 716/2009/EC of 16 September 2009 establishing a Community programme to support specific activities in the field of financial services, financial reporting and auditing. Sjá nánar: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:253:0008:0016:EN:PDF>.

Útboðs- og skráningarlýsingar verðbréfa (prospectus)

Í október lagði framkvæmdastjórn ESB fram tillögu um breytingar á tilskipun um útboðs- og skráningarlýsingar verðbréfa, en þar er m.a. leitast við að útfæra og skýra frekar ákvæði gildandi tilskipunar. M.a. er lagt til staðlað form fyrir samantekt (summary) á útboðs- og skráningarlýsingum og að skilgreiningu á hæfum fjárfestum (qualified investors) verði breytt þannig að hún nái einnig yfir þá sem teljast vera fagfjárfestar (professional investors) samkvæmt tilskipun 2004/39/EB um markaði fyrir fjármálagerninga (MiFID). Þá er einnig lagt til að felld verði niður ákvæði um gagnsæi og birtingu upplýsinga sem skarast við ákvæði tilskipunar 2004/109/EB um samræmingu krafna um gagnsæi í tengslum við upplýsingar um útgefendur verðbréfa sem eru skráð á skipulegan markað (gagnsæistilskipunin).⁶⁹ Gert er ráð fyrir að fyrsta umræða um tillöguna í Evrópuþinginu fari fram 20. apríl 2010.

Reglur og eftirlit með vogunarsjóðum og öðrum verðbréfasjóðum sem ekki falla undir nógildandi tilskipun um verðbréfasjóði

Tillaga að tilskipun um reglur og eftirlit með vogunarsjóðum og öðrum verðbréfasjóðum sem ekki falla undir nógildandi tilskipun um verðbréfasjóði var lögð fram 29. apríl. Markmiðið með tillögunni er m.a. að tryggja að engir meiriháttar verðbréfasjóðir komist undan reglum og eftirliti, en tillagan felur þó í sér ákveðnar undanþágur fyrir minni sjóði. Fyrsta umræða um tillöguna í Evrópuþinginu fer væntanlega fram í júní 2010.⁷⁰

Átak gegn greiðsludrætti í verslunarviðskiptum

Tillaga að breytingum á tilskipun um átak gegn greiðsludrætti í verslunarviðskiptum (Late payments in commercial transactions) var lögð fram þann 9. apríl. Þar er sérstök áhersla á reglur sem eiga að draga úr greiðsludrætti opinberra aðila.⁷¹

Afleiður (derivatives)

Framkvæmdastjórn ESB er að skoða hugsanlega lagasetningu varðandi afleiður og þann 20. október var gefin út skýrsla (Ensuring efficient, safe and sound derivatives markets: Future policy actions) þar sem kynntar eru hugsanlegar tillögur framkvæmdastjórnarinnar um aðgerðir varðandi viðskipti með afleiður. Lagatillögur um þetta efni eru síðan væntanlegar árið 2010.⁷²

---

⁶⁹ Proposal for a Directive amending Directives 2003/71/EC on the prospectus to be published when securities are offered to the public or admitted to trading and 2004/109/EC on the harmonisation of transparency requirements in relation to information about issuers whose securities are admitted to trading on a regulated market. Sjá nánar: http://ec.europa.eu/internal_market/securities/prospectus/index_en.htm.

⁷⁰ Proposal for a Directive on Alternative Investment Fund Managers (AIFM). Sjá nánar: <http://www.europarl.europa.eu/oeil/FindByProcnum.do?lang=2&procnum=COD/2009/0064>.

⁷¹ Proposal for a Directive on combating late payment in commercial transactions. Sjá nánar: http://ec.europa.eu/enterprise/policies/single-market-goods/documents/late-payments/index_en.htm.

⁷² Sjá nánar: http://ec.europa.eu/internal_market/financial-markets/derivatives/index_en.htm#communications.

Breytingar á tilskipun um bótakerfi fyrir fjárfesta

Samráðsferli vegna hugsanlegra breytinga á tilskipun um bótakerfi fyrir fjárfesta (Directive 97/9/EC on investor-compensation schemes) lauk 8. apríl og tillögur að lagabreytingum eru væntanlegar á fyrri hluta ársins 2010.⁷³

Lánasaga neytenda, ábyrgar lánveitingar og lántökur

Samráðsferli um ábyrgar lánveitingar og lántökur (Responsible lending and borrowing in the EU) stóð yfir til 31. ágúst, en það tengist endurreisnaráætlun ESB þar sem framkvæmdastjórninni var falið að vinna tillögur um þetta efni. Sérstakur samráðsfundur um málið var haldinn 3. september.⁷⁴

Sérfræðinganefnd um lánasögu neytenda (credit histories) hefur skilað skýrslu með tillögum um leiðir til að bæta upplýsingaskipti og aðgang að gögnum um lán. Samráðsferli um efni skýrslunnar stóð yfir til 31. ágúst,⁷⁵ en þetta mál tengist samráðsferlinu um ábyrgar lánveitingar og lántökur.

Breytingar á tilskipun um markaðsmisnotkun

Samráðsferli vegna endurskoðunar á tilskipun um markaðsmisnotkun (Market Abuse Directive) stóð yfir til 10. júní og tillögur að lagabreytingum eru væntanlegar á fyrri hluta ársins 2010.⁷⁶

Varsla og greiðslumiðlun verðbréfa

Samráðsferli vegna endurskoðunar á lagaramma fyrir vörslu og greiðslumiðlun verðbréfa (securities holding and transactions) stóð yfir til 11. júní. Í framhaldinu er tillaga að tilskipun um lagalegt öryggi fyrir vörslu og greiðslumiðlun verðbréfa (Directive on legal certainty of securities holding and transactions) væntanleg í júlí 2010.⁷⁷

Fjármálasamsteypur

Samráðsferli á vegum framkvæmdastjórnar ESB um tillögur til að bæta tiltekin atriði í tilskipun ESB um fjármálasamsteypur (Financial Conglomerates Directive) stóð yfir til 15. janúar 2010, en áherslan í því samráði var m.a. á áhættu innan fyrirtækjasamstæða (smit,

---

⁷³ Sjá nánar: http://ec.europa.eu/internal_market/securities/isd/investor_en.htm.

⁷⁴ Sjá nánar: http://ec.europa.eu/internal_market/finservices-retail/credit/responsible_lending_en.htm.

⁷⁵ Sjá nánar: http://ec.europa.eu/internal_market/finservices-retail/credit/history_en.htm.

⁷⁶ Sjá nánar: http://ec.europa.eu/internal_market/consultations/2009/market_abuse_en.htm.

⁷⁷ Sjá nánar: http://ec.europa.eu/internal_market/financial-markets/securities-law/index_en.htm.

flækjur, samþjöppun og hagsmunaárekstra).⁷⁸ Á seinni hluta ársins 2009 var Evrópska bankaeftirlitsnefndin einnig með samráðsferli um tillögur til að bæta tiltekin atriði í tilskipuninni, m.a. skilgreiningar á mismunandi tegundum eignarhaldsfélaga.⁷⁹

Fyrirhuguð lagasetning um fjárfestingarafurðir

Undirbúningur stendur yfir vegna fyrirhugaðrar lagasetningar um ýmsar fjárfestingarafurðir (Packaged Retail Investment Products: investment funds, insurance-based investment products, retail structured securities and structured term deposits) á grundvelli skýrslu framkvæmdastjórnar ESB frá 29. apríl. M.a. er lagt til að sett verði ný löggjöf um upplýsingagjöf um þessar fjárfestingarafurðir og um söluferli þeirra, en gert er ráð fyrir að tillögur að löggjöf um þetta efni verði lagðar fram á fyrri hluta ársins 2010.⁸⁰

VÁTRYGGINGAR

Gjaldþol váttryggingafélaga

Í nóvember voru samþykktar breytingar á tilskipun um gjaldþol tryggingarfélaga (Solvency II). Tilskipuninni er m.a. ætlað að bæta neytendavernd, nútímavæða eftirlit og auka alþjóðlega samkeppnishæfni evrópskra váttryggjenda, auk þess að tryggja að váttryggingafélög hafi fjárhagslegan styrk til að ganga í gegnum erfiðleika. Nýju breytingarnar fela m.a. í sér að gerð er krafa til váttryggjenda um að taka tillit til allra áhættuþátta sem tengjast rekstrinum og takast á við þá áhættuþætti með skilvirkari hætti. Að auki er kveðið á um að váttryggingafélög í hópi (e. insurance groups) skuli lúta eftirliti hópeftirlitsaðila (e. group supervisor) sem hafa betri möguleika á að hafa eftirlit með hópnum í heild, en það ákvæði var umdeilt og var samþykkt að það yrði endurskoðað innan þriggja ára.⁸¹

Ökutækjatriggingar

Í september var samþykkt tilskipun um ökutækjatriggingar (Motor Insurance). Ekki er um að ræða efnislegar breytingar heldur var verið að sameina fimm tilskipanir í eina tilskipun (codification).⁸²

---

⁷⁸ “The control of the so-called group risks (contagion, complexity, concentration, conflicts of interest) and the detection of multiple use of capital i.e. double gearing in groups that are regarded as financial conglomerates.” Sjá nánar: http://ec.europa.eu/internal_market/consultations/2009/fcd_review_en.htm.

⁷⁹ Sjá nánar: <http://www.c-eps.org/Publications/Consultation-Papers/All-consultations/3L3-Cross-sectoral/JCFC-09-10.aspx>.

⁸⁰ Sjá nánar: http://ec.europa.eu/internal_market/finservices-retail/investment_products_en.htm.

⁸¹ Sjá nánar: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:335:0001:0155:EN:PDF>.

⁸² Directive 2009/103/EC relating to insurance against civil liability in respect of the use of motor vehicles, and the enforcement of the obligation to insure against such liability (codified version). Sjá nánar: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:263:0011:0031:EN:PDF>.

Tryggingasjóður fyrir vátryggingartaka

Verið er að skoða hvort setja eigi reglur um tryggingasjóð fyrir vátryggingataka vegna gjaldþrota vátryggingafélaga. Hvítbók (White Paper) og hugsanlega lagatillögur um þetta mál eru væntanlegar á fyrri hluta ársins 2010.⁸³

Skaðabætur vegna umferðarslysa utan heimalands

Samráðsferli varðandi málsmeðferð og skaðabætur vegna slysa sem verða utan heimalands stóð yfir til 30. júní.⁸⁴ Í framhaldi af því verður tekin ákvörðun um hvort ESB eigi að grípa til einhverra aðgerða á þessu sviði.

Miðlun vátrygginga

Í formála hinnar nýsamþykktu tilskipunar um gjaldþol vátryggingarfélaga (Solvency II) er kveðið á um að framkvæmdastjórnin skuli leggja fram tillögur að breytingum á tilskipun 2002/92/EB um miðlun vátrygginga (Insurance Mediation) fyrir árslok 2010.

FÉLAGARÉTTUR OG REIKNINGSSKILASTAÐLAR

Tilmæli um starfskjör stjórnenda

Í lok apríl samþykkti framkvæmdastjórn ESB tilmæli (Recommendation) um starfskjör stjórnenda í félögum sem skráð eru á hlutabréfamarkaði. Tilmælin eru ekki lagalega bindandi heldur er aðildarríkjunum þar boðið að setja ákveðnar reglur á þessu sviði. Varðandi laun stjórnenda er t.d. lagt til að aðildarríkin setji reglur um hámarks lengd biðlauna fyrir stjórnendur sem hætta störfum og banni slíkar greiðslur fyrir stjórnendur sem hætta vegna óviðunandi frammistöðu. Einnig er lagt til að tryggt verði jafnvægi milli fastra og breytanlegra launa og að breytanleg laun verði tengd fyrirframákveðnum og mælanlegum frammistöðuviðmiðum. Lagt er til að langtíma viðmið verði notuð og réttindi tengd hlutabréfum eða gengi þeirra taki ekki gildi fyrr en þremur árum eftir að þau hafa verið veitt, að hluta af hlutabréfum verði haldið eftir þar til störfum líkur og að fyrirtæki geti krafist endurgreiðslu á breytanlegum greiðslum eða bónusgreiðslum sem hafa verið greiddar á grundvelli rangra gagna um frammistöðu. Einnig er t.d. lagt til að aðildarríki tryggi aukið gagnsæi og upplýsingagjöf fyrir hluthafa varðandi starfskjarastefnu og tryggi að hluthafar,

---

⁸³ Sjá nánar: http://ec.europa.eu/internal_market/insurance/guarantee_en.htm#whitepaper.

⁸⁴ Compensation of victims of cross-border accidents in the EU (effects of application of foreign law to claims arising from cross-border road traffic accidents). Sjá nánar: http://ec.europa.eu/internal_market/insurance/motor_en.htm#consultation.

sérstaklega stofnanafjárfestar, mæti á aðalfundi fyrirtækja sinna og nýti atkvæðisrétt sinn í atkvæðagreiðslum um starfskjör stjórnenda.⁸⁵

Breytingar á tilskipunum um samruna og skiptingu fyrirtækja

Í september voru samþykktar breytingar á tilskipunum um samruna og skiptingu fyrirtækja. Breytingunum er ætlað að draga úr skriffinnsku og stjórnarsýslubyrði fyrir Evrópsk hlutafélög í tengslum við samruna og skiptingu félaga, m.a. með einfaldari kröfur um upplýsingagjöf, sem og um birtingu samruna- eða skiptingaráætlunar, en um er að ræða breytingum á tilskipunum 77/91/EBE, 78/855/EBE, 82/891/EBE og 2005/56/EB.⁸⁶

Upplýsingagjöf fyrir meðalstór fyrirtæki og samstæðureikningsskil

Þann 18. júní samþykktu ráðherraráð ESB og Evrópuþingið breytingar á tilskipun 78/660/EBE um ársreikninga og tilskipun 83/349/EBE um samstæðureikninga að því er varðar undanþágur fyrir lítil og meðalstór félög.⁸⁷

Ársreikningar smáfyrirtækja

Í febrúar lagði framkvæmdastjórnin fram tillögur að tilskipun sem ætlað er að einfalda viðskiptaumhverfi og reikningsskil fyrir smáfyrirtæki. Gert er ráð fyrir að fyrsta umræða um tillöguna í Evrópuþinginu fari fram í febrúar 2010.⁸⁸

Tilskipanir um birtingu og þýðingarskyldu upplýsinga tiltekinna félaga

Breytingar á tilskipunum 68/151/EBE og 89/666/EBE varðandi birtingarkröfur og þýðingarskyldu tiltekinna félaga voru ræddar á Evrópuþinginu í nóvember 2008 og er nú beðið eftir fyrstu umræðu um málið hjá ráðherraráði ESB.⁸⁹

---

⁸⁵Commission Recommendation 2009/385/EC complementing Recommendations 2004/913/EC and 2005/162/EC as regards the regime for the remuneration of directors of listed companies. Sjá nánar: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:120:0028:0031:EN:PDF>.

⁸⁶ Directive 2009/109/EC of 16 September 2009 amending Council Directives 77/91/EEC, 78/855/EEC and 82/891/EEC, and Directive 2005/56/EC as regards reporting and documentation requirements in the case of mergers and divisions. Sjá nánar: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:259:0014:0021:EN:PDF>.

⁸⁷ Directive 2009/49/EC of the European Parliament and of the Council of 18 June 2009 amending Council Directives 78/660/EEC and 83/349/EEC as regards certain disclosure requirements for medium-sized companies and the obligation to draw up consolidated accounts. Sjá nánar: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:164:0042:0044:EN:PDF>.

⁸⁸ Proposal for a Directive amending Council Directive 78/660/EEC on the annual accounts of certain types of companies as regards micro-entities. Sjá nánar: <http://www.europarl.europa.eu/oeil/file.jsp?id=5750842>.

⁸⁹ Proposal for a Directive amending Council Directives 68/151/EEC and 89/666/EEC as regards publication and translation obligations of certain types of companies. Sjá nánar: <http://www.europarl.europa.eu/oeil/file.jsp?id=5626232>.

Samþykktir fyrir Evrópsk einkahlutafélag

Tillaga að reglugerð um samþykktir fyrir Evrópsk einkahlutafélög (Regulation on the statute for a European private company) er nú til umræðu hjá ráðherraráði ESB og Evrópuþinginu. Reglugerðinni er ætlað að auðvelda stofnun og starfsemi slíkra félaga í Evrópu, m.a. með því að draga úr takmörkunum sem lagðar eru á starfsemi lítilla og meðalstórra fyrirtækja á milli landa, en tillagan gerir m.a. ráð fyrir að hægt verði að setja upp fyrirtækið í sama formi, hvort heldur sem fyrirtækið hyggst starfa í heimaríki eða öðru ríki.⁹⁰

Samvinna fyrirtækjaskráa

Framkvæmdastjórnin gaf þann 4. nóvember út Grænbók (Green Paper) þar sem lagðar eru fram hugmyndir til að auka samvinnu fyrirtækjaskráa, bæta aðgang að upplýsingum um fyrirtæki í Evrópu og um skilvirkari beitingu félagaréttartilskipana. Samhliða var gefin út stöðuskýrsla (Progress Report) um stöðuna í dag varðandi aðgang að upplýsingum og samstarf. [Samráðsferli um þá valkosti sem lagðir eru fram í Grænbókinni](#) stendur yfir til 31. janúar 2010.⁹¹

Breytingar á reikningsskilastöðlum

Á árinu 2009 voru samþykktar fjölmargar breytingar á á reglugerð Evrópusambandsins nr. 1126/2008 um innleiðingu tiltekinna, alþjóðlegra reikningsskilastaðla í samræmi við reglugerð Evrópuþingsins og ráðsins (EB) nr. 1606/2002. Þar er um að ræða eftirfarandi reglugerðir:

- [Commission Regulation No 53/2009](#) of 21 January 2009 (International Accounting Standard (IAS) 32 and IAS 1).
- [Commission Regulation No 69/2009](#) of 23 January 2009 (amendments to International Financial Reporting Standard (IFRS) 1 and International Accounting Standard (IAS) 27).
- [Commission Regulation No 70/2009](#) of 23 January 2009 (Improvements to International Financial Reporting Standards (IFRSs)).
- Commission Regulation No 254/2009 of 25 March 2009 (International Financial Reporting Interpretations Committee's (IFRIC) Interpretation 12)).
- Commission Regulation No 494/2009 of 3 June 2009 (International Accounting Standard (IAS) 27).

---

⁹⁰ Proposal for a Council Regulation on the Statute for a European private company: Sjá nánar: <http://www.europarl.europa.eu/oeil/file.jsp?id=5658042>.

⁹¹ Sjá nánar: http://ec.europa.eu/internal_market/company/business_registers/index_en.htm.

- Commission Regulation No 495/2009 of 3 June 2009 (International Financial Reporting Standard (IFRS) 3).
- Commission Regulation No 460/2009 of 4 June 2009 (International Financial Reporting Interpretations Committee's (IFRIC) Interpretation 16).
- Commission Regulation No 636/2009 of 22 July 2009 (International Financial Reporting Interpretations Committee's (IFRIC) Interpretation 15).
- [Commission Regulation No 824/2009](#) of 9 September 2009 (International Accounting Standard (IAS) 39 and International Financial Reporting Standard (IFRS) 7).
- [Commission Regulation No 839/2009](#) of 15 September 2009 (International Accounting Standard (IAS) 39).
- [Commission Regulation No 1136/2009](#) of 25 November 2009 (International Financial Reporting Standard (IFRS) 1).
- [Commission Regulation No 1142/2009](#) of 26 November 2009 (International Financial Reporting Interpretations Committee's (IFRIC) Interpretation 17).
- [Commission Regulation No 1164/2009](#) of 27 November 2009 (International Financial Reporting Interpretations Committee's (IFRIC) Interpretation 18).
- [Commission Regulation No 1165/2009](#) of 27 November 2009 (International Financial Reporting Standard (IFRS) 4 and IFRS 7).
- [Commission Regulation No 1171/2009](#) of 30 November 2009 (International Financial Reporting Interpretations Committee's (IFRIC) Interpretation 9 and International Accounting Standard (IAS) 39).
- [Commission Regulation 1293/2009](#) of 23 December 2009 (International Accounting Standard (IAS) 32).

Reikningsskilastaðall fyrir lítil og meðalstór fyrirtæki

Samráð um alþjóðlegan reikningsskilastaðal fyrir lítil og meðalstór fyrirtæki (International Financial Reporting Standard for Small and Medium-sized Entities) stendur yfir til 12. mars 2010.⁹²

---

⁹² Sjá nánar: http://ec.europa.eu/internal_market/consultations/2009/ifrs_for_sme_en.htm.